

Uchwała Nr XV/276/2024

Rady Miasta Rzeszowa

z dnia 17 grudnia 2024 r.

w sprawie przyjęcia „Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030”.

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 5 i art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.), art. 4 ust. 1 pkt 2, art. 12 pkt 11 i art. 92 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 107), art. 1 ust. 1, art. 2 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2024 r. poz. 917), w związku z rozdziałem II, dział IX i X załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030 (Dz. U. z 2023 r. poz. 2480)

Rada Miasta Rzeszowa uchwala, co następuje:

§ 1

1. Przyjmuje się do realizacji „Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

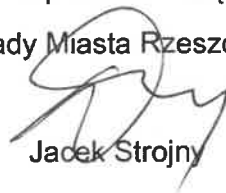
Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Rzeszowa.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodniczący

Rady Miasta Rzeszowa

Jacek Strojny

Uzasadnienie

do Uchwały Nr XV/276/2024 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 17 grudnia 2024 r.
w sprawie przyjęcia „Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata
2024-2030”

Zgodnie z zapisami art. 2 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, prowadzenie działań określonych w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego należy do zadań własnych samorządów województw, powiatów i gmin. Powinny być one prowadzone w oparciu o Program Ochrony Zdrowia Psychicznego. Zgodnie z przepisami Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030, samorządy powiatów są zobowiązane do opracowania, realizacji, koordynowania i monitorowania lokalnego programu ochrony zdrowia psychicznego.

Zadania związane z ochroną zdrowia psychicznego na terenie miasta Rzeszowa realizowane były od 2012 r. w ramach Miejskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2012-2015, następnie w Programie Promocji Zdrowia i Profilaktyki dla Miasta Rzeszowa na lata 2016-2020 oraz w ramach Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2019-2022. Obecnie zaproponowany Program stanowi kontynuację i rozszerzenie ww. zadań do 2030 r.

Realizacja głównych zadań określonych w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego ma polegać przede wszystkim na:

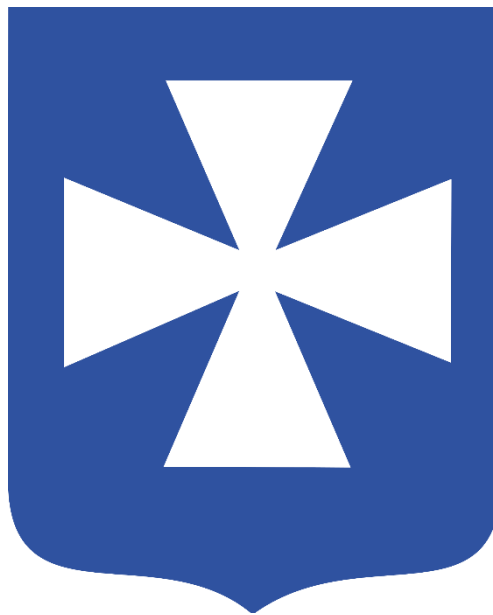
- 1) zapewnieniu osobom z zaburzeniami psychicznymi, w tym osobom uzależnionym oraz doświadczającym kryzysu psychicznego, wszechstronnej i kompleksowej opieki i wsparcia adekwatnych do ich potrzeb;
- 2) prowadzeniu działań na rzecz zapobiegania stygmatyzacji i dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi.

W ramach Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 zaplanowano realizację wszystkich zadań obligatoryjnych dla samorządów gminnych i powiatowych, a także zadania dodatkowe, które są dobrowolne i stanowią wyraz troski o zdrowie psychiczne mieszkańców Miasta.

W związku z powyższym uchwalenie przez Radę Miasta Rzeszowa ww. Programu stanowi podstawę do realizacji zawartych w nim działań.

Załącznik do Uchwały
Nr XV/276/2024
Rady Miasta Rzeszowa
z dnia 17 grudnia 2024 r.

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030

Rzeszów 2024

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
2. Podstawy prawne opracowania dokumentu	7
3. Metodyka badań i opracowania programu	10
3.1. Okres realizacji i materiał badawczy	10
3.2. Metody badawcze	10
3.3. Opracowanie celów strategicznych i operacyjnych	11
4. Ocena miejskich zasobów mających zastosowanie w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego	13
4.1. Podmioty wykonujące działalność leczniczą	13
4.2. Zasoby Urzędu Miasta Rzeszowa oraz jednostek podległych i współpracujących	23
5. Diagnoza stanu zdrowia mieszkańców Rzeszowa	24
5.1. Problemy zdrowotne dorosłych mieszkańców Rzeszowa	24
5.2. Problemy zdrowotne dzieci i młodzieży w Rzeszowie	26
5.3. Korzystanie z systemu ochrony zdrowia – osoby dorosłe	29
5.4. Korzystanie z systemu ochrony zdrowia – dzieci i młodzież	30
5.5. Niepełnosprawność wśród mieszkańców Rzeszowa	32
5.6. Zgony z powodu zaburzeń psychicznych oraz zamachy samobójcze	33
6. Ocena potrzeb zdrowotnych oraz oczekiwań w zakresie zdrowia psychicznego w populacji miasta Rzeszowa	36
6. 1. Potrzeby zdrowotne osób dorosłych w Rzeszowie	36
6. 2. Potrzeby zdrowotne dzieci w Rzeszowie	46
6. 3. Potrzeby zdrowotne młodzieży w Rzeszowie	54
6. 4. Potrzeby zdrowotne mieszkańców Rzeszowa - badanie fokusowe specjalistów	62
7. Działania miasta Rzeszowa oraz jednostek współpracujących na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi	72

7.1. Urząd Miasta Rzeszowa	72
7.2. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie	74
7.3. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2 w Rzeszowie	80
7.4. Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie	81
7.5. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie	82
7.6. Placówki oświatowe	83
7.7. Oferta pozainstytucjonalna.....	83
8. Cele strategiczne i operacyjne oraz planowane interwencje	87
9. Koszty realizacji zaplanowanych działań	95
10. Monitoring i ewaluacja	95
Spis tabel.....	96
Spis rycin	99
Piśmiennictwo.....	100

1. Wprowadzenie

Choroby i zaburzenia psychiczne stanowią ważny problem zdrowotny, zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym. Potrzeby z zakresu ochrony zdrowia psychicznego, zarówno te zgłaszane, jak i niewyrażane, prowadzą do wielu kosztownych i obciążających społecznie konsekwencji. Skala zaburzeń i ich złożone uwarunkowania, tkwiące daleko poza obszarem ochrony zdrowia, wymagają, według rekomendacji ekspertów, wspólnego wysiłku wszystkich organów państwa, administracji rządowej i samorządowej, pracodawców, organizacji pracowników najemnych i organizacji pozarządowych. Zgodnie z preambułą ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego – „zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa”. Zdrowie psychiczne w Mieście Rzeszowie uznaje się za jeden z najważniejszych zasobów społeczeństwa, a jego ochronę - za jeden z najważniejszych obszarów priorytetowych polityki zdrowotnej Miasta Rzeszowa.

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030, będący kontynuacją Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2019-2022, pozwoli kontynuować prowadzenie prozdrowotnej polityki ochrony zdrowia psychicznego w sposób umożliwiający i ułatwiający społeczeństwu Miasta Rzeszowa podejmowanie działań ukierunkowanych na ochronę, wzmocnienie i zwiększenie potencjału zdrowia psychicznego, a jego realizacja wynika z przepisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030. Ponadto, założenia Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego pozostają w zgodzie z zapisami Kompleksowego planu działań w zakresie zdrowia psychicznego na lata 2013-2030 Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), a także szeregu innych dokumentów międzynarodowych, krajowych i regionalnych, przedstawionych w dalszej części Programu.

Potrzeby populacji w zakresie zdrowia psychicznego są ogromne, co wynika m.in. z faktu, że liczba zaburzeń psychicznych w ostatnich latach niepokojąco wzrasta, a prognozy WHO wskazują, że do 2030 roku będą one stanowić ok. 15% wszystkich chorób. Szacuje się, że w krajach europejskich problemy emocjonalne i psychospołeczne dotyczą ponad 46% populacji. Przeprowadzone w latach 2018-2019 w Polsce badanie epidemiologiczne pt.: „Kompleksowe badanie stanu zdrowia psychicznego społeczeństwa i jego uwarunkowań - EZOP II”, pokazało, że co najmniej jedno zaburzenie psychiczne w ciągu życia można było rozpoznać u 26,46% osób (co stanowi ponad 8,3 miliona dorosłych Polaków). Do najczęściej stwierdzonych nieprawidłowości należały zaburzenia nerwicowe, które kiedykolwiek w życiu dotyczyły ponad 16% badanych. Kolejną grupą najbardziej rozpowszechnionych zaburzeń okazały się zaburzenia związane z używaniem substancji psychoaktywnych (11,6%), w tym nadużywanie i uzależnienie od alkoholu

(7,3%) oraz nadużywanie i uzależnienie od narkotyków (1,2%). Zaburzenia nastroju, takie jak depresja, dystymia i mania, są rozpoznawane u ponad 4,6% respondentów.

Zgodnie z danymi Map Potrzeb Zdrowotnych zgłaszalność do placówek psychiatrycznych w roku 2023 wyniosła ok. 1,6 mln osób, co przy wielkości populacji wymagającego wsparcia w zakresie problemów zdrowia psychicznego ocenianej na co najmniej 8,3 mln dorosłych osób (wg badania epidemiologicznego EZOP II) pozwala wnioskować, że z pomocy psychiatrycznej w Polsce korzysta niespełna 20% osób, które takich świadczeń wymagają. Jest to zjawisko szczególnie niepokojące w odniesieniu do osób z poważnymi zaburzeniami psychicznymi, takimi jak otępienie czy schizofrenia, z depresją czy uzależnieniami. Sytuację tę pogłębia fakt stygmatyzacji osób chorych psychicznie. Pacjenci psychiatryczni są często postrzegani jako osoby nieprzewidywalne, zaniedbane i groźne dla otoczenia. Negatywny odbiór społeczny sprawia, że chorzy boją się reakcji otoczenia, co może skutkować zwlekaniem z podjęciem przez nich leczenia. Dlatego też kluczową formą pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi jest wsparcie rodziny, otoczenia oraz zapewnienie chorym pomocy ze strony odpowiednich instytucji.

Zadania systemu ochrony zdrowia powinny opierać się na działaniach profilaktycznych (np. zapobieganie niepełnosprawności, samouszkodzeniom, samobójstwom) oraz diagnostycznych, a następnie zapewnieniu osobom chorym efektywnej i dostosowanej do potrzeb opieki. Równie istotne są działania psychoedukacyjne, kierowane w pierwszej kolejności do osób z zaburzeniami psychicznymi, ale też do ich rodzin. Należy jednocześnie zdać sobie sprawę, że ochrona zdrowia nie jest w stanie wpłynąć na poprawę zdrowia psychicznego ludności w sposób decydujący. Konieczne jest dopełnienie tych działań programem promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń psychicznych. Oszacowania prowadzone w ramach badania EZOP II wskazują, że grono potrzebujące psychoedukacji i wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego w Polsce przekracza obecnie 8 mln osób. Zły stan zdrowia psychicznego koreluje ze zdrowiem fizycznym. Bez podejmowania efektywnych działań doświadczenia związane z zaburzeniami psychicznymi będą nadal udziałem co najmniej co trzeciej polskiej rodziny.

2. Podstawy prawne opracowania dokumentu

Podstawy prawne opracowania Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 są następujące:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
- 2) Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym;
- 3) Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
- 4) Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- 5) Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- 6) Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym;
- 7) Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej;
- 8) Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- 9) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
- 10) Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- 11) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- 12) Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
- 13) Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe;
- 14) Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień;
- 15) Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 11 października 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień;
- 16) Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej;
- 17) Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 czerwca 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego;
- 18) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025;
- 19) Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030;
- 20) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii;
- 21) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach;

- 22) Załącznik nr 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego;
- 23) Uchwała nr 196/2021 Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2021 r. Zdrowa Przyszłość Ramy Strategiczne Rozwoju Systemu Ochrony Zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r.

Komplementarność Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 z działaniami na poziomie międzynarodowym

Działania zaplanowane do realizacji w Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 wpisują się w następujące międzynarodowe dokumenty strategiczne:

1. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r.;
2. Europejski Program Prac na lata 2020-2025 Wspólne działania na rzecz lepszego zdrowia – Regionalne Biuro WHO dla Europy;
3. Zdrowie i opieka zdrowotna w zarysie: Europa 2022;
4. Światowa Deklaracja Zdrowia „Zdrowie dla wszystkich w XXI wieku”;
5. Zielona Księga, „Poprawa Zdrowia Psychicznego ludności, Strategia Zdrowia Psychicznego dla Unii Europejskiej”.

Komplementarność Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 z działaniami na poziomie krajowym

Działania zaplanowane do realizacji w Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 wpisują się w następujące krajowe dokumenty strategiczne:

1. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030;
2. Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025;
3. Strategia Zdrowa Przyszłość Ramy Strategiczne Rozwoju Systemu Ochrony Zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030 r.;
4. Mapy Potrzeb Zdrowotnych na okres 2022-2026: rekomendowane kierunki działań na terenie województwa podkarpackiego - obszar opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień.

Komplementarność Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 z działaniami na poziomie regionalnym

Działania zaplanowane do realizacji w Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 wpisują się w następujące regionalne dokumenty strategiczne:

1. Wojewódzki plan transformacji województwa podkarpackiego na lata 2022-2026;

2. Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030;
3. Wojewódzki Program na Rzecz Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu na lata 2021-2030;
4. Strategia Rozwoju Miasta Rzeszowa do roku 2025;
5. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030;
6. Program Promocji Zdrowia i Profilaktyki dla Miasta Rzeszowa na lata 2021-2025;
7. Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025;
8. Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025;
9. Gminny Program Wspierania Rodziny dla Miasta Rzeszowa na lata 2022-2024.

3. Metodyka badań i opracowania programu

3.1. Okres realizacji i materiał badawczy

Prace nad przygotowaniem Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 prowadzono w okresie od 19.08.2024 r. do 09.12.2024 r. Celem przygotowania dokumentu dokonano przeglądu i analizy obowiązujących aktów prawnych dotyczących zadań samorządów powiatowych w obszarze polityki zdrowotnej w Polsce oraz pozyskano materiał badawczy, który stanowiły:

- 1) dane statystyczne pochodzące z następujących ogólnodostępnych baz danych:
 - a) Bank Danych Lokalnych (bdl.stat.gov.pl);
 - b) Rejestr Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą (rpwdl.csioz.gov.pl);
 - c) Informator NFZ o Zawartych Umowach (aplikacje.nfz.gov.pl/umowy);
 - d) Informator Pacjenta „Gdzie się leczyć?” (<https://gsl.nfz.gov.pl/GSL/>).
- 2) Dane statystyczne publikowane w formie raportów przez Główny Urząd Statystyczny (<http://stat.gov.pl>);
- 3) Dane statystyczne pozyskane na wniosek o udostępnienie informacji publicznej z Podkarpackiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia;
- 4) Dane pozyskane od lokalnych podmiotów leczniczych i instytucji, takich jak:
 - a) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień;
 - b) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2 w Rzeszowie;
 - c) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie;
 - d) Urząd Miasta Rzeszowa;
 - e) Komenda Miejska Policji w Rzeszowie;
 - f) Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie;
- 5) Dane pochodzące z autorskich kwestionariuszy ankiet skierowanych do mieszkańców Miasta Rzeszowa, dotyczących oceny potrzeb zdrowotnych i oczekiwań w zakresie zdrowia psychicznego mieszkańców Rzeszowa (osób dorosłych, dzieci oraz młodzieży);
- 6) Dane pochodzące z badania fokusowego specjalistów/ekspertów w obszarze zdrowia psychicznego, dotyczące oceny potrzeb zdrowotnych i oczekiwań w zakresie zdrowia psychicznego mieszkańców Rzeszowa.

3.2. Metody badawcze

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 został opracowany dzięki zastosowaniu następujących metod badawczych:

- 1) Metody statystycznej - obejmującej analizę danych statystycznych celem poznania prawidłowości w zakresie epidemiologii zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania, dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych na terenie miasta oraz sytuacji zdrowotnej mieszkańców;
- 2) Analizy porównawczo-opisowej - obejmującej porównanie wybranych danych dot. obszaru ochrony zdrowia psychicznego w mieście Rzeszowie, województwie podkarpackim oraz kraju;
- 3) Badań kwestionariuszowych mających na celu ocenę potrzeb zdrowotnych i oczekiwań w zakresie zdrowia psychicznego mieszkańców Rzeszowa (osób dorosłych, dzieci oraz młodzieży), przeprowadzonych metodą bezpośrednią oraz metodą ankiety internetowej CAWI (*Computer Assisted Web Interviews*) – badania realizowano we wrześniu oraz październiku 2024 r., kwestionariusze przedstawiono w załącznikach 2-4;
- 4) Badania fokusowego mającego na celu ocenę potrzeb zdrowotnych i oczekiwań w zakresie zdrowia psychicznego mieszkańców Rzeszowa, przeprowadzonego wśród specjalistów/ekspertów w obszarze zdrowia psychicznego pracujących w mieście Rzeszowie – badanie realizowano w październiku 2024 r.;
- 5) Lokalny program zwiększenia dostępności i zmniejszenia nierówności w dostępie do różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym rozwoju Centrum Zdrowia Psychicznego oraz placówek psychiatrycznej opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży powstał na podstawie zapisów Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030, stanowiący załącznik nr 1.

3.3. Opracowanie celów strategicznych i operacyjnych

Cele strategiczne i operacyjne w obszarze ochrony zdrowia psychicznego mieszkańców miasta Rzeszowa opracowano na podstawie wniosków płynących z analizy pozyskanych danych, a także z uwzględnieniem celów Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030. Cele główne tego dokumentu obejmują:

- 1) zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi, w tym osobom uzależnionym oraz doświadczającym kryzysu psychicznego, wszechstronnej i kompleksowej opieki i wsparcia adekwatnych do ich potrzeb;
- 2) prowadzenie działań na rzecz zapobiegania stygmatyzacji i dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi.

Jednostki samorządu terytorialnego na poziomie powiatowym są obligatoryjnymi realizatorami 12 zadań mających na celu realizację następujących 4 celów szczegółowych:

- 1) cel szczegółowy 1a - upowszechnienie zintegrowanego i kompleksowego modelu ochrony zdrowia psychicznego w oparciu o model opieki środowiskowej;

- 2) cel szczegółowy 1d - upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego;
- 3) cel szczegółowy 1e - aktywizacja zawodowa i społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 4) cel szczegółowy 1f - skoordynowanie dostępnych form opieki i pomocy.

Z kolei jednostki samorządu terytorialnego na poziomie gminnym są obligatoryjnymi realizatorami 2 zadań mających na celu realizację celu szczegółowego 1g - udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dzieciom, uczniom, rodzicom i nauczycielom. W ramach Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 zaplanowano realizację wszystkich zadań obligatoryjnych dla samorządów gminnych i powiatowych, a także zadania dodatkowe, które są dobrowolne i stanowią wyraz troski o zdrowie psychiczne mieszkańców Miasta.

4. Ocena miejskich zasobów mających zastosowanie w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego

4.1. Podmioty wykonujące działalność leczniczą

Podstawowa opieka zdrowotna

W ramach podstawowej opieki zdrowotnej udzielane są świadczenia zdrowotne profilaktyczne, diagnostyczne, lecznicze, rehabilitacyjne oraz pielęgnacyjne z zakresu medycyny ogólnej, rodzinnej, chorób wewnętrznych i pediatrii. Usługi te realizowane są w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, pielęgniarkę podstawowej opieki zdrowotnej, położną podstawowej opieki zdrowotnej oraz higienistkę/pielęgniarkę szkolną w środowisku nauczania i wychowania. Ponadto udzielane są świadczenia nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej oraz transportu sanitarnego. W mieście Rzeszowie świadczenia lekarza podstawowej opieki zdrowotnej udzielane są przez 33 podmioty lecznicze w 51 lokalizacjach, w przypadku nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej – są to 4 podmioty lecznicze. Listę tych placówek wraz z danymi adresowymi przedstawiono w tabeli I oraz II.

Tab. I. Podmioty lecznicze udzielające świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej w mieście Rzeszowie.

Lp.	Podmiot leczniczy	Adres
1	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej Nr 1	35-016 Rzeszów, ul. Hoffmanowej 8a
2	Centrum Medyczne SABAMED sp. z o. o.	35-006 Rzeszów, ul. Henryka Siemiradzkiego 6
3	"RENA" Spółdzielnia	35-310 Rzeszów, Tadeusza Rejtana 10
4	Zespół Opieki Zdrowotnej Nr 2 w Rzeszowie	35-005 Rzeszów, ul. Aleksandra Fredry 9 35-317 Rzeszów, ul. Budziwojska 194 35-213 Rzeszów, ul. Dębicka 160
5	Podkarpackie Centrum Medyczne w Rzeszowie SP ZOZ	35-201 Rzeszów, pl. Dworcowy 2
6	Centrum Medyczne Medyk Sp. z o.o. Spółka Komandytowa	35-055 Rzeszów, ul. Fryderyka Szopena 1 35-025 Rzeszów, ul. Henryka Siemiradzkiego 4 35-604 Rzeszów, ul. Ignacego Łukasiewicza 88 35-505 Rzeszów, ul. Leska 2 35-036 Rzeszów, ul. J. Dąbrowskiego 33a 35-326 Rzeszów, al. Powstańców Warszawy 28 35-326 Rzeszów, al. Tadeusza Rejtana 53 35-959 Rzeszów, ul. płk. Leopolda Lisa-Kuli 9d 35-509 Rzeszów, ul. Obrońców P. Gdańskiej 14 35-082 Rzeszów, ul. Architektów 11 35-317 Rzeszów, ul. Budziwojska 327 35-025 Rzeszów, ul. Podkarpacka 1
7	SŁONECZNA sp. z o.o.	35-505 Rzeszów, ul. Leska 1/4
8	LUX MED sp. z o.o.	35-068 Rzeszów, ul. S. Jabłońskiego 2/4 35-201 Rzeszów, ul. Jana Kochanowskiego 15

9	Wojewódzki Zespół Specjalistyczny w Rzeszowie	35-310 Rzeszów, ul. Warzywna 3
10	Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w Rzeszowie	35-078 Rzeszów, ul. Hetmańska 120
11	Homo Homini sp. z o.o.	35-215 Rzeszów, ul. Marszałkowska 9
12	NZOZ SOKRATES	35-326 Rzeszów, ul. Graniczna 4b/2b 35-006 Rzeszów, ul. Henryka Siemiradzkiego 4
13	CENTRUM MEDYCZNE AT-MEDICA	35-241 Rzeszów, ul. Lubelska 6/14
14	NZOZ SANO	35-310 Rzeszów, al. Tadeusza Rejtana 32
15	NZOZ „MED NET”	35-045 Rzeszów, Hetmańska 21
16	VITAMED sp. z o.o.	35-036 Rzeszów, ul. J. Dąbrowskiego 60B
17	"BUD-MED" NZOZ w RZESZOWIE	35-016 Rzeszów, Klementyny Hoffmanowej 8A
18	NZOZ "EMA-MED"	35-036 Rzeszów, ul. J. Dąbrowskiego 60B
19	NZOZ PALOMED sp. z o.o.	35-060 Rzeszów, ul. Juliusza Słowackiego 11 35-310 Rzeszów, ul. Seniora 2
20	"ARS MEDICA" NZOZ w Rzeszowie – Adam Baranowski i Partnerzy – sp. p.	35-310 Rzeszów, Tadeusza Rejtana 32
21	NZOZ BIMAMED Halina Bińkiewicz, Agnieszka Malec Spółka Partnerska	35-509 Rzeszów, Obrońców Poczty Gdańskiej 28
22	REVITA Jan Grzybowski, Małgorzata Mikluszka-Podlasek, Grażyna Zaprawa, Małgorzata Dziwulska sp. p.	35-113 Rzeszów, ul. Witkacego 7
23	"RES-MED" Urban i Partnerzy Spółka Partnerska Lekarzy	35-119 Rzeszów, ul. W. Zbyszewskiego 15
24	NZOZ PALOMED 2	35-323 Rzeszów, ul. Kujawska 5
25	CENTRUM MEDYCZNE PROMEDICA	35-073 Rzeszów, pl. Wolności 17 35-301 Rzeszów, ul. Zenitowa 5
26	Wojskowa Specjalistyczna Przychodnia Lekarska SPZOZ w Rzeszowie	35-922 Rzeszów, ul. gen. Mariana Langiewicza 4
27	SPZOZ MSWiA w Rzeszowie	35-111 Rzeszów, ul. Krakowska 16
28	MRUKMED 2. Lekarz Beata Madej-Mruk i Partner sp. p.	35-021 Rzeszów, ul. gen. M. Langiewicza 61 35-119 Rzeszów, ul. W. Zbyszewskiego 15/22
29	Fotritudo Centrum Medyczne	35-317 Rzeszów, ul. Jana Pawła II 94
30	MEDYCYNIA sp. z o. o.	35-604 Rzeszów, ul. Ignacego Łukasiewicza 45
31	NZOZ "LEKARZ"- RDZANEK i PARTNERZY	35-207 Rzeszów, ul. Skubisza 9
32	NZOZ mSanus sp. z o.o.	35-241 Rzeszów, ul. Lubelska 6/14B
33	PRZYCHODNIA PARKOWA K. Kozyra A. Sulkowska sp. p.	35-328 Rzeszów, ul. I. Paderewskiego 51/U1d

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Informatora Narodowego Funduszu Zdrowia „Gdzie się leczyć?” oraz Informatora Narodowego Funduszu Zdrowia o Zawartych Umowach.

Tab. II. Podmioty lecznicze udzielające świadczeń nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej w mieście Rzeszowie.

Lp.	Podmiot leczniczy	Adres
1	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Rzeszowie	35-111 Rzeszów, Krakowska 16
2	Kliniczny Szpital Wojewódzki Nr 2 im. Św. Jadwigi Królowej w Rzeszowie	35-301 Rzeszów, ul. Lwowska 60
3	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej Nr 1	35-001 Rzeszów, ul. Rycerska 4
4	Szpital Specjalistyczny PRO-FAMILIA Spółka Komandytowa	35-302 Rzeszów, ul. Witolda 6B

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Informatora Narodowego Funduszu Zdrowia „Gdzie się leczyć?” oraz Informatora Narodowego Funduszu Zdrowia o Zawartych Umowach.

Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień

Świadczenia w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień udzielane są w warunkach stacjonarnych, dziennych oraz ambulatoryjnych. W mieście Rzeszowie świadczenia tego rodzaju są udzielane przez 45 podmiotów leczniczych, w tym w 20 przypadkach w ramach umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia. Wśród najczęstszych zakresów świadczeń dostępnych dla mieszkańców należy wskazać poradnię zdrowia psychicznego (dla dorosłych oraz dzieci/młodzieży) oraz poradnię psychologiczną (dla dorosłych oraz dzieci/młodzieży). Ponadto, zgodnie z danymi Rejestru Praktyk Zawodowych Lekarzy, w Rzeszowie zarejestrowane są 44 indywidualne praktyki lekarskie lekarzy psychiatrów. Strukturę organizacyjną podmiotów udzielających świadczeń w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień w mieście Rzeszowie przedstawiono w tabeli III.

Tab. III. Struktura organizacyjna podmiotów leczniczych udzielających świadczeń opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień w mieście Rzeszowie.

Lp.	Podmiot udzielający świadczeń	Adres	Komórka organizacyjna (kod resortowy)	Umowa z NFZ
1	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej Nr 1	35-045 Rzeszów ul. Hetmańska 21	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak
			Poradnia dla osób z autyzmem dziecięcym (1708)	Tak
			Poradnia psychologiczna (1790)	Tak
			Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży - poradnia zdrowia psychicznego (II poziom referencyjny) (1701)	Tak
2	Kliniczny Szpital Wojewódzki Nr 1	35-055 Rzeszów ul. Fryderyka Szopena 2	Oddział psychiatryczny (ogólny) (4700)	Tak
			Oddział dzienny psychiatryczny (kliniczny) (2700)	Tak

	im. Fryderyka Chopina w Rzeszowie		Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak
			Zespół leczenia środowiskowego (domowego) (2730)	Tak
3	Zespół Opieki Zdrotowej Nr 2 w Rzeszowie	35-005 Rzeszów ul. Aleksandra Fredry 9	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak
			Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży - poradnia zdrowia psychicznego (II poziom referencyjny) (1700)	Tak
			Poradnia psychologiczna (1790)	Tak
			Poradnia leczenia nerwic (1706)	Tak
4	Kliniczny Szpital Wojewódzki Nr 2 im. św. Jadwigi Królowej w Rzeszowie	35-301 Rzeszów ul. Lwowska 60	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak
			Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży - poradnia zdrowia psychicznego oraz oddział dzienny (II poziom referencyjny) (1700, 2700)	Tak
			Poradnia dla osób z autyzmem dziecięcym (1708)	Tak
			Zespół leczenia środowiskowego (domowego) (2730)	Tak
5	"RENA" Spółdzielnia	35-310 Rzeszów ul. Tadeusza Rejtana 10	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
6	Centrum Medyczne Medyk Sp. z o.o.	35-055 Rzeszów ul. Fryderyka Szopena 1	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia psychologiczna dla dzieci i młodzieży (1791)	Nie
		35-036 Rzeszów ul. Jarosława Dąbrowskiego 33a	Poradnia psychologiczna (1790)	Tak
			Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak
			Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1700)	Nie
			Oddział dzienny psychogeriatryczny (2704)	Tak
		35-326 Rzeszów ul. Tadeusza Rejtana 53	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
	NZOZ RUDEK Gabinety Rehabilitacji Medycznej Andrzej Rudek	35-312 Rzeszów ul. Strażacka 12E	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
8	Wojewódzki Ośrodek Terapii	35-203 Rzeszów ul. L. Siemieńskiego 17	Poradnia terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia (1744)	Tak

	Uzależnień w Rzeszowie		Poradnia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych (1746)	Tak
9	Wojewódzki Zespół Specjalistyczny w Rzeszowie	35-078 Rzeszów ul. Hetmańska 120	Poradnia psychologiczna (1790)	Tak
			Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak
10	SP ZOZ Centrum Leczenia Uzależnień	35-201 Rzeszów ul. J. Kochanowskiego 17	Poradnia terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia (1744)	Tak
			Oddział leczenia uzależnień (4740)	Tak
11	NZOZ HOMO HOMINI Sp. z o.o.	35-215 Rzeszów ul. Marszałkowska 9	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak
			Poradnia psychologiczno-terapeutyczna (1790)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1701)	Nie
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia leczenia uzależnień (1740)	Nie
12	NZOZ SOKRATES Sp. z o.o.	35-006 Rzeszów ul. H. Siemiradzkiego 4	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
13	NZOZ PALOMED Sp. z o.o.	35-060 Rzeszów ul. J. Słowackiego 11	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia seksuologiczna i patologii współżycia (1780)	Nie
		35-060 Rzeszów ul. J. Słowackiego 24	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
		35-310 Rzeszów ul. Seniora 2	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
14	PROMEDICA CENTRUM MEDYCZNE sp. z o. o.	35-073 Rzeszów pl. Wolności 17	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1701)	Nie
		35-301 Rzeszów ul. Zenitowa 5	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1701)	Nie
15	NZOZ AMAZONKA Podkarpackie Centrum Rehabilitacji Anna Zajac	35-111 Rzeszów ul. Króla S. Augusta 29/G	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
		35-330 Rzeszów ul. Jana Wąsacza 19	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
16	Podkarpackie Centrum	35-055 Rzeszów	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak

	Psychiatrii, Psychoterapii i Ekspertyz Sądowych	ul. Adama Stanisława Naruszewicza 15/1	Poradnia psychologiczna (1790)	Tak
			Poradnia leczenia nerwic (1706)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1701)	Nie
			Zespół leczenia środowiskowego (domowego) (2730)	Tak
		36-100 Rzeszów ul. Ruczki 1	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1701)	Nie
		35-055 Rzeszów ul. Szopena 25a	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
17	Wojskowa Specjalistycz- na Przychodnia Lekarska SP ZOZ w Rzeszowie	35-922 Rzeszów ul. gen. Mariana Langiewicza 4	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak
			Poradnia psychologiczna (1790)	Tak
18	SP ZOZ MSWiA w Rzeszowie	35-111 Rzeszów ul. Krakowska 16	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia leczenia uzależnień (1740)	Nie
19	MEDIKAL s. c.	35-310 Rzeszów ul. Wierzbowa 2	Ośrodek środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży (I poziom referencyjny) (1791)	Tak
			Poradnia leczenia nerwic (1706)	Tak
			Oddział dzienny zaburzeń nerwicowych (2706)	Tak
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
		35-301 Rzeszów ul. Lwowska 64	Ośrodek środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży (I poziom referencyjny) (1791)	Tak
20	Szpital Specjalistycz- ny PRO- FAMILIA Sp. z o. o.	35-302 Rzeszów ul. Witolda 6B	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
21	JUSTMED- PSYCHIA- TRIA NZOZ	35-302 Rzeszów ul. Litewska 4/7	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak
			Poradnia seksuologiczna i patologii współżycia (1780)	Nie
22	Osoba fizyczna: Maciej Wróblewski	35-030 Rzeszów ul. Zygmuntowska 9	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
23	NZOZ ANIMA	Centrum Psychiatrii 35-312 Rzeszów	Oddział dzienny psychiatryczny rehabilitacyjny (2702)	Tak

		ul. W. Grabskiego 8/15	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak
			Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1701)	Nie
			Zespół leczenia środowiskowego (domowego) (2730)	Nie
24	Podkarpacki Ośrodek Seksuologii i Psychoterapii	35-068 Rzeszów ul. S. Jabłońskiego 7/F	Poradnia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych (1746)	Tak
			Poradnia leczenia uzależnień (1740)	Tak
			Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak
			Poradnia psychologiczna (1790)	Tak
			Poradnia seksuologiczna i patologii współżycia (1780)	Tak
		35-122 Rzeszów ul. Franciszka Kotuli 3	Poradnia psychologiczna dla dzieci i młodzieży (1790)	Nie
25	IP CLINIQ Instytut Piękna Sp. z o.o.	35-326 Rzeszów al. Tadeusza Rejtana 53	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
26	Fundacja Krok ku Zdrowiu	35-208 Rzeszów, ul. Jana Kochanowskiego 18	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1701)	Nie
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
27	LUX MED Sp. z o.o.	35-068 Rzeszów ul. S. Jabłońskiego 2/4	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Tak
			Poradnia psychologiczna (1790)	Tak
28	NZOZ Centrum Interwencji Kryzysowej "Karan" w Rzeszowie	35-064 Rzeszów ul. Fryderyka Szopena 17	Poradnia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych (1746)	Tak
29	Poradnia Specjalistyczna BOCIEK Sabina Florczak	35-020 Rzeszów ul. Ks. Józefa Poniatowskiego 3	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
30	EZRA UKSW sp. z o. o.	35-309 Rzeszów ul. Podwisłocze 21	Poradnia psychologiczna dla dzieci i młodzieży (1791)	Tak
31	FORTITUDO s. c.	35-317 Rzeszów ul. Jana Pawła II 94	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
32	CENTRUM MEDYCZNE HOLISFERA sp. z o. o.	35-317 Rzeszów ul. Jana Pawła II 181/104	Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1701)	Nie
			Poradnia psychologiczna dla dzieci i młodzieży (1791)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie

33	CONSILIUM sp. z o. o.	35-303 Rzeszów ul. Orłąt Lwowskich 2A	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1701)	Nie
34	CENTRUM MEDYCZNE VENUSTAS - E. MIKUŁA, R. MIKUŁA s. c.	35-025 Rzeszów ul. Zygmuntowska 12/3	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
		35-016 Rzeszów ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego 10/I	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
35	HUMANICUS B. MAZUR	35-302 Rzeszów ul. Litewska 29/1	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
36	Zrozum ciało Filip Koc	35-222 Rzeszów al. Gen. Leopolda Okulickiego 20	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
37	FUNDACJA MEDYK DLA ZDROWIA	35-036 Rzeszów ul. Jarosława Dąbrowskiego 33a	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
38	EWA BRZEGOWA -FLOREK BrainGo! Happy Way	35-017 Rzeszów ul. Stanisława Moniuszki 8	Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1701)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
39	KRAINA UŚMIECHU SABINA HOŁÓWKO- RUSIN	Kreatornia Dialogu i Relacji 35-213 Rzeszów ul. Krakowska 288	Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
40	PARENS sp. z o. o.	35-309 Rzeszów ul. Podwisłocze 21	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
41	"CENTRUM SŁUCHU I MOWY" sp. z o. o.	35-303 Rzeszów al. Niepodległości 3	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia psychologiczna dla dzieci i młodzieży (1790)	Nie
42	NZOZ VIAMED sp. z o. o.	35-304 Rzeszów al. gen. Władysława Sikorskiego 55/4	Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia psychologiczna dla dzieci i młodzieży (1790)	Nie
43	NZOZ Ośrodek Profilaktyki, Diagnozy i Terapii Zdrowia Psychiczne- go	35-068 Rzeszów ul. Stanisława Jabłońskiego 5	Poradnia psychologiczna dla dzieci i młodzieży (1790)	Nie
44	EURO- MEDICA sp. z o. o.	35-301 Rzeszów ul. Lwowska 64	Poradnia psychologiczna dla dzieci i młodzieży (1790)	Tak
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1701)	Nie
		35-302 Rzeszów ul. Litewska 6	Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1701)	Nie

			Poradnia psychologiczna dla dzieci i młodzieży (1790)	Nie
		35-330 Rzeszów ul. Ignacego Paderewskiego 98b	Poradnia psychologiczna dla dzieci i młodzieży (1790)	Nie
45	MENTAL PATH GROUP sp. z o. o.	35-122 Rzeszów ul. Franciszka Kotuli 3	Poradnia seksuologiczna i patologii współżycia (1780)	Nie
			Poradnia psychologiczna (1790)	Nie
			Poradnia psychologiczna dla dzieci i młodzieży (1790)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (1701)	Nie
			Poradnia zdrowia psychicznego (1700)	Nie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Informatora Narodowego Funduszu Zdrowia „Gdzie się leczyć?” oraz Informatora Narodowego Funduszu Zdrowia o Zawartych Umowach.

Średni czas oczekiwania na świadczenia zdrowotne

Średni rzeczywisty czas oczekiwania (rzeczywisty czas oczekiwania mierzony od daty wpisu do kolejki do daty skreślenia z kolejki z powodu udzielenia świadczenia) na najczęściej realizowane świadczenia w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień w mieście Rzeszowie dla przypadków stabilnych wynosi 53 dni w przypadku poradni zdrowia psychicznego oraz 25 dni – w poradni zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (dla przypadków pilnych odpowiednio 15 i 5 dni). Relatywnie długo mieszkańcy Rzeszowa oczekują także na świadczenia psychologiczne dla dorosłych (ok. 3 miesiące w przypadkach stabilnych oraz prawie 2 tygodnie w przypadkach pilnych) oraz świadczenia psychologiczne dla dzieci i młodzieży (44 dni w przypadkach stabilnych). Najdłuższy średni czas oczekiwania odnotowano dla poradni leczenia nerwic – zarówno w przypadku stabilnym, jak i pilnym, było to w analizowanym okresie ponad 4 miesiące. Szczegółowych danych dostarcza tabela IV.

Tab. IV. Średni czas oczekiwania (w dniach) w poszczególnych zakresach świadczeń w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień dla podmiotów z miejscem udzielania świadczeń w mieście Rzeszów (stan na lipiec 2024 r.).

Nazwa zakresu świadczeń	Rodzaj przypadku	
	stabilny	pilny
Poradnia zdrowia psychicznego	53	15
Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży	25	5
Poradnia leczenia nerwic	41	4
Poradnia dla osób z autyzmem dziecięcym	135	138
Poradnia leczenia uzależnień	0	0
Poradnia terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu	22	0
Poradnia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol	6	0
Poradnia seksuologiczna i patologii współżycia	31	0
Poradnia psychologiczna	91	12

Poradnia psychologiczna dla dzieci i młodzieży	44	0
Oddział dzienny psychiatryczny (ogólny)	0	0
Oddział dzienny psychiatryczny rehabilitacyjny	59	5
Oddział dzienny psychiatryczny rehabilitacyjny dla dzieci	0	0
Oddział dzienny psychogeriatryczny	0	0
Oddział dzienny zaburzeń nerwicowych	30	0
Zespół leczenia środowiskowego (domowego)	0	0
Oddział psychiatryczny (ogólny)	0	0
Oddział leczenia uzależnień	11	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podkarpackiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia.

Migracje pacjentów poza miasto Rzeszów

W związku z brakiem rejonizacji wszyscy mieszkańcy Rzeszowa mogą korzystać z ogółu dostępnych w ramach świadczeń gwarantowanych usług realizowanych przez podmioty wykonujące działalność leczniczą na terenie miasta oraz poza nim. Zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych świadczeniobiorca ma prawo wyboru świadczeniodawcy udzielającego ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych oraz szpitala, spośród tych podmiotów, które zawarły umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej z Narodowym Funduszem Zdrowia. W tabeli V przedstawiono wykaz 15 podmiotów leczniczych zlokalizowanych w województwie podkarpackim poza Rzeszowem, z których usług w roku 2023 korzystało najwięcej mieszkańców miasta Rzeszowa. Był to przede wszystkim Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Leżajsku (271 pacjentów z miasta Rzeszowa) oraz Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Profesora Antoniego Kępińskiego w Jarosławiu (168 pacjentów). Pierwszy z wymienionych podmiotów udziela świadczeń w zakresie leczenia uzależnień oraz posiada w swej infrastrukturze centrum zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży - poradnia zdrowia psychicznego (II poziom referencyjny). Z kolei podmiot leczniczy z Jarosławia udziela świadczeń w ramach poradni zdrowia psychicznego oraz poradni leczenia uzależnień, oddziału terapii uzależnienia od alkoholu, oddziału psychiatrycznego i psychogeriatrycznego, a także oddziału dziennego psychiatrycznego.

Tab. V. Migracje mieszkańców Rzeszowa, którym udzielono świadczeń opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień w roku 2023 na rynku publicznym.

Lp.	Miasto	Nazwa	Liczba pacjentów
1	Leżajsk	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Leżajsku	271
2	Jarosław	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Profesora Antoniego Kępińskiego w Jarosławiu	168
3	Łańcut	Centrum Medyczne w Łańcutie sp. z o.o.	89
4	Ropczyce	Zespół Opieki Zdrowotnej	84

5	Żurawica	Wojewódzki Podkarpacki Szpital Psychiatryczny im. prof. Eugeniusza Brzezickiego w Żurawicy	77
6	Nowa Dęba	Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Nowej Dębie	49
7	Strzyżów	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej SYNAPSA	46
8	Dębica	Zespół Opieki Zdrowotnej w Dębicy	27
9	Stalowa Wola	Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Stalowej Woli	22
10	Przemyśl	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Podkarpackie Centrum Zdrowia Psychicznego Spółka Cywilna	20
11	Sędziszów Małopolski	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "OPTOMED" Wojciech Szymański	19
12	Sanok	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Sanoku	18
13	Turza	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "LEŚNIÓWKA"	18
14	Przeworsk	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Neuromedic	12
15	Strzyżów	Poradnie Dobry Czas	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podkarpackiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia.

4.2. Zasoby Urzędu Miasta Rzeszowa oraz jednostek podległych i współpracujących

Wśród zasobów Miasta Rzeszowa i jednostek podległych oraz współpracujących, realizujących działania z zakresu promocji oraz profilaktyki zdrowia psychicznego, udzielających wsparcia i opieki wobec osób z zaburzeniami psychicznymi wymienić należy:

- 1) Zaplanowany do powołania Zespół Koordynujący Realizację Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030,
- 2) Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 3) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie,
- 4) Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie,
- 5) Placówki oświatowo-wychowawcze na terenie Miasta Rzeszowa,
- 6) Placówki opiekuńczo-wychowawcze na terenie Miasta Rzeszowa,
- 7) Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną Nr 2 w Rzeszowie,
- 8) Centrum Integracji Społecznej w Rzeszowie,
- 9) Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej Nr 1 w Rzeszowie,
- 10) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie,
- 11) Komendę Miejską Policji w Rzeszowie,
- 12) Organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie Rzeszowa,
- 13) Grupy samopomocowe funkcjonujące na terenie Rzeszowa,
- 14) Kluby abstynenta funkcjonujące na terenie Rzeszowa,
- 15) Kluby sportowe funkcjonujące na terenie Rzeszowa,
- 16) Instytucje kultury funkcjonujące na terenie Rzeszowa,
- 17) Instytucje szkoleniowe funkcjonujące na terenie Rzeszowa,
- 18) Placówki naukowe i ośrodki badań społecznych na terenie Rzeszowa.

5. Diagnoza stanu zdrowia mieszkańców Rzeszowa

5.1. Problemy zdrowotne dorosłych mieszkańców Rzeszowa

Wśród najbardziej rozpowszechnionych problemów zdrowotnych dorosłych mieszkańców miasta Rzeszowa w grupie zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wskazać należy zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem i pod postacią somatyczną (F40-F49; 38,8% ogółu; ponad 5 tys. rozpoznań) oraz zaburzenia nastroju (F30-F39; 24,4 % ogółu; ponad 3,1 tys. rozpoznań). Analiza trendu 5-letniego rozpowszechnienia zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wskazuje na wyraźną tendencję wzrostową liczby stawianych rozpoznań w przypadku zaburzeń rozwoju psychologicznego (F80-F89), zespołów behawioralnych związanych z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi (F50-F59), zaburzeń nerwicowych, związanych ze stresem i pod postacią somatyczną (F40-F49) oraz zaburzeń psychicznych i zachowania spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych (F10-F19). W analizowanym okresie odnotowano wyraźny spadek liczby rozpoznań zaburzeń psychicznych organicznych (F00-F09), schizofrenii, zaburzeń schizotypowych i urojeniowych (F20-F29) oraz zaburzeń zachowania i emocji rozpoczynających się zwykle w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym (F90-F98). Szczegółowe dane zawarto w tabeli VI.

Tab. VI. Liczba rozpoznań zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wg klasyfikacji ICD-10 w latach 2019-2023 wśród dorosłych mieszkańców Rzeszowa.

Kod ICD-10	Nazwa rozpoznania	2019	2020	2021	2022	2023	Trend 2019-2023	% ogółu w roku 2023
F00-F09	Zaburzenia psychiczne organiczne, włącznie z zespołami objawowymi	1450	1302	1243	1190	1277	-12,1%	9,8
F10-F19	Zaburzenia psychiczne i zachowania spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych	1155	1079	1157	1150	1234	+6,8%	9,5
F20-F29	Schizofrenia, zaburzenia schizotypowe i urojeniowe	1219	1093	1074	1096	1085	-11%	8,3
F30-F39	Zaburzenia nastroju [afektywne]	3187	2874	2865	2942	3168	-0,6%	24,4
F40-F49	Zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem i pod postacią somatyczną	4400	4060	4376	4489	5046	+14,7%	38,8
F50-F59	Zespoły behawioralne związane z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi	153	128	151	157	194	+26,8%	1,5
F60-F69	Zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych	537	446	488	502	519	-3,4%	4,0

F70-F79	Upośledzenie umysłowe	292	290	293	304	338	+15%	2,6
F80-F89	Zaburzenia rozwoju psychologicznego	33	38	55	66	84	+154%	0,6
F90-F98	Zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się zwykle w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym	44	25	29	31	41	-6,8%	0,3
F99	Zaburzenie psychiczne, inaczej nie określone	3	7	10	13	14	+366%	0,1
F00-F99	Razem	12473	11342	11741	11940	13000	+4,2%	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podkarpackiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia.

W roku 2023 największa liczba pacjentów będących mieszkańcami miasta Rzeszowa pojawiła się w systemie publicznej opieki zdrowotnej z powodu innych niż fobie zaburzeń lękowych (F41; ponad 2,3 tys. osób; 1,5% populacji), epizodów depresyjnych (F32; prawie 1,7 tys. osób; 1,1% populacji), reakcji na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne (F43; prawie 1,3 tys. osób; 0,8% populacji) oraz innych niż F40-F47 zaburzeń nerwicowych (F48; prawie 1,1 tys. osób; 0,7% populacji). W przypadku wszystkich ww. zaburzeń, poza reakcją na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne, w okresie 2019-2023 odnotowano wzrost ich rozpowszechnienia w populacji dorosłych mieszkańców Rzeszowa. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli VII.

Tab. VII. Liczba dorosłych mieszkańców miasta Rzeszowa z rozpoznaniem 30 najczęstszych zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wg klasyfikacji ICD-10 w latach 2019-2023.

Kod ICD-10	Nazwa rozpoznania	Liczba pacjentów					% populacji	
		2019	2020	2021	2022	2023	2019	2023
F41	Inne zaburzenia lękowe	1714	1843	1959	2152	2345	1,1	1,5
F32	Epizod depresyjny	1609	1406	1458	1538	1686	1,0	1,1
F43	Reakcja na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne	1389	1128	1257	1174	1278	0,9	0,8
F48	Inne zaburzenia nerwicowe	975	800	844	843	1072	0,6	0,7
F10	Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane użyciem alkoholu	918	847	919	911	980	0,6	0,6
F20	Schizofrenia	1043	932	929	924	915	0,7	0,6
F33	Zaburzenia depresyjne nawracające	938	873	843	872	910	0,6	0,6
F06	Inne zaburzenia psychiczne spowodowane uszkodzeniem lub dysfunkcją mózgu i chorobą somatyczną	966	864	801	824	895	0,6	0,6
F60	Specyficzne zaburzenia osobowości	275	266	279	287	342	0,2	0,2
F31	Zaburzenia afektywne dwubiegunowe	287	268	240	248	274	0,2	0,2
F19	Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane	162	155	157	157	165	0,1	0,1

	naprzemiennym przyjmowaniem środków wyżej wymienionych (F10-F18) i innych							
F45	Zaburzenia występujące pod postacią somatyczną (somatoform disorders)	149	133	145	133	161	0,1	0,1
F38	Inne zaburzenia nastroju (afektywne)	116	128	128	130	140	0,1	0,1
F42	Zaburzenie obsesyjno-kompulsyjne (nerwica natręctw)	122	111	125	135	140	0,1	0,1
F07	Zaburzenia osobowości i zachowania spowodowane chorobą, uszkodzeniem lub dysfunkcją mózgu	180	161	151	130	134	0,1	0,1
F71	Upośledzenie umysłowe umiarkowane	119	116	122	117	121	0,1	0,1
F34	Uporczywe zaburzenia nastroju (afektywne)	171	144	132	123	119	0,1	0,1
F70	Upośledzenie umysłowe lekkie	105	102	90	107	118	0,1	0,1
F03	Otępienie bliżej nieokreślone	111	117	120	91	116	0,1	0,1
F84	Całościowe zaburzenia rozwojowe	32	38	55	66	80	<0,1	0,1
F00	Otępienie w chorobie Alzheimera	116	107	108	96	76	0,1	<0,1
F72	Upośledzenie umysłowe znaczne	54	54	60	55	74	<0,1	<0,1
F22	Uporczywe zaburzenia urojeniowe	78	70	62	72	69	<0,1	<0,1
F51	Nieorganiczne zaburzenia snu	51	45	58	61	58	<0,1	<0,1
F52	Dysfunkcja seksualna nie spowodowana zaburzeniem organicznym ani chorobą somatyczną	84	61	63	64	58	0,1	<0,1
F63	Zaburzenia nawyków i popędów (impulsów)	60	49	46	48	56	<0,1	<0,1
F40	Zaburzenia lękowe w postaci fobii	42	36	41	46	47	<0,1	<0,1
F13	Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane przyjmowaniem substancji nasennych i uspakajających	45	39	47	44	45	<0,1	<0,1
F59	Nieokreślone zespoły behawioralne związane z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi	2	1		3	43	<0,1	<0,1
F23	Ostre i przemijające zaburzenia psychotyczne	22	25	21	34	40	<0,1	<0,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podkarpackiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia.

5.2. Problemy zdrowotne dzieci i młodzieży w Rzeszowie

Wśród najbardziej rozpowszechnionych problemów zdrowotnych dzieci i młodzieży zamieszkujących miasto Rzeszów w grupie zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wskazać należy zaburzenia rozwoju psychologicznego (F80-F89; 47,4% ogółu; ponad 700 rozpoznań), zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się zwykle w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym (F90-F98; 28,7% ogółu; ok. 430 rozpoznań) oraz zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem

i pod postacią somatyczną (F40-F49; 14,1% ogółu; ponad 200 rozpoznań). Analiza trendu 5-letniego rozpowszechnienia zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wskazuje na wyraźną tendencję wzrostową liczby stawianych rozpoznań w przypadku zaburzeń nastroju (F30-F39), upośledzenia umysłowego (F70-F79), zaburzeń rozwoju psychologicznego (F80-F89) oraz zaburzeń nerwicowych, związanych ze stresem i pod postacią somatyczną (F40-F49). W analizowanym okresie odnotowano wyraźny spadek liczby rozpoznań zaburzeń psychicznych i zachowania spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych (F10-F19), zespołów behawioralnych związanych z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi (F50-F59) oraz zaburzeń zachowania i emocji rozpoczynających się zwykle w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym (F90-F98). Szczegółowe dane zawarto w tabeli VIII.

Tab. VIII. Liczba rozpoznań zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wg klasyfikacji ICD-10 w latach 2019-2023 wśród dzieci i młodzieży w Rzeszowie.

Kod ICD-10	Nazwa rozpoznania	2019	2020	2021	2022	2023	Trend 2019-2023	% ogółu w roku 2023
F00-F09	Zaburzenia psychiczne organiczne	0	2	1	0	1	-	0,1
F10-F19	Zaburzenia psychiczne i zachowania spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych	23	18	15	19	12	-47,8%	0,8
F20-F29	Schizofrenia, zaburzenia schizotypowe i urojeniowe	5	8	10	17	13	+160%	0,9
F30-F39	Zaburzenia nastroju [afektywne]	29	34	52	59	69	+138%	4,6
F40-F49	Zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem i pod postacią somatyczną	192	144	220	225	211	+9,9%	14,1
F50-F59	Zespoły behawioralne związane z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi	18	14	17	12	6	-66,6%	0,4
F60-F69	Zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych	17	17	17	25	16	-5,9%	1,1
F70-F79	Upośledzenie umysłowe	15	24	29	22	25	+66,6%	1,7
F80-F89	Zaburzenia rozwoju psychologicznego	533	517	568	625	710	+33%	47,4
F90-F98	Zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się zwykle w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym	606	378	398	378	429	-30%	28,7
F99	Zaburzenie psychiczne, inaczej nie określone	2	3	2	2	5	+150%	0,3

F00-F99	Razem	1440	1159	1329	1384	1497	+4%	100,0
---------	-------	------	------	------	------	------	-----	-------

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podkarpackiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia.

W roku 2023 największa liczba pacjentów poniżej 18 roku życia, będących mieszkańcami miasta Rzeszowa, pojawiła się w systemie publicznej opieki zdrowotnej z powodu całościowych zaburzeń rozwojowych (F84; prawie 700 osób; 1,8% populacji), mieszanych zaburzeń zachowania i emocji (F92; prawie 160 osób; 0,4% populacji), zaburzeń emocjonalnych rozpoczynających się zwykle w dzieciństwie (F93; prawie 150 osób; 0,4% populacji) oraz innych niż fobie zaburzeń lękowych (F41; ok. 100 osób; 0,3% populacji). W przypadku pierwszego i ostatniego spośród ww. zaburzeń w okresie 2019-2023 odnotowano wzrost ich rozpowszechnienia w populacji dzieci i młodzieży w Rzeszowie. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli IX.

Tab. IX. Liczba dzieci i młodzieży w Rzeszowie z rozpoznaniem 20 najczęstszych zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wg klasyfikacji ICD-10 w latach 2019-2023.

Kod ICD-10	Nazwa rozpoznania	Liczba pacjentów					% populacji	
		2019	2020	2021	2022	2023	2019	2023
F84	Całościowe zaburzenia rozwojowe	522	509	556	615	699	1,4	1,8
F92	Mieszane zaburzenia zachowania i emocji	142	78	92	80	159	0,4	0,4
F93	Zaburzenia emocjonalne rozpoczynające się zwykle w dzieciństwie	266	149	180	163	147	0,7	0,4
F41	Inne zaburzenia lękowe	51	39	59	69	96	0,1	0,3
F43	Reakcja na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne	68	45	88	87	55	0,2	0,1
F90	Zaburzenia hiperkinetyczne (zespoły nadpobudliwości ruchowej)	76	59	31	52	53	0,2	0,1
F32	Epizod depresyjny	19	25	40	44	43	0,1	0,1
F91	Zaburzenia zachowania	43	30	32	28	20	0,1	0,1
F94	Zaburzenia funkcjonowania społecznego rozpoczynające się zwykle w dzieciństwie lub w wieku młodzieńczym	18	16	19	21	19	<0,1	<0,1
F48	Inne zaburzenia nerwicowe	31	33	35	23	18	0,1	<0,1
F98	Inne zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się zwykle w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym	40	30	29	25	18	0,1	<0,1
F42	Zaburzenie obsesyjno-kompulsyjne (nerwica natręctw)	18	10	17	18	17	<0,1	<0,1
F38	Inne zaburzenia nastroju (afektywne)	6	6	6	6	13	<0,1	<0,1
F45	Zaburzenia występujące pod postacią somatyczną (somatoform disorders)	16	11	12	19	13	<0,1	<0,1

F95	Tiki	21	16	15	9	13	0,1	<0,1
F70	Upośledzenie umysłowe lekkie	9	17	19	11	12	<0,1	<0,1
F40	Zaburzenia lękowe w postaci fobii	6	5	8	8	10	<0,1	<0,1
F19	Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane naprzemiennym przyjmowaniem środków wyżej wymienionych (F10-F18) i inne	13	9	11	13	9	<0,1	<0,1
F63	Zaburzenia nawyków i popędów (impulsów)	11	8	10	13	7	<0,1	<0,1
F50	Zaburzenia odżywiania	15	11	12	9	6	<0,1	<0,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podkarpackiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia.

5.3. Korzystanie z systemu ochrony zdrowia – osoby dorosłe

Dorośli mieszkańcy miasta Rzeszowa, korzystający ze świadczeń zdrowotnych w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień w poszczególnych zakresach na rynku publicznym w roku 2023, najczęściej otrzymywali świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dorosłych w poradni zdrowia psychicznego (prawie 8 tys. pacjentów; 64% ogółu), świadczenia psychologiczne w poradni psychologicznej (ponad 1,1 tys. pacjentów; 9,1% ogółu) oraz świadczenia w poradni terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu (780 pacjentów; 6,3% ogółu). W poradniach zdrowia psychicznego odnotowano ponad 41,2 tys. porad, w poradniach psychologicznych prawie 9,6 tys., a w poradniach terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu – ponad 8,3 tys. porad. Najwyższy odsetek pacjentów leczących się poza Rzeszowem zaobserwowano w przypadku wszystkich świadczeń dla dorosłych w Centrum Zdrowia Psychicznego (100%), świadczeń stacjonarnych terapii uzależnienia od alkoholu (100%) oraz leczenia alkoholowych zespołów abstynencyjnych (100%). Ogółem poza Rzeszowem leczyło się 7,2% wszystkich pacjentów. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli X.

Tab. X. Liczba dorosłych mieszkańców miasta Rzeszowa z rozpoznaniem zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w grupie F00-F99 wg klasyfikacji ICD-10, korzystających ze świadczeń zdrowotnych w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień w poszczególnych zakresach na rynku publicznym w roku 2023.

Nazwa zakresu świadczeń	Pacjenci		Liczba porad/pobytów	Pacjenci w ośrodkach poza Rzeszowem	
	Liczba	%		Liczba	% z kol. 2
Świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dorosłych	7 987	64,0	41 247	198	2,5
Świadczenia psychologiczne	1 130	9,1	9 598	0	0,0
Świadczenia terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu	780	6,3	8 369	9	1,2
Leczenie nerwic	568	4,6	3 496	5	0,9

Świadczenia w izbie przyjęć szpitala	423	3,4	569	0	0,0
Świadczenia psychiatryczne dla dorosłych	325	2,6	381	86	26,5
Świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dorosłych w Centrum Zdrowia Psychicznego	221	1,8	904	221	100,0
Świadczenia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol	201	1,6	2 271	1	0,5
Świadczenia seksuologiczne i patologii współżycia	91	0,7	1 089	0	0,0
Leczenie środowiskowe (domowe)	90	0,7	896	0	0,0
Świadczenia psychiatryczne dla dorosłych w Centrum Zdrowia Psychicznego	87	0,7	98	87	100,0
Świadczenia opieki zdrowotnej w Centrum Zdrowia Psychicznego	68	0,5	324	68	100,0
Świadczenia terapii uzależnienia od alkoholu stacjonarne	65	0,5	74	65	100,0
Świadczenia dzienne psychiatryczne dla dorosłych	64	0,5	73	0	0,0
Leczenie uzależnień stacjonarne	64	0,5	68	32	50,0
Świadczenia dzienne psychiatryczne rehabilitacyjne dla dorosłych	51	0,4	2 384	0	0,0
Centrum zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży - poradnia zdrowia psychicznego - II poziom referencyjny	50	0,4	529	5	10,0
Leczenie alkoholowych zespołów abstynencyjnych (detoksykacja)	47	0,4	52	47	100,0
Leczenie uzależnień	38	0,3	408	25	65,8
Świadczenia dzienne leczenia zaburzeń nerwicowych	28	0,2	90	0	0,0
Pozostałe zakresy	97	0,8	630	52	53,6
Razem	12 475	100,0	73 550	901	7,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podkarpackiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia.

5.4. Korzystanie z systemu ochrony zdrowia – dzieci i młodzież

Mieszkańcy miasta Rzeszowa w wieku poniżej 18 roku życia, korzystający ze świadczeń zdrowotnych w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień w poszczególnych zakresach na rynku publicznym w roku 2023, najczęściej otrzymywali świadczenia w centrum zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży II poziomu referencyjności tj. w poradni zdrowia psychicznego lub w ramach oddziału dziennego – łącznie było to 715 pacjentów (44% ogółu). Kolejnych 299 osób skorzystało w analizowanym okresie ze świadczeń ambulatoryjnych w poradni zdrowia psychicznego poza Centrum Zdrowia Psychicznego (18,4%), a 263 osoby ze świadczeń poradni dla osób z autyzmem dziecięcym lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwoju (16,2%). Najwyższy odsetek pacjentów leczących się poza

Rzeszowie zaobserwowano w przypadku świadczeń w ośrodku wysokospecjalistycznej całodobowej opieki psychiatrycznej - III poziom referencyjny (100%). Ogółem poza Rzeszowiem leczyło się 11,3% wszystkich pacjentów. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli XI.

Tab. XI. Liczba dzieci i młodzieży w Rzeszowie z rozpoznaniem zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w grupie F00-F99 wg klasyfikacji ICD-10, korzystających ze świadczeń zdrowotnych w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień w poszczególnych zakresach na rynku publicznym w roku 2023.

Nazwa zakresu świadczeń	Pacjenci		Liczba porad/pobytów	Pacjenci w ośrodkach poza Rzeszowem	
	Liczba	%		Liczba	% z kol. 2
Centrum zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży - poradnia zdrowia psychicznego - II poziom referencyjny	403	24,8	2572	44	10,9
Centrum zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży - II poziom referencyjny	312	19,2	1434	50	16,0
Świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dzieci i młodzieży	299	18,4	1308	10	3,3
Świadczenia dla osób z autyzmem dziecięcym lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwoju.	263	16,2	1208	21	8,0
Ośrodek środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży - I poziom referencyjny	171	10,5	1757	16	9,4
Świadczenia psychologiczne	73	4,5	908	0	--
Świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dorosłych	42	2,6	166	4	9,5
Ośrodek wysokospecjalistycznej całodobowej opieki psychiatrycznej - III poziom referencyjny	29	1,8	35	29	100,0
Świadczenia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol	14	0,9	159	0	--
Ośrodek środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży - I poziom referencyjny	7	0,4	10	4	57,1
Pozostałe zakresy	12	0,7	63	6	50,0
Razem	1625	100,0	9620	184	11,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podkarpackiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia.

5.5. Niepełnosprawność wśród mieszkańców Rzeszowa

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności dla Miasta Rzeszowa w latach 2022-2023 wydał łącznie 7 701 orzeczeń stwierdzających stopień niepełnosprawności, w tym 1 109 z przyczyn związanych z zaburzeniami zdrowia psychicznego (14,4% ogółu). Wśród ogółu orzeczeń stwierdzających stopień niepełnosprawności z powodu omawianych przyczyn znalazły się 64 orzeczenia oznaczone symbolem 01-U (niepełnosprawność intelektualna; 5,8%), 943 oznaczone symbolem 02-P (choroby psychiczne; 85%) oraz 102 z symbolem 12-C (całościowe zaburzenia rozwojowe, powstałe przed 16. rokiem życia, z utrwalonymi zaburzeniami interakcji społecznych lub komunikacji werbalnej oraz stereotypami zachowań, zainteresowań i aktywności o co najmniej umiarkowanym stopniu nasilenia; 9,2%). Wśród 1 109 wydanych w latach 2022-2023 orzeczeń większość dotyczyła umiarkowanego (56,4%) oraz lekkiego (33,6%) stopnia niepełnosprawności. Liczba orzeczeń wydawanych w latach 2022-2023 w związku z zaburzeniami zdrowia psychicznego pozostaje na stałym poziomie. Szczegółowych danych dostarcza tabela XII.

Tab. XII. Liczba orzeczeń stwierdzająca stopień niepełnosprawności wydanych przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności dla Miasta Rzeszowa w latach 2022-2023.

Stopień niepełnosprawności	Symbol przyczyny niepełnosprawności*		Rok		
			2022	2023	Razem
Stopień znaczny	Razem	Liczba	44	66	110
		% ogółu	8,0	11,8	9,9
	01-U	Liczba	12	13	25
	02-P	Liczba	26	37	63
	12-C	Liczba	6	16	22
Stopień umiarkowany	Razem	Liczba	321	305	626
		% ogółu	58,5	54,5	56,4
	01-U	Liczba	16	14	30
	02-P	Liczba	290	279	569
	12-C	Liczba	15	12	27
Stopień lekki	Razem	Liczba	184	189	373
		% ogółu	33,5	33,8	33,6
	01-U	Liczba	8	1	9
	02-P	Liczba	153	158	311
	12-C	Liczba	23	30	53
Łącznie	Razem	Liczba	549	560	1109
		% ogółu	100,0	100,0	100,0
	01-U	Liczba	36	28	64
		% ogółu	6,6	5,0	5,8
	02-P	Liczba	469	474	943
		% ogółu	85,4	84,6	85,0
	12-C	Liczba	44	58	102

		% ogółu	8,0	10,4	9,2
--	--	---------	-----	------	------------

* 01-U: niepełnosprawność intelektualna; 02-P: choroby psychiczne; 12-C: całościowe zaburzenia rozwojowe, powstałe przed 16. rokiem życia, z utrwalonymi zaburzeniami interakcji społecznych lub komunikacji werbalnej oraz stereotypami zachowań, zainteresowań i aktywności o co najmniej umiarkowanym stopniu nasilenia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności dla Miasta Rzeszowa

W latach 2022-2023 orzeczenia stwierdzające stopień niepełnosprawności z przyczyn związanych z zaburzeniami zdrowia psychicznego wydawane były głównie osobom w wieku 41-60 lat (43,9% ogółu) oraz 26-40 lat (24,3%), a także osobom z wykształceniem średnim (37,6%) lub zasadniczym zawodowym (24,1%). Zdecydowana większość tych osób pozostawała niezatrudniona na czas wydania orzeczenia (78,2%). Nie zaobserwowano różnic w częstości wydawania orzeczeń pomiędzy płciami.

W latach 2022-2023 wydano także 548 orzeczeń stwierdzających stopień niepełnosprawności z przyczyn związanych z zaburzeniami zdrowia psychicznego w populacji mieszkańców Rzeszowa w wieku do 16 roku życia. Zdecydowana większość wydana została w związku całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, powstałymi przed 16 rokiem życia, z utrwalonymi zaburzeniami interakcji społecznych lub komunikacji werbalnej oraz stereotypami zachowań, zainteresowań i aktywności o co najmniej umiarkowanym stopniu nasilenia (kod 12-C; 90,1%). Niepełnosprawność intelektualna związana była z 5,3% wydanych orzeczeń, choroba psychiczna – z 4,6%. Orzeczenia wydawano głównie dzieciom w wieku 8-16 lat (58,2%) oraz 4-7 lat (30,8%). W grupie tej dominowali chłopcy (77,4%). W analizowanym okresie odsetek wydawanych orzeczeń w omawianej populacji wzrósł o 22,8% (z 246 w roku 2022 do 302 w roku 2023).

5.6. Zgony z powodu zaburzeń psychicznych oraz zamachy samobójcze

W roku 2022 z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania zmarło 279 mieszkańców województwa podkarpackiego. Wskaźnik zgonów wyniósł w tym okresie 18/100 tys. mieszkańców, w związku z czym jego wartość była istotnie wyższa w porównaniu do tej z roku 2019 (12,1/100 tys.), a także wyższa od wartości dla kraju w tym samym okresie (15,8/100 tys.). Dane dot. zgonów z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania nie są publikowane w statystyce publicznej na poziomie powiatów, w związku z czym przedstawiono dane dla województwa.

W województwie podkarpackim obserwuje się niższy wskaźnik samobójstw na 10 tys. mieszkańców niż ma to miejsce w kraju ogółem – 1,1 vs. 1,2. Zgodnie z danymi Komendy Miejskiej Policji w Rzeszowie w latach 2021-2023 w mieście odnotowano łącznie 453 zamachy samobójcze, w tym 52 zakończone zgonem (11,5% ogółu). Zdecydowana większość samobójstw dotyczyła mężczyzn (73,1%). Średnia wieku osób popełniających samobójstwa w analizowanym okresie wyniosła 44,7 lat, mediana 42 lata. Należy jednak zwrócić uwagę, że wśród tych 52 osób znalazła się jedna z grupy dzieci i młodzieży – była to osoba w wieku 16 lat. W analizowanym okresie odnotowano trend rosnący w liczbie samobójstw

popęłnianych przez mieszkańców Rzeszowa – w roku 2021 było to 11, w roku 2023 już 27 (1,5-krotny wzrost).

Najważniejsze wnioski

1. Wśród najbardziej rozpowszechnionych problemów zdrowotnych dorosłych mieszkańców miasta Rzeszowa w grupie zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wskazać należy zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem i pod postacią somatyczną oraz zaburzenia nastroju. Analiza trendu 5-letniego rozpowszechnienia zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wskazuje na wyraźną tendencję wzrostową liczby stawianych rozpoznań w przypadku zaburzeń rozwoju psychologicznego, zespołów behawioralnych związanych z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi, zaburzeń nerwicowych, związanych ze stresem i pod postacią somatyczną oraz zaburzeń psychicznych i zachowania spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych. Należy jednak podkreślić, że częściowo za trend rosnący w zakresie rozpowszechnienia ww. zaburzeń odpowiadać może większa świadomość społeczna i tym samym – większa zgłaszalność.
2. W roku 2023 największa liczba pacjentów będących mieszkańcami miasta Rzeszowa pojawiła się w systemie publicznej opieki zdrowotnej z powodu innych niż fobie zaburzeń lękowych, epizodów depresyjnych oraz reakcji na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne.
3. Dorośli mieszkańcy miasta Rzeszowa, korzystający ze świadczeń zdrowotnych w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień w poszczególnych zakresach na rynku publicznym w roku 2023, najczęściej otrzymywali świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dorosłych w poradni zdrowia psychicznego, świadczenia psychologiczne w poradni psychologicznej oraz świadczenia w poradni terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu.
4. Wśród najbardziej rozpowszechnionych problemów zdrowotnych dzieci i młodzieży zamieszkujących miasto Rzeszów w grupie zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wskazać należy zaburzenia rozwoju psychologicznego, zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się zwykle w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym oraz zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem i pod postacią somatyczną. Analiza trendu 5-letniego rozpowszechnienia zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wskazuje na wyraźną tendencję wzrostową liczby stawianych rozpoznań w przypadku zaburzeń nastroju, upośledzenia umysłowego, zaburzeń rozwoju psychologicznego oraz zaburzeń nerwicowych, związanych ze stresem i pod postacią somatyczną. Należy jednak podkreślić, że podobnie jak w przypadku osób dorosłych, częściowo za trend rosnący w zakresie rozpowszechnienia ww. zaburzeń odpowiadać może większa świadomość społeczna i tym samym – większa zgłaszalność.
5. W roku 2023 największa liczba pacjentów poniżej 18 roku życia, będących mieszkańcami miasta Rzeszowa, pojawiła się w systemie publicznej opieki zdrowotnej z powodu całościowych zaburzeń rozwojowych, mieszanych

zaburzeń zachowania i emocji, emocjonalnych rozpoczynających się zwykle w dzieciństwie oraz innych niż fobie zaburzeń lękowych.

6. Mieszkańcy miasta Rzeszowa w wieku poniżej 18 roku życia, korzystający ze świadczeń zdrowotnych w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień w poszczególnych zakresach na rynku publicznym w roku 2023, najczęściej otrzymywali świadczenia w centrum zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży II poziomu referencyjności (w poradni zdrowia psychicznego lub w ramach oddziału dziennego) oraz świadczenia ambulatoryjne w poradni zdrowia psychicznego poza Centrum Zdrowia Psychicznego.
7. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności dla Miasta Rzeszowa w latach 2022-2023 wydał łącznie ponad 1,1 tys. orzeczeń o niepełnosprawności z przyczyn związanych z zaburzeniami zdrowia psychicznego. Dominowały wśród nich orzeczenia wydane w związku z chorobami psychicznymi (kod 02-P), a także orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Liczba orzeczeń wydawanych w latach 2022-2023 w związku z zaburzeniami zdrowia psychicznego pozostaje na stałym poziomie.
8. W latach 2022-2023 wydano 548 orzeczeń stwierdzających stopień niepełnosprawności z przyczyn związanych z zaburzeniami zdrowia psychicznego w populacji mieszkańców Rzeszowa w wieku do 16 roku życia. Zdecydowana większość wydana została w związku całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, powstałymi przed 16 rokiem życia, z utrwalonymi zaburzeniami interakcji społecznych lub komunikacji werbalnej oraz stereotypami zachowań, zainteresowań i aktywności o co najmniej umiarkowanym stopniu nasilenia (kod 12-C).
9. W roku 2022 z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania zmarło 279 mieszkańców województwa podkarpackiego. Wskaźnik zgonów w tym okresie był istotnie wyższy w porównaniu do roku 2019, a także wyższy od tego dla kraju w tym samym okresie.
10. W województwie podkarpackim obserwuje się niższy wskaźnik samobójstw na 10 tys. mieszkańców niż ma to miejsce w kraju ogółem. W Rzeszowie w latach 2021-2023 odnotowano łącznie 453 zamachy samobójcze, w tym 52 zakończone zgonem.

6. Ocena potrzeb zdrowotnych oraz oczekiwań w zakresie zdrowia psychicznego w populacji miasta Rzeszowa

6. 1. Potrzeby zdrowotne osób dorosłych w Rzeszowie

W badaniu kwestionariuszowym dotyczącym oceny potrzeb zdrowotnych i oczekiwań w zakresie zdrowia psychicznego w populacji dorosłych mieszkańców Rzeszowa udział wzięło 1 340 osób, w tym 1 014 kobiet (75,7%), 285 mężczyzn (21,2%) oraz 41 osób, które nie chciały podać swojej płci (3,1%). Zdecydowana większość ankietowanych legitymowała się wykształceniem wyższym (65,2%) lub średnim (17,3%). Były to głównie osoby aktywne zawodowo (62,8%), uczniowie lub studenci (18,9%), a także emeryci/renciści (15,3%). Ponad 63% badanych pozostawało w związku małżeńskim lub partnerskim, 24,2% zadeklarowało stan wolny. Sytuacja finansowa rodziny oceniana była najczęściej jako przeciętna (43,6%) lub dobra (39,7%). Celem ukazania zależności między wiekiem a wybranymi zmiennymi, badaną populację podzielono na osoby poniżej 30 roku życia (354 respondentów; 26,4% ogółu), osoby w wieku 30-44 lat (441 respondentów; 32,9%), osoby w wieku 45-59 lat (309 respondentów; 23,1%) oraz osoby w wieku 60 lat i więcej (236 respondentów; 17,6%). Ponad połowa badanej zbiorowości zamieszkuje osiem następujących dzielnic Rzeszowa: Baranówka (11,8% ogółu), Nowe Miasto (8,2%), Drabinianka (7,2%), Śródmieście (6,7%), Przybyszówka (5,7%), Słocina (4,4%), Zalesie (4,4%) oraz Osiedle Kmity (4,1%).

Ankietowani w większości oceniają stan swojego zdrowia fizycznego jako dobry lub bardzo dobry – łącznie 60,5% odpowiedzi. W przypadku zdrowia psychicznego wartość ta jest już niższa – dobre lub bardzo dobre zdrowie psychiczne deklaruje 50,4% badanych osób. Zarówno stan zdrowia fizycznego, jak i psychicznego, w niewielkim stopniu koreluje z płcią grupy badanej. Mężczyźni nieco częściej, w porównaniu do kobiet, deklarowali zły lub bardzo zły stan zdrowia fizycznego (7,4% vs. 5,2%) oraz psychicznego (17,9% vs. 12,3%). Ponadto należy zwrócić uwagę na wyraźnie niższy odsetek osób oceniających stan swojego zdrowia fizycznego i psychicznego jako dobry lub bardzo dobry w podgrupie niepodającej swojej płci w badaniu kwestionariuszowym. Analiza pozyskanych danych wskazała na wyraźną zależność stanu zdrowia od wieku osób ankietowanych. Najwyższy odsetek osób oceniających swoje zdrowie jako złe lub bardzo złe obserwuje się w grupie najstarszej (10,2% vs. 5,7% dla ogółu), z kolei najniższy – w grupie wiekowej 30-44 lat (2%). W przypadku zdrowia psychicznego grupą najczęściej oceniającą negatywnie stan swojego zdrowia w tym aspekcie są osoby poniżej 30 roku życia (25,4% vs. 13,6% dla ogółu), z kolei najrzadziej – osoby w wieku 45-59 lat (7,4%). Stan swojego zdrowia fizycznego jako dobry lub bardzo dobry wyraźnie rzadziej oceniają osoby najgorzej wykształcone (34,8% vs. 64,8% ankietowani z wykształceniem wyższym), bezrobotni oraz emeryci/renciści (odpowiednio 55% i 40,5% vs. 66,9% aktywni zawodowo), a także osoby niepozostające w związkach (53,5% vs. 64,6% ankietowani pozostający w związkach). Ponadto

swoje zdrowie fizyczne jako dobre lub bardzo dobre wyraźnie częściej oceniają osoby o najlepszej sytuacji finansowej (74,4% vs. 29,7% ankietowani o złą lub bardzo złą sytuację). Stan swojego zdrowia psychicznego jako dobry lub bardzo dobry wyraźnie rzadziej oceniają osoby najgorzej wykształcone (36,4% vs. 55,8% ankietowani z wykształceniem wyższym), uczniowie/studenci oraz osoby bezrobotne (odpowiednio 33,6% i 37,5% vs. 56,5% aktywni zawodowo), a także osoby niepozostające w związkach (40,8% vs. 56,1% ankietowani pozostający w związkach). Podobnie jak w przypadku zdrowia fizycznego, również swoje zdrowie psychiczne jako dobre lub bardzo dobre wyraźnie częściej oceniają osoby o najlepszej sytuacji finansowej (64,5% vs. 17,1% ankietowani o złą lub bardzo złą sytuację). Szczegółowe dane przedstawiono w tabelach XIII-XV.

Tab. XIII. Ogólna ocena stanu zdrowia osób dorosłych.

Stan zdrowia	Zdrowie fizyczne		Zdrowie psychiczne	
	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu
bardzo zły	17	1,3	46	3,4
zły	59	4,4	137	10,2
taki sobie	453	33,8	481	35,9
dobry	681	50,8	577	43,1
bardzo dobry	130	9,7	99	7,4
razem	1340	100	1340	100

Tab. XIV. Stan zdrowia fizycznego osób dorosłych w zależności od wybranych zmiennych.

Zmienna	Zły / Bardzo zły	Taki sobie	Dobry / Bardzo dobry	Razem
Badana populacja ogółem	5,7%	33,8%	60,5%	100,0%
Płeć				
kobieta	5,2%	33,5%	61,2%	100,0%
mężczyzna	7,4%	31,6%	61,1%	100,0%
nie chcę podawać	4,9%	56,1%	39,0%	100,0%
Wiek				
<30 lat	6,2%	33,9%	59,9%	100,0%
30-44 lata	2,0%	27,9%	70,1%	100,0%
45-59 lat	6,8%	30,4%	62,8%	100,0%
≥60 lat	10,2%	49,2%	40,7%	100,0%
Wykształcenie				
wyższe	4,1%	31,1%	64,8%	100,0%
średnie	8,3%	36,3%	55,5%	100,0%
niższe niż średnie	10,6%	54,5%	34,8%	100,0%
Status zawodowy				
aktywny zawodowo	3,2%	29,9%	66,9%	100,0%
emeryt/rencista	11,7%	47,8%	40,5%	100,0%
uczeń/student	7,9%	35,6%	56,5%	100,0%
bezrobotna/y	12,5%	32,5%	55,0%	100,0%
Stan cywilny				
osoby w związkach	4,3%	31,1%	64,6%	100,0%
osoby niepozostające w związku	8,1%	38,4%	53,5%	100,0%

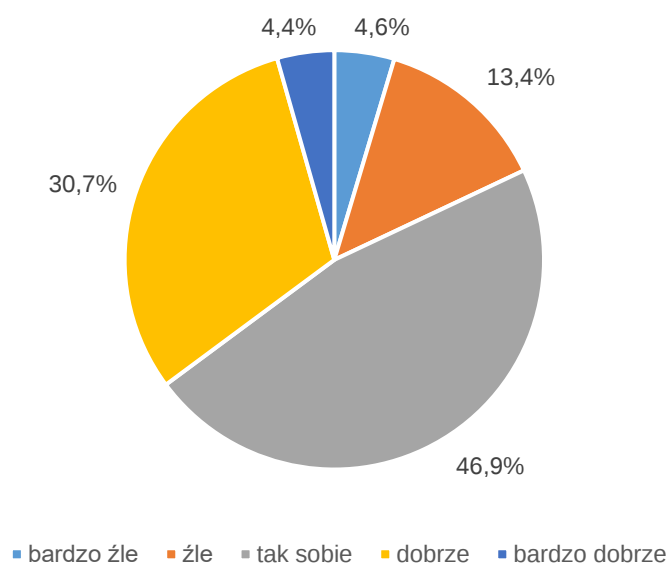
Sytuacja finansowa				
zła / bardzo zła	28,8%	41,4%	29,7%	100,0%
przeciętna	4,6%	44,3%	51,0%	100,0%
dobra / bardzo dobra	2,6%	22,9%	74,4%	100,0%

Tab. XV. Stan zdrowia psychicznego osób dorosłych w zależności od wybranych zmiennych.

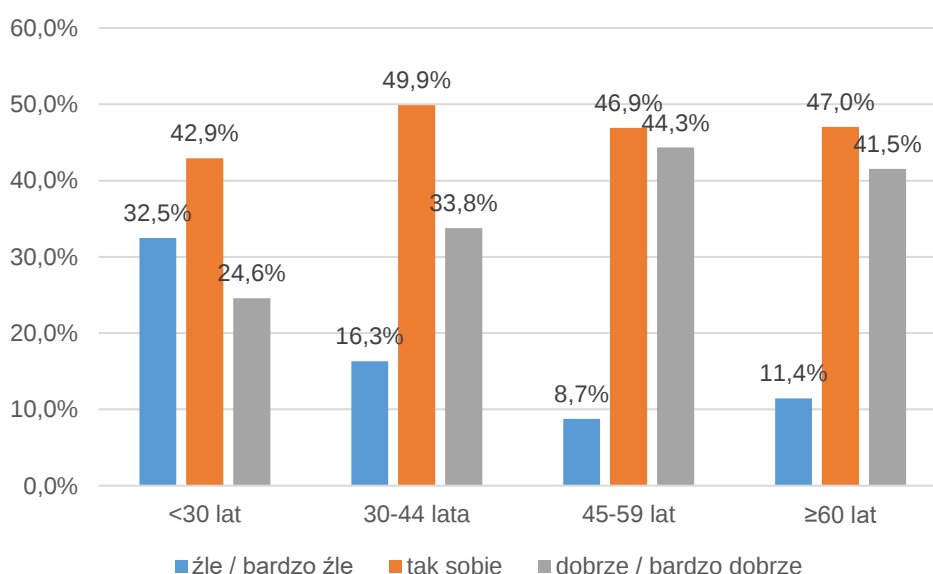
Zmienna	Zły / Bardzo zły	Taki sobie	Dobry / Bardzo dobry	Razem
Badana populacja ogółem	13,6%	35,9%	50,4%	100,0%
Płeć				
kobieta	12,3%	36,8%	50,9%	100,0%
mężczyzna	17,9%	31,2%	50,9%	100,0%
nie chcę podawać	17,1%	46,3%	36,6%	100,0%
Wiek				
<30 lat	25,4%	38,4%	36,2%	100,0%
30-44 lata	9,5%	35,4%	55,1%	100,0%
45-59 lat	7,4%	31,4%	61,2%	100,0%
≥60 lat	11,9%	39,0%	49,2%	100,0%
Wykształcenie				
wyższe	9,6%	34,6%	55,8%	100,0%
średnie	20,8%	38,3%	41,0%	100,0%
niższe niż średnie	24,2%	39,4%	36,4%	100,0%
Status zawodowy				
aktywny zawodowo	10,0%	33,5%	56,5%	100,0%
emeryt/rencista	10,7%	40,5%	48,8%	100,0%
uczeń/student	28,1%	38,3%	33,6%	100,0%
bezrobotna/y	15,0%	47,5%	37,5%	100,0%
Stan cywilny				
osoby w związkach	9,6%	34,3%	56,1%	100,0%
osoby niepozostające w związku	20,6%	38,6%	40,8%	100,0%
Sytuacja finansowa				
zła / bardzo zła	44,1%	38,7%	17,1%	100,0%
przeciętna	15,1%	43,7%	41,3%	100,0%
dobra / bardzo dobra	7,1%	28,4%	64,5%	100,0%

Problemy zdrowotne lub choroby przewlekłe trwające przez 6 miesięcy lub dłużej dotyczą 605 respondentów (45,1% ogółu), w przypadku 211 osób obejmują one sferę zdrowia psychicznego (15,7% ogółu). Pozostawanie osobą z niepełnosprawnościami deklaruje 201 ankietowanych (15%), ale orzeczenie o niepełnosprawności posiada 159 osób (11,9% ogółu). Pod stałą opieką lekarską i/lub pielęgniarską przebywa 40,7% respondentów (545 osób). Poważne ograniczenia w wykonywaniu codziennych czynności w związku ze stanem zdrowia deklaruje 31 osób (2,3%), umiarkowane – 290 osób (21,6%). Zdecydowana większość badanej populacji nie ma takich ograniczeń (76%). Wśród ogółu ankietowanych jedynie 35,6% wskazało prawidłowo, że w największym stopniu na stan zdrowia wpływają własne zachowania i styl życia. Pozostałe osoby odpowiadały, że są to czynniki środowiskowe (30,6%), czynniki genetyczne i biologiczne (23,4%) oraz organizacja i jakość opieki zdrowotnej (10,4%).

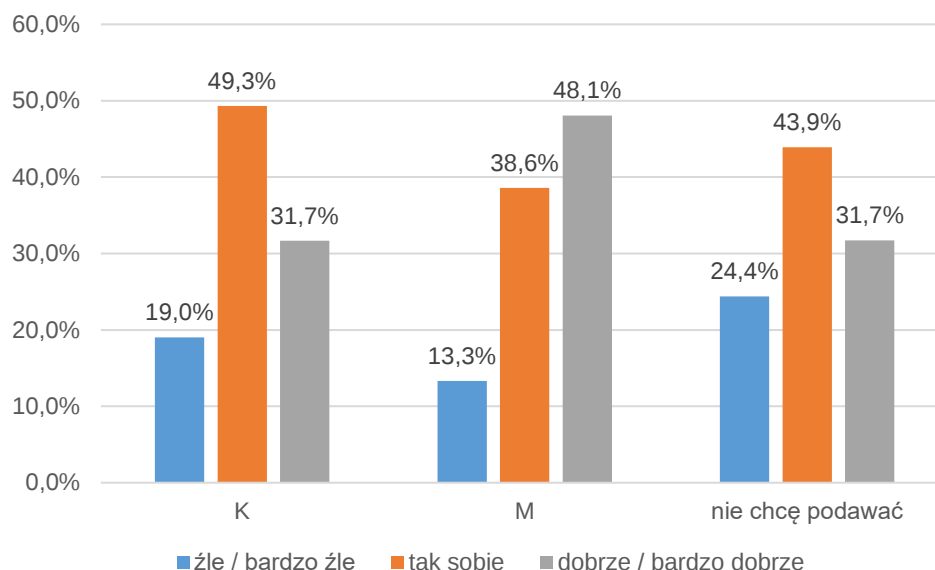
Prawie 1/5 respondentów radzi sobie ze stresem źle lub bardzo źle – łącznie 18% ogółu. Najwyższy odsetek osób radzących sobie ze stresem dobrze i bardzo dobrze zaobserwowano w grupie w wieku 45-59 lat (44,3%) oraz w wieku 60 lat i więcej (41,5%), najniższy – w najmłodszej grupie wiekowej tj. poniżej 30 roku życia (24,5%). W ostatniej wymienionej grupie odnotowano także najwyższy odsetek osób radzących sobie ze stresem źle lub bardzo źle (32,5%). Biorąc pod uwagę kryterium płci, zdecydowanie najczęściej dobrze lub bardzo dobrze radzą sobie ze stresem mężczyźni (48,1% vs. 31,7% kobiety oraz osoby niepodające swojej płci). Z kolei najwyższy odsetek odpowiedzi „źle” lub „bardzo źle” w tym pytaniu odnotowano dla osób niepodających swojej płci (24,4%) oraz kobiet (19%). W przypadku mężczyzn było to 13,3%. Dane zobrazowano za pomocą rycin 1-3.

Ryc. 1. Radzenie sobie ze stresem w populacji osób dorosłych.

Ryc. 2. Radzenie sobie ze stresem w populacji osób dorosłych w zależności od wieku.

Ryc. 3. Radzenie sobie ze stresem w populacji osób dorosłych w zależności od płci.

Kolejnych 12 pytań w kwestionariuszu dotyczyło okresu ostatnich 4 tygodni życia respondentów i opartych zostało na wybranych pytaniach z kwestionariusza standaryzowanego WHOQOL-BREF, wykorzystywanego do oceny jakości życia. Prawie 70% respondentów subiektywnie ocenia swoją jakość życia jako dobrą lub bardzo dobrą, a prawie 63% jest zadowolonych lub bardzo zadowolonych ze swojego życia. Wśród pięciu obszarów badanych w kolejnych pytaniach, relatywnie najgorzej przedstawia się kwestia zadowolenia ze snu oraz wydolności w życiu codziennym. Ze swojego snu jest niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych 30,1% badanych, w przypadku codziennej wydolności – jest to ponad 18%. Ponad 10% badanych jest niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych ze swoich osobistych relacji z ludźmi, ponad 13% ze wsparcia otrzymywanego od swojej rodziny, a 9,2% - ze wsparcia otrzymywanego od przyjaciół/znajomych. Jedynie niespełna 40% ankietowanych deklaruje, że ma dużo lub bardzo dużo radości w życiu, z kolei 13,1% - wcale lub nieco. Aż 10% badanych uważa, że ich życie ma sens jedynie w małym lub bardzo małym stopniu. Prawie 48% respondentów zawsze, bardzo często lub często doświadcza negatywnych uczuć. Prawie 70% badanych czuje się dość bezpiecznie lub bardzo bezpiecznie w swoim codziennym życiu. Ponad 46% osób deklaruje, że w ich opinii otoczenie dość dobrze lub bardzo dobrze sprzyja ich zdrowiu, kolejnych 12,8% uważa, że jedynie nieco lub wcale. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli XVI.

Tab. XVI. Struktura procentowa odpowiedzi na pytania z obszaru oceny jakości życia w populacji osób dorosłych.

Pytanie z obszaru oceny jakości życia (% odpowiedzi)						
Odpowiedzi:	bardzo zła	zła	ani dobra, ani zła	dobra	bardzo dobra	razem
Jaka jest Twoja jakość życia?	1,3	3,5	26,1	61,3	7,7	100,0
Odpowiedzi:	bardzo niezadowolony/a	niezadowolony/a	ani zadowolony/a, ani niezadowolony/a	zadowolony/a	bardzo zadowolony/a	razem
Czy jesteś zadowolony/a ze swojego życia?	3,0	8,7	25,4	55,4	7,4	100,0
Czy jesteś zadowolony/a ze swojego snu?	6,4	23,7	25,2	38,6	6,1	100,0
Czy jesteś zadowolony/a ze swojej wydolności w życiu codziennym?	2,6	15,6	30,1	45,8	5,9	100,0
Czy jesteś zadowolony/a ze swoich osobistych relacji z ludźmi?	2,5	7,9	24,9	54,4	10,2	100,0
Czy jesteś zadowolony/a z oparcia i wsparcia, jakie dostajesz od swojej rodziny?	2,9	10,4	18,7	41,2	26,7	100,0
Czy jesteś zadowolony/a z oparcia i wsparcia, jakie dostajesz od swoich przyjaciół/znajomych?	2,7	6,5	25,0	48,8	17,0	100,0
Odpowiedzi:	wcale	nieco	średnio	dużo	bardzo dużo	razem
Ile masz radości w życiu?	2,0	11,0	47,6	32,9	6,4	100,0
Odpowiedzi:	w bardzo małym stopniu	w małym stopniu	w średnim stopniu	w dużym stopniu	w bardzo dużym stopniu	razem
W jakim stopniu ocenisz, że Twoje życie ma sens?	4,0	6,0	28,6	41,2	20,2	100,0
Odpowiedzi:	wcale	nieco	średnio	dość bezpiecznie	bardzo bezpiecznie	razem
Jak bezpiecznie czujesz się w swoim codziennym życiu?	1,9	4,7	23,7	55,7	13,9	100,0

Odpowiedzi:	wcale	nieco	średnio	dość dobrze	bardzo dobrze	razem
W jakim stopniu Twoje otoczenie sprzyja Twojemu zdrowiu?	5,4	7,5	40,7	40,7	5,7	100,0
Odpowiedzi:	nigdy	rzadko	często	bardzo często	zawsze	razem
Jak często doświadczasz negatywnych uczuć, takich jak przygnębienie, rozpacz, czy lęk?	2,7	49,8	32,2	13,0	2,4	100,0

Celem ukazania zależności między oceną jakością życia w populacji dorosłych mieszkańców Rzeszowa a wybranymi zmiennymi, wszystkim odpowiedziom na ww. 12 pytań przydzielono punkty w skali 1-5, gdzie 1 punkt odpowiadał zawsze odpowiedzi najbardziej negatywnej (np. wcale, w bardzo małym stopniu), a 5 punktów odpowiedzi najbardziej pozytywnej (np. bardzo dobrze, w bardzo dużym stopniu). Następnie zsumowano liczbę uzyskanych punktów ze wszystkich pytań i obliczono dla nich średnią arytmetyczną, co pozwoliło uzyskać ocenę jakości życia dla każdego z respondentów w skali 1-5 z minimum na poziomie 1 oraz maksimum na poziomie 5. Im bliższa wartości 1 była uzyskana wartość, tym niższa jakość życia. Parametr ten dla ogółu badanej populacji został oceniony na poziomie 3,53 (mediana 3,58). Porównanie średnich arytmetycznych w podgrupach wykazało, że niższą (niż średnia dla całej populacji) jakość życia obserwuje się u osób w wieku poniżej 30 roku życia (3,40) oraz w wieku 60 lat i więcej (3,47), u osób niepodających w kwestionariuszu swojej płci (3,46), respondentów z wykształceniem innym niż wyższe (3,32-3,43), osób nieaktywnych zawodowo, w tym uczniów i studentów (3,38-3,46), ankietowanych niepozostających w związku (3,38) oraz osób o najgorszej i przeciętnej sytuacji finansowej (2,89-3,40). Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli XVII.

Tab. XVII. Jakość życia w populacji osób dorosłych na skali 1-5 w zależności od wybranych zmiennych.

Zmienna	Min.	Max.	Średnia	Odchylenie standardowe
Ogółem	1,08	5,00	3,53	0,61
Grupa wiekowa				
<30 lat	1,33	4,92	3,40	0,67
30-44 lata	1,67	4,92	3,57	0,57
45-59 lat	1,08	5,00	3,65	0,60
≥60 lat	1,08	4,75	3,47	0,55
Płeć				
kobieta	1,08	5,00	3,53	0,59
mężczyzna	1,08	4,92	3,53	0,66
nie chcę podawać	2,00	4,92	3,46	0,66
Wykształcenie				

wyższe	1,08	5,00	3,58	0,59
średnie	1,08	4,92	3,43	0,63
niższe niż średnie	1,33	4,92	3,32	0,59
Status zawodowy				
aktywny zawodowo	1,08	5,00	3,59	0,59
emeryt/rencista	1,33	4,58	3,46	0,54
uczeń/student	1,08	4,92	3,38	0,67
bezrobotny	1,67	4,42	3,35	0,69
Stan cywilny				
osoby w związkach	1,08	5,00	3,61	0,56
osoby niepozostające w związku	1,33	4,92	3,38	0,65
Sytuacja finansowa				
zła / bardzo zła	1,08	4,92	2,89	0,67
przeciętna	1,67	5,00	3,40	0,54
dobra / bardzo dobra	1,08	5,00	3,75	0,55

Zdecydowana większość respondentów ocenia dostępność finansowanej przez Narodowy Fundusz Zdrowia opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień w Rzeszowie jako niską (29,2%) lub bardzo niską (27,4%). Ponad 58% badanych nie ma wiedzy na temat funkcjonujących w mieście placówek oferujących wsparcie psychologiczne i/lub psychiatryczne osobom dorosłym oraz dzieciom i młodzieży. W okresie ostatniego roku potrzebę wsparcia psychologicznego i/lub psychiatrycznego odczuwało ponad 73% ankietowanych, a co najmniej często zdarzało się to ponad 39%. W dniu wypełniania kwestionariusza potrzebę taką deklarowało 33% respondentów (195 osób), w tym najczęściej z powodu obniżenia nastroju (23,4%), problemów z radzeniem sobie ze stresem (19,4%), nieustępującym znacznym poczuciem lęku (16,2%) oraz problemami z relacjami z innymi ludźmi (10,2%). W okresie ostatniego roku ze wsparcia psychologicznego i/lub psychiatrycznego korzystało ponad 40% ankietowanych i/lub członków ich rodzin. W przypadku wsparcia udzielanego przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne lub jednostki systemu oświaty było to niespełna 15%.

W opinii respondentów do największych problemów w obszarze zdrowia psychicznego osób dorosłych w Rzeszowie należą zaburzenia nastroju (54,7% ogółu), uzależnienia (50,3%) oraz zaburzenia lękowe i nerwicowe (39,6%) (Tabela XVIII).

Tab. XVIII. Największe problemy w obszarze zdrowia psychicznego osób dorosłych w Rzeszowie w opinii respondentów.

Problem zdrowotny	Liczba	%
zaburzenia nastroju (m.in. depresja i epizody depresyjne)	733	54,7
uzależnienia (m.in. od alkoholu, narkotyków, tytoniu)	674	50,3
zaburzenia lękowe i nerwicowe (np. fobie, zaburzenia związane ze stresem)	530	39,6
zaburzenia behawioralne (np. zaburzenia odżywiania, snu, zaburzenia seksualne)	165	12,3
choroby powodujące zaburzenia procesów logicznego myślenia, oceny sytuacji i odczuwania emocji (m.in. schizofrenia)	66	4,9

zaburzenia spowodowane uszkodzeniem lub nieprawidłowym funkcjonowaniem mózgu (m.in. różnego rodzaju otępienia, w tym te w chorobie Alzheimera)	63	4,7
zaburzenia rozwoju psychologicznego (np. zaburzenia rozwoju mowy, języka, rozwoju psychologicznego)	22	1,6
upośledzenia umysłowe	16	1,2
nie wiem	119	8,9

Respondentów w ramach badania zapytano także jak oceniają dostępność do świadczeń zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego realizowanych przez Urząd Miasta Rzeszowa. Ponad 32% grupy badanej (434 osoby) nie ma w ogóle wiedzy o tego rodzaju działaniach. Pozostali ankietowani oceniają tę dostępność w większości przypadków jako niską (23%) lub bardzo niską (15,4%). Prawie 92% ankietowanych jest zdania, że Urząd Miasta Rzeszowa powinien realizować działania w zakresie zwiększania dostępności do wybranych świadczeń zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego na terenie miasta. W opinii ankietowanych powinny być to przede wszystkim działania z zakresu profilaktyki i wczesnego wykrywania zaburzeń nastroju (44% ogółu), zwiększania dostępu do ogólnego poradnictwa psychologicznego (36,9%) oraz profilaktyki i wczesnego wykrywania uzależnień (33,4%) (Tabela XIX).

Tab. XIX. Działania, które w opinii ankietowanych powinien realizować Urząd Miasta Rzeszowa w zakresie zwiększania dostępności do wybranych świadczeń zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego na terenie miasta.

Obszar działań	Liczba	%
profilaktyka i wczesne wykrywanie zaburzeń nastroju (m.in. depresji)	589	44,0
ogólne poradnictwo psychologiczne (wizyty u psychologa)	495	36,9
profilaktyka i wczesne wykrywanie uzależnień (m.in. od alkoholu, narkotyków, tytoniu)	448	33,4
profilaktyka i wczesne wykrywanie zaburzeń lękowych i nerwicowych (np. fobii, zaburzeń związanych ze stresem)	351	26,2
ogólne poradnictwo psychiatryczne (wizyty u lekarza psychiatry)	349	26,0
rehabilitacja psychiatryczna (świadczenia dla osób już zdiagnozowanych)	121	9,0
profilaktyka i wczesne wykrywanie zaburzeń rozwoju psychologicznego (np. zaburzeń rozwoju mowy, języka)	61	4,6

Najważniejsze wnioski

1. Dorośli mieszkańcy Rzeszowa w większości oceniają stan swojego zdrowia, zarówno fizycznego, jak i psychicznego, jako dobry lub bardzo dobry. Niemniej jednak ogólnie zdrowie psychiczne oceniane jest gorzej niż zdrowie fizyczne. Zarówno stan zdrowia fizycznego, jak i psychicznego, w niewielkim stopniu koreluje z płcią (jest oceniany lepiej przez mężczyzn) oraz wyraźnie koreluje z wiekiem (zdrowie fizyczne jest oceniane najgorzej w grupie najstarszej, zdrowie psychiczne – w grupie najmłodszej tj. młodych dorosłych). Subiektywna ocena stanu zdrowia wiąże się także z licznymi czynnikami

- socjoekonomicznymi – relatywnie gorsza dotyczy osób najgorzej wykształconych, bezrobotnych, emerytów i rencistów, osób niepozostających w związkach, a także osób o złej lub bardzo złej sytuacji finansowej.
2. Wśród ogółu ankietowanych niewiele ponad $\frac{1}{3}$ wskazała prawidłowo, że w największym stopniu na stan zdrowia wpływają własne zachowania i styl życia. Pozostałe osoby odpowiadały, że są to czynniki środowiskowe, czynniki genetyczne i biologiczne oraz organizacja i jakość opieki zdrowotnej.
 3. Problemy zdrowotne lub choroby przewlekłe trwające przez 6 miesięcy lub dłużej dotyczą ponad 45% respondentów, w przypadku ponad 15% ogółu obejmują one sferę zdrowia psychicznego.
 4. Prawie 20% respondentów radzi sobie ze stresem źle lub bardzo źle. Najwyższy odsetek osób radzących sobie ze stresem tak sobie, źle lub bardzo źle zaobserwowano w grupie najmłodszej tj. poniżej 30 roku życia (prawie $\frac{3}{4}$ tej populacji). Biorąc pod uwagę kryterium płci, zdecydowanie najczęściej źle lub bardzo źle radzą sobie ze stresem kobiety oraz osoby niepodających swojej płci.
 5. Jakość życia dorosłych mieszkańców Rzeszowa na skali 1-5 kształtuje się średnio na poziomie 3,53. Niższą jakość życia, w porównaniu do ogółu badanej populacji, obserwuje się u osób w wieku poniżej 30 roku życia oraz w wieku 60 lat i więcej, u osób niepodających w kwestionariuszu swojej płci, respondentów z wykształceniem innym niż wyższe, osób nieaktywnych zawodowo, w tym uczniów i studentów, ankietowanych niepozostających w związku oraz osób o najgorszej i przeciętnej sytuacji finansowej.
 6. Zdecydowana większość respondentów ocenia dostępność finansowanej przez Narodowy Fundusz Zdrowia opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień w Rzeszowie jako niską lub bardzo niską. W okresie ostatniego roku potrzebę wsparcia psychologicznego i/lub psychiatrycznego odczuwało prawie $\frac{3}{4}$ ankietowanych, w dniu wypełniania kwestionariusza – $\frac{1}{3}$ populacji, w tym najczęściej z powodu obniżenia nastroju, problemów z radzeniem sobie ze stresem lub nieustępującym znacznym poczuciem lęku.
 7. Prawie 60% badanych nie ma wiedzy na temat funkcjonujących w mieście placówek oferujących wsparcie psychologiczne i/lub psychiatryczne osobom dorosłym oraz dzieciom i młodzieży. Prawie $\frac{1}{3}$ ankietowanych nie ma wiedzy o świadczeniach zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego realizowanych przez Urząd Miasta. Pozostałe osoby oceniają tę dostępność w większości przypadków jako niską lub bardzo niską.
 8. W opinii respondentów do największych problemów w obszarze zdrowia psychicznego osób dorosłych w Rzeszowie należą zaburzenia nastroju, uzależnienia oraz zaburzenia lękowe i nerwicowe. Uważają oni, że Urząd Miasta powinien realizować przede wszystkim działania z zakresu: profilaktyki i wczesnego wykrywania zaburzeń nastroju, zwiększania dostępu do ogólnego poradnictwa psychologicznego oraz profilaktyki i wczesnego wykrywania uzależnień.

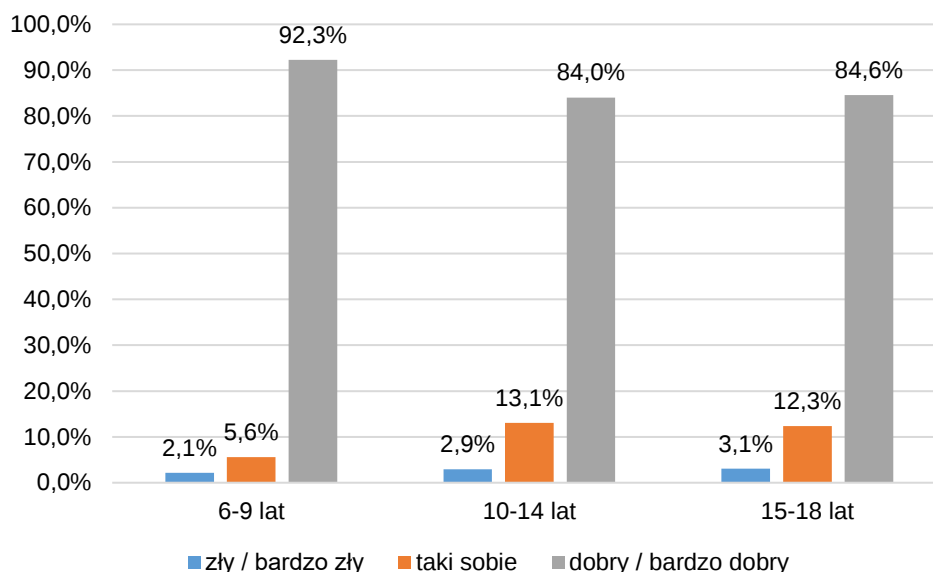
6. 2. Potrzeby zdrowotne dzieci w Rzeszowie

W badaniu kwestionariuszowym dotyczącym oceny potrzeb zdrowotnych i oczekiwań w zakresie zdrowia psychicznego w populacji dzieci (sformułowanie „dzieci” w opisie wyników badania kwestionariuszowego oznacza osoby w wieku 6-18 lat, zatem dzieci oraz nastolatki) w Rzeszowie udział wzięło 1 177 rodziców (sformułowanie „rodzice” w opisie wyników badania kwestionariuszowego oznacza rodziców oraz opiekunów prawnych), w tym 1 008 kobiet (85,6%), 134 mężczyzn (11,4%) oraz 35 osób, które nie podały swojej płci (3%). Zdecydowana większość ankietowanych legitymowała się wykształceniem wyższym (79,4%) lub średnim (17,3%). Były to głównie osoby aktywne zawodowo (92,2%), oceniające najczęściej sytuację finansową rodziny jako dobrą (53,1%) lub przeciętną (31,5%). Rodzice poprzez odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu podjęli się oceny potrzeb zdrowotnych i oczekiwań w zakresie zdrowia psychicznego 1 177 dzieci, których średnia wieku wyniosła 11,9 lat, mediana – 12 lat. Celem ukazania zależności między wiekiem a wybranymi zmiennymi, badaną populację podzielono na dzieci przedszkolne i wczesnoszkolne w wieku 6-9 lat (376 osób; 31,9% ogółu), dzieci szkolne w wieku 10-14 lat (444 osoby; 37,7%) oraz nastolatki ze szkół ponadpodstawowych w wieku 15-18 lat (357 osób; 30,3%). Ponad połowa badanej zbiorowości dzieci zamieszkuje osiem następujących dzielnic Rzeszowa: Baranówka (13,1% ogółu), Śródmieście (9,1%), Drabinianka (6,4%), Przybyszówka (5,9%), Staroniwa (5,1%), Nowe Miasto (4,8%), Staromieście (4,2%) oraz Osiedle Krakowska-Południe (3,5%).

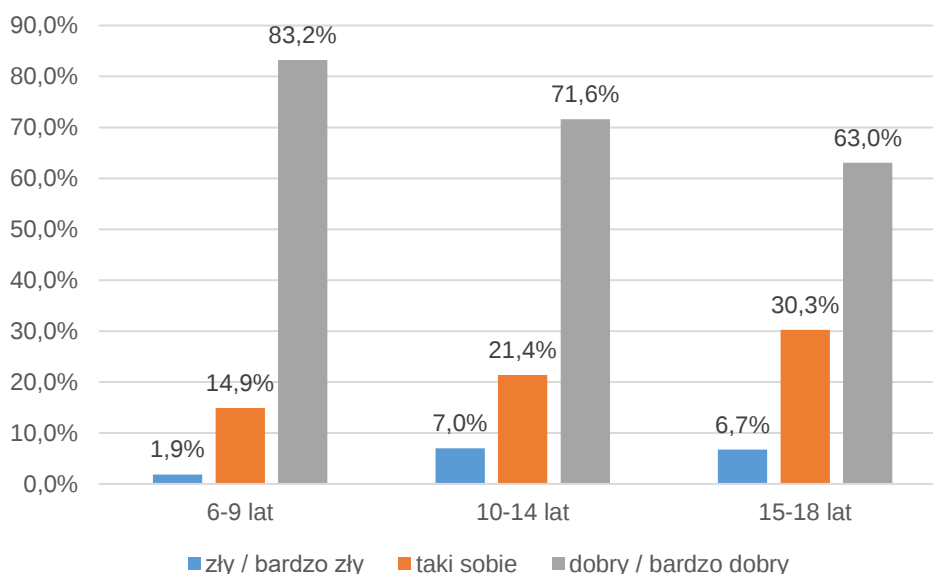
Rodzice w zdecydowanej większości oceniają stan zdrowia fizycznego swoich dzieci jako dobry lub bardzo dobry – łącznie 86,8% odpowiedzi. W przypadku zdrowia psychicznego wartość ta jest już niższa – dobre lub bardzo dobre zdrowie psychiczne dotyczy, w opinii rodziców, 72,7% dzieci. Taki sobie stan zdrowia fizycznego dziecka deklaruje 10,5% badanych, w przypadku zdrowia psychicznego – 22%. Zarówno stan zdrowia fizycznego, jak i psychicznego, koreluje z wiekiem dzieci. Dobry i bardzo dobry stan zdrowia fizycznego znacznie częściej deklarowany był w populacji w wieku 6-9 lat, w porównaniu do dzieci ze starszych grup wiekowych. W przypadku stanu zdrowia psychicznego wyraźnie widoczny jest spadek odsetka odpowiedzi „bardzo dobry” i „dobry” wraz z wiekiem – w najstarszej grupie jest to 63% wobec 83,2% w grupie najmłodszej (tabela XX, ryciny 4-5).

Tab. XX. Ogólna ocena stanu zdrowia dzieci.

Stan zdrowia	Zdrowie fizyczne		Zdrowie psychiczne	
	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu
bardzo zły	17	1,4	8	0,7
zły	15	1,3	54	4,6
taki sobie	123	10,5	259	22,0
dobry	587	49,9	607	51,6
bardzo dobry	435	37,0	249	21,2
razem	1 177	100	1 177	100

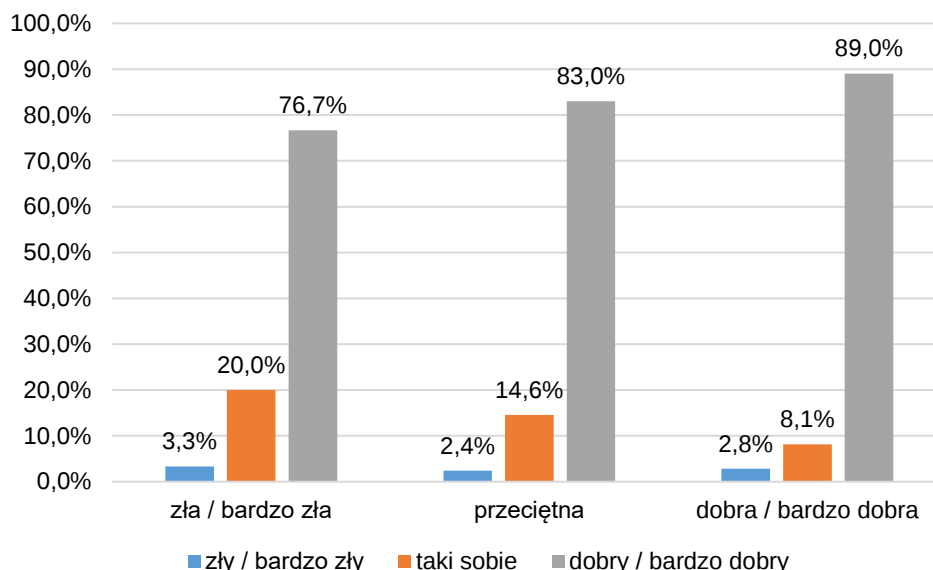
Ryc. 4. Stan zdrowia fizycznego dzieci w poszczególnych grupach wiekowych.

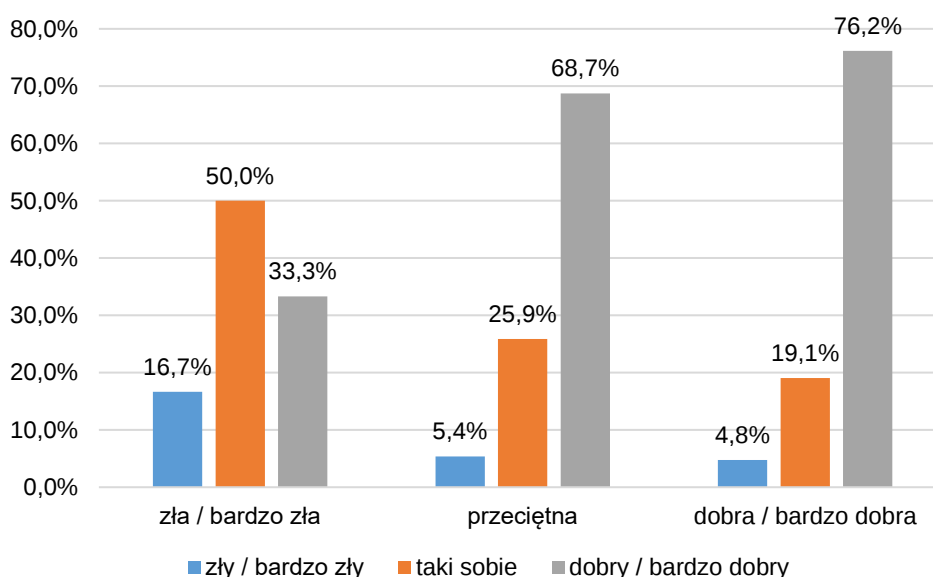
Ryc. 5. Stan zdrowia psychicznego dzieci w poszczególnych grupach wiekowych.

Nie zaobserwowano zależności między stanem zdrowia dzieci, a wykształceniem rodzica wypełniającego kwestionariusz. Dobry lub bardzo dobry stan zdrowia fizycznego odnotowywano częściej dla dzieci rodziców aktywnych zawodowo (87,4% vs. 80,4% w przypadku pozostałych grup statusu zawodowego). Również w tej grupie obserwowano rzadziej zły lub bardzo zły stan zdrowia fizycznego (2,6% vs. 4,3%). Zbliżone obserwacje dotyczą zdrowia psychicznego – dzieci rodziców aktywnych zawodowo istotnie częściej cechuje bardzo dobry lub dobry stan zdrowia psychicznego (73,3% vs. 66,3% w przypadku pozostałych grup statusu zawodowego). Dostrzegalna jest także zależność między stanem zdrowia dzieci a sytuacją finansową rodziny. W przypadku rodzin o złej lub bardzo złej sytuacji rzadziej wskazywano na dobry lub bardzo dobry stan zdrowia dziecka

w porównaniu do rodzin o lepszej sytuacji finansowej. W odniesieniu do zdrowia fizycznego było to 76,7% vs. 89%, dla zdrowia psychicznego różnica była jeszcze wyraźniejsza – 33,3% vs. 76,2%. Dane zobrazowano za pomocą rycin 6-7.

Ryc. 6. Stan zdrowia fizycznego dzieci w zależności od sytuacji finansowej rodziny.

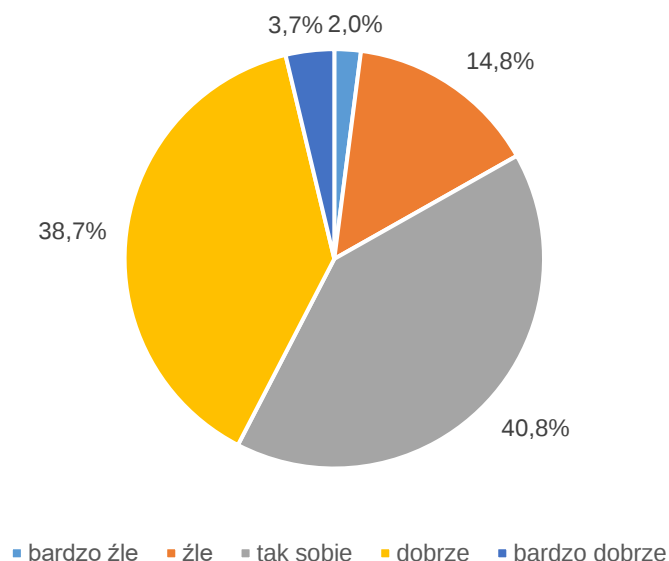

Ryc. 7. Stan zdrowia psychicznego dzieci w zależności od sytuacji finansowej rodziny.

Problemy zdrowotne lub choroby przewlekłe trwające przez 6 miesięcy lub dłużej dotyczą 311 dzieci (26,4% ogółu), w przypadku 89 osób obejmują one sferę zdrowia psychicznego (7,6% ogółu). Orzeczenie o niepełnosprawności posiada 8,2% badanej populacji (96 osób), a pod stałą opieką lekarską i/lub pielęgniarzką przebywa 40,7% (479 osób).

Zdecydowana większość dzieci, w opinii ich rodziców, radzi sobie ze stresem tak sobie (40,8%) lub dobrze (38,7%). Nie zaobserwowano zależności między tą

zmienną a wiekiem badanej populacji, ani też sytuacją finansową rodziny oraz statusem zawodowym rodzica. Dane zobrazowano za pomocą ryciny 8.

Ryc. 8. Radzenie sobie ze stresem w populacji dzieci.

Kolejnych 7 pytań w kwestionariuszu dotyczyło okresu ostatnich 4 tygodni życia dziecka i opartych zostało na wybranych pytaniach z kwestionariusza standaryzowanego CDI-2, wykorzystywanego do diagnozy zaburzeń nastroju w populacji dzieci i młodzieży. Prawie ¼ dzieci w tym okresie wyglądała często na smutne lub przygnębione, bardzo często lub zawsze było tak w przypadku 4,4% badanych. Ponad 17% dzieci miało częste problemy ze snem, kolejne 6,2% - bardzo częste lub stałe. Częste i bardzo częste problemy z koncentracją uwagi dotyczyły łącznie prawie połowy dzieci, przez cały okres ostatnich 4 tygodni problem ten dotyczył 2,7% badanych. Negatywne myśli o sobie często, bardzo często lub zawsze wyrażało w ostatnim miesiącu prawie 25% dzieci. Ponad 20% z taką samą częstotliwością wykazywało oznaki wycofania się z relacji z rodziną lub przyjaciółmi. Rodziców zapytano także jak często dziecko wydawało się być zmęczone lub pozbawione energii przez większą część dnia – problem ten pojawiał się często u 20,7% dzieci, bardzo często u 7,5%, zawsze u 0,5%. Ponad 23% dzieci co najmniej często przejawiało swoim zachowaniem doświadczanie negatywnych uczuć, takich jak przygnębienie, rozpacz, czy lęk. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli XXI.

Tab. XXI. Struktura procentowa odpowiedzi na pytania z obszaru oceny ryzyka wystąpienia zaburzeń nastroju u dzieci/młodzieży.

Pytanie z obszaru oceny ryzyka wystąpienia zaburzeń nastroju (% odpowiedzi)	Nigdy	Rzadko	Często	Bardzo często	Zawsze	Razem
Jak często Pana/Pani dziecko wyglądało na smutne lub przygnębione?	2,9	68,1	24,6	4,2	0,2	100,0

Jak często Pana/Pani dziecko miało problemy ze snem (np. trudności z zasypianiem lub budzeniem się w nocy)?	20,7	55,7	17,3	5,1	1,1	100,0
Jak często Pana/Pani dziecko miało trudności z koncentracją lub skupieniem uwagi?	4,2	43,3	35,3	14,5	2,7	100,0
Jak często Pana/Pani dziecko wyrażało negatywne myśli o sobie (np. że jest bezwartościowe lub że nie może niczego osiągnąć)?	24,5	52,7	16,8	5,4	0,6	100,0
Jak często Pana/Pani dziecko wykazywało oznaki wycofania się z relacji z rodziną lub przyjaciółmi?	31,9	47,9	14,4	5,4	0,3	100,0
Jak często Pana/Pani dziecko wydawało się być zmęczone lub pozbawione energii przez większą część dnia?	15,0	56,2	20,7	7,5	0,5	100,0
Jak często Pana/Pani dziecko przejawiało swoim zachowaniem doświadczanie negatywnych uczuć, takich jak przygnębienie, rozpacz, czy lęk?	16,6	60,4	18,2	4,7	0,2	100,0

Celem ukazania zależności między ryzykiem zaburzeń nastroju wśród dzieci a wybranymi zmiennymi, wszystkim odpowiedziom na ww. 7 pytań przydzielono punkty w skali 1-5, gdzie 1 punkt odpowiadał odpowiedzi „zawsze” (najbardziej negatywnej), 2 punkty odpowiedzi „bardzo często”, 3 punkty odpowiedzi „często”, 4 punkty odpowiedzi „rzadko”, a 5 punktów odpowiedzi „nigdy” (najbardziej pozytywnej). Następnie zsumowano liczbę uzyskanych punktów ze wszystkich pytań i obliczono dla nich średnią arytmetyczną, co pozwoliło uzyskać ocenę ryzyka wystąpienia zaburzeń nastroju dla każdego z dzieci w skali 1-5 z minimum na poziomie 1 oraz maksimum na poziomie 5. Im bliższa wartości 1 była uzyskana wartość, tym wyższe ryzyko wystąpienia zaburzeń nastroju. Ryzyko to dla ogółu badanej populacji zostało ocenione na poziomie 3,8 (mediana 3,86). Porównanie średnich arytmetycznych w podgrupach wykazało, że wyższe (niż średnia dla całej populacji) ryzyko zaburzeń nastroju obserwuje się u dzieci z najstarszej grupy wiekowej (3,65), u dzieci rodziców o statusie zawodowym inny niż aktywny zawodowo, w tym w dużej mierze bezrobotnych (3,77), a także z rodzin o złej lub bardzo złej sytuacji życiowej (3,25). Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli XXII.

Tab. XXII. Ryzyko wystąpienia zaburzeń nastroju u dzieci na skali 1-5 w zależności od wybranych zmiennych.

Zmienna	Min.	Max.	Średnia	Odchylenie standardowe
Ogółem	1,43	5,00	3,80	0,59
Grupa wiekowa				
6-9 lat	2,29	5,00	3,95	0,47

10-14 lat	1,57	5,00	3,78	0,57
15-18 lat	1,43	5,00	3,65	0,67
Wykształcenie rodzica				
wyższe	1,57	5,00	3,79	0,57
średnie	1,43	4,86	3,80	0,63
niższe niż średnie	2,00	4,71	3,89	0,70
Status zawodowy rodzica				
aktywny zawodowo	1,43	5,00	3,80	0,58
inny status zawodowy	1,57	5,00	3,77	0,69
Sytuacja finansowa rodziny				
zła lub bardzo zła	1,43	4,43	3,25	0,94
przeciętna	2,00	5,00	3,77	0,60
dobra lub bardzo dobra	1,86	5,00	3,83	0,55

Zdecydowana większość badanych rodziców ocenia dostępność finansowanej przez Narodowy Fundusz Zdrowia opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień dla dzieci i młodzieży w Rzeszowie jako niską (26,4%) lub bardzo niską (44,2%). Ponad 42% badanych nie ma wiedzy na temat funkcjonujących w mieście placówek oferujących wsparcie psychologiczne i/lub psychiatryczne dzieciom i młodzieży, do których można się zwrócić po pomoc w sytuacji potrzeby skorzystania z takiego wsparcia. Rodziców w ramach badania zapytano także o to, czy ich dziecko korzystało kiedykolwiek z wybranych rodzajów wsparcia. Największy odsetek dzieci korzystał ze wsparcia pedagogicznego (35,3% ogółu), psychologicznego (25,2%), zajęć korekcyjno-kompensacyjnych (20,3%), zajęć z zakresu profilaktyki uzależnień (19,3%) oraz warsztatów radzenia sobie ze stresem i emocjami (18%) (tabela XXIII).

Tab. XXIII. Korzystanie z wybranych rodzajów wsparcia przez dzieci w Rzeszowie.

Rodzaj wsparcia	Korzystający ze wsparcia	
	liczba	%
wsparcie pedagogiczne	415	35,3
wsparcie psychologiczne	297	25,2
zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	239	20,3
zajęcia prowadzone przez organizacje pozarządowe/higienistki szkolne/pracowników centrum leczenia uzależnień z zakresu profilaktyki uzależnień	227	19,3
warsztaty dotyczące radzenia sobie ze stresem lub emocjami	212	18,0
warsztaty prowadzone przez organizacje pozarządowe dotyczące przemocy	134	11,4
zajęcia dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego	118	10,0

Respondenci zapytani o pomoc udzielaną dzieciom w szkole przez psychologa szkolnego jedynie w 14,4% przypadków odpowiedzieli, że jest ona wystarczająca. Zdecydowana większość ankietowanych stwierdziła, że trudno powiedzieć, a według 21,6% pomoc ta jest niewystarczająca. W okresie ostatniego roku 203 dzieci (17,2%) korzystało ze wsparcia psychologiczno-pedagogicznego udzielanego dzieciom i młodzieży przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, a 286 (24,3%) korzystało lub nadal korzysta ze wsparcia psychologa/psychiatry

na rynku usług zdrowotnych (poza szkołą i poradnią psychologiczno-pedagogiczną). Ostatnie z wymienionych świadczeń były/są najczęściej finansowane ze środków prywatnych (79,4%), rzadziej ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia (34,3%), a także środków organizacji pozarządowych (6,6%). W opinii badanych rodziców do największych problemów w obszarze zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w Rzeszowie należą zaburzenia nastroju (61,6% ogółu), zaburzenia lękowe i nerwicowe (52,3%) oraz uzależnienia (32,4%) (Tabela XXIV).

Tab. XXIV. Największe problemy w obszarze zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w Rzeszowie w opinii rodziców.

Problem zdrowotny	Liczba	%
zaburzenia nastroju (m.in. depresja i epizody depresyjne)	725	61,6
zaburzenia lękowe i nerwicowe (np. fobie, zaburzenia związane ze stresem)	615	52,3
uzależnienia (m.in. od alkoholu, narkotyków, tytoniu)	381	32,4
zaburzenia behawioralne (np. zaburzenia odżywiania, snu)	173	14,7
choroby powodujące zaburzenia procesów logicznego myślenia, oceny sytuacji i odczuwania emocji (m.in. schizofrenia)	69	5,9
zaburzenia rozwoju psychologicznego (np. zaburzenia rozwoju mowy, języka)	66	5,6
upośledzenia umysłowe	9	0,8
nie wiem	118	10,0

Respondentów w ramach badania zapytano także jak oceniają dostępność do świadczeń zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży realizowanych przez Urząd Miasta Rzeszowa. Prawie 400 osób (33,7% ogółu) nie ma w ogóle wiedzy o tego rodzaju działaniach. Pozostali ankietowani oceniają tę dostępność w większości przypadków jako niską (34%) lub bardzo niską (36,9%). Ponad 94% rodziców jest zdania, że Urząd Miasta Rzeszowa powinien realizować działania w zakresie zwiększania dostępności do wybranych świadczeń zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży na terenie miasta. W opinii ankietowanych powinny być to przede wszystkim działania z zakresu profilaktyki i wczesnego wykrywania zaburzeń nastroju (61,4% ogółu), zaburzeń lękowych i nerwicowych (42,1%) oraz uzależnień (30,7%). Dodatkowo rodzice wskazali na potrzebę zwiększenia dostępności do ogólnego poradnictwa psychologicznego (35,9%) oraz psychiatrycznego (18,2%) (Tabela XXV).

Tab. XXV. Działania, które w opinii ankietowanych powinien realizować Urząd Miasta Rzeszowa w zakresie zwiększania dostępności do wybranych świadczeń zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży na terenie miasta.

Obszar działań	Liczba	%
profilaktyka i wczesne wykrywanie zaburzeń nastroju (m.in. depresji)	680	61,4
profilaktyka i wczesne wykrywanie zaburzeń lękowych i nerwicowych (np. fobii, zaburzeń związanych ze stresem)	466	42,1

ogólne poradnictwo psychologiczne (wizyty u psychologa)	397	35,9
profilaktyka i wczesne wykrywanie uzależnień (m.in. od alkoholu, narkotyków, tytoniu)	340	30,7
ogólne poradnictwo psychiatryczne (wizyty u lekarza psychiatry)	202	18,2
rehabilitacja psychiatryczna (świadczenia dla osób już zdiagnozowanych)	85	7,7
profilaktyka i wczesne wykrywanie zaburzeń rozwoju psychologicznego (np. zaburzeń rozwoju mowy, języka)	79	7,1

Najważniejsze wnioski

1. Rodzice w większości oceniają stan zdrowia swoich dzieci, zarówno fizycznego, jak i psychicznego, jako dobry lub bardzo dobry. Niemniej jednak ogólnie zdrowie psychiczne oceniane jest gorzej niż zdrowie fizyczne. Zarówno stan zdrowia fizycznego, jak i psychicznego, koreluje z wiekiem dzieci. Dobry i bardzo dobry stan zdrowia fizycznego znacznie częściej deklarowany był w populacji najmłodszej (6-9 lat), w porównaniu do dzieci ze starszych grup wiekowych. Nie zaobserwowano zależności między stanem zdrowia dzieci, a wykształceniem rodzica wypełniającego kwestionariusz. Dobry lub bardzo dobry stan zdrowia fizycznego i psychicznego odnotowywano częściej dla dzieci rodziców aktywnych zawodowo. Dostrzegalna jest także zależność między stanem zdrowia dzieci a sytuacją finansową rodziny. W przypadku rodzin o złej lub bardzo złej sytuacji rzadziej wskazywano na dobry lub bardzo dobry stan zdrowia dziecka w porównaniu do rodzin o lepszej sytuacji finansowej.
2. Problemy zdrowotne lub choroby przewlekłe trwające przez 6 miesięcy lub dłużej dotyczą ponad 26% dzieci, w przypadku 7,6% ogółu obejmują one sferę zdrowia psychicznego.
3. Zdecydowana większość dzieci, w opinii ich rodziców, radzi sobie ze stresem tak sobie lub dobrze. Nie zaobserwowano zależności między tą zmienną a wiekiem badanej populacji, ani też sytuacją finansową rodziny oraz statusem zawodowym rodzica.
4. Ryzyko wystąpienia zaburzeń nastroju wśród dzieci na skali 1-5, szacowane na podstawie odpowiedzi ich rodziców na wybrane pytania z kwestionariusza, kształtuje się średnio na poziomie 3,8, przy czym ryzyko to jest najwyższe na poziomie 1, najniższe na poziomie 5. Wyższe, w porównaniu do całej populacji, ryzyko zaburzeń nastroju obserwuje się u dzieci z najstarszej grupy wiekowej (15-18 lat), u dzieci rodziców o statusie zawodowym inny niż aktywny zawodowo, w tym w dużej mierze bezrobotnych, a także z rodzin o złej lub bardzo złej sytuacji życiowej.
5. Zdecydowana większość badanych rodziców ocenia dostępność finansowanej przez Narodowy Fundusz Zdrowia opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień dla dzieci i młodzieży w Rzeszowie jako niską lub bardzo niską. Respondenci zapytani o pomoc udzielaną dzieciom w szkole przez psychologa szkolnego jedynie w ok. 15% przypadków odpowiedzieli, że jest ona wystarczająca.
6. W okresie ostatniego roku ponad 17% dzieci korzystało ze wsparcia psychologiczno-pedagogicznego udzielanego dzieciom i młodzieży przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, a prawie ¼ korzystała lub nadal

korzysta ze wsparcia psychologa/psychiatry na rynku usług zdrowotnych. Ostatnie z wymienionych świadczeń były/są najczęściej finansowane ze środków prywatnych.

7. Ponad 42% badanych nie ma wiedzy na temat funkcjonujących w mieście placówek oferujących wsparcie psychologiczne i/lub psychiatryczne dzieciom i młodzieży, do których można się zwrócić po pomoc w sytuacji potrzeby skorzystania z takiego wsparcia. Ponad 1/3 ankietowanych nie ma wiedzy o świadczeniach zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży realizowanych przez Urząd Miasta. Pozostałe osoby oceniają tę dostępność w większości przypadków jako niską lub bardzo niską.
8. W opinii badanych rodziców do największych problemów w obszarze zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w Rzeszowie należą zaburzenia nastroju, zaburzenia lękowe i nerwicowe oraz uzależnienia. Uważają oni, że Urząd Miasta powinien realizować przede wszystkim działania z zakresu profilaktyki i wczesnego wykrywania ww. schorzeń.

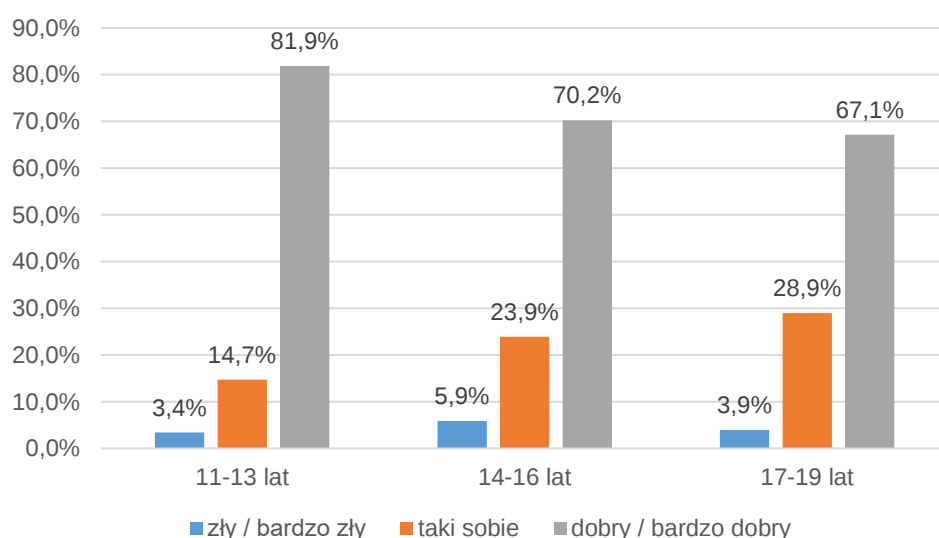
6. 3. Potrzeby zdrowotne młodzieży w Rzeszowie

W badaniu kwestionariuszowym dotyczącym oceny potrzeb zdrowotnych i oczekiwań w zakresie zdrowia psychicznego w populacji młodzieży w Rzeszowie udział wzięło 739 nastolatków w wieku 11-19 lat, w tym 338 dziewcząt (45,7%), 323 chłopców (43,7%) oraz 78 osób, które nie chciały podać swojej płci (10,6%). Celem ukazania zależności między wiekiem a wybranymi zmiennymi, badaną populację podzielono na młodzież w wieku 11-13 lat (265 osób; 35,9% ogółu), młodzież w wieku 14-16 lat (322 osoby; 43,6%) oraz młodzież w wieku 17-19 lat (152 osoby; 20,6%). Ponad połowa badanej zbiorowości dzieci zamieszkuje osiem następujących dzielnic Rzeszowa: Baranówka (12,7% ogółu), Przybyszówka (7,4%), Śródmieście (6,5%), Budzów (5,8%), Drabinianka (5,1%), Nowe Miasto (4,9%), Osiedle Krakowska-Południe (4,7%) oraz Załęże (3,8%).

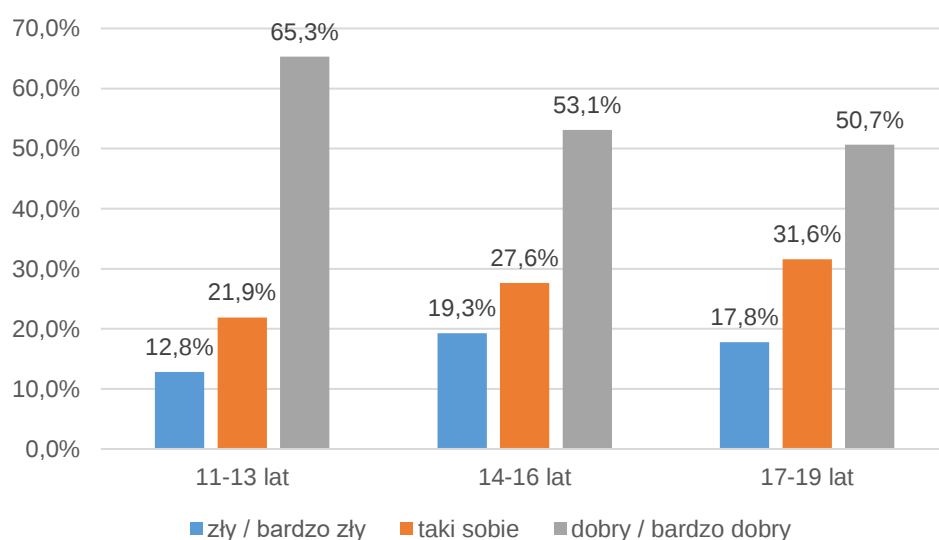
Młodzież w zdecydowanej większości ocenia stan swojego zdrowia fizycznego jako dobry lub bardzo dobry – łącznie 73,7% odpowiedzi (w opinii rodziców można tak określić stan zdrowia ponad 84% nastolatków). W przypadku zdrowia psychicznego wartość ta jest już niższa – dobre lub bardzo dobre zdrowie psychiczne deklaruje 57% badanej młodzieży (w opinii rodziców ponad 67% nastolatków). Zarówno stan zdrowia fizycznego, jak i psychicznego, koreluje z wiekiem grupy badanej. Dobry i bardzo dobry stan zdrowia fizycznego znacznie częściej deklarowany był w populacji w wieku 11-13 lat, w porównaniu do nastolatków ze starszych grup wiekowych. W przypadku stanu zdrowia psychicznego również wyraźnie widoczny jest spadek odsetka odpowiedzi „bardzo dobry” i „dobry” wraz z wiekiem – w najstarszej grupie jest to 50,7% wobec 65,3% w grupie najmłodszej. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli XXVI oraz na rycinach 9-10.

Tab. XXVI. Ogólna ocena stanu zdrowia młodzieży.

Stan zdrowia	Zdrowie fizyczne		Zdrowie psychiczne	
	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu
bardzo zły	14	1,9	53	7,2
zły	20	2,7	70	9,5
taki sobie	160	21,7	195	26,4
dobry	330	44,7	274	37,1
bardzo dobry	215	29,1	147	19,9
razem	739	100	739	100

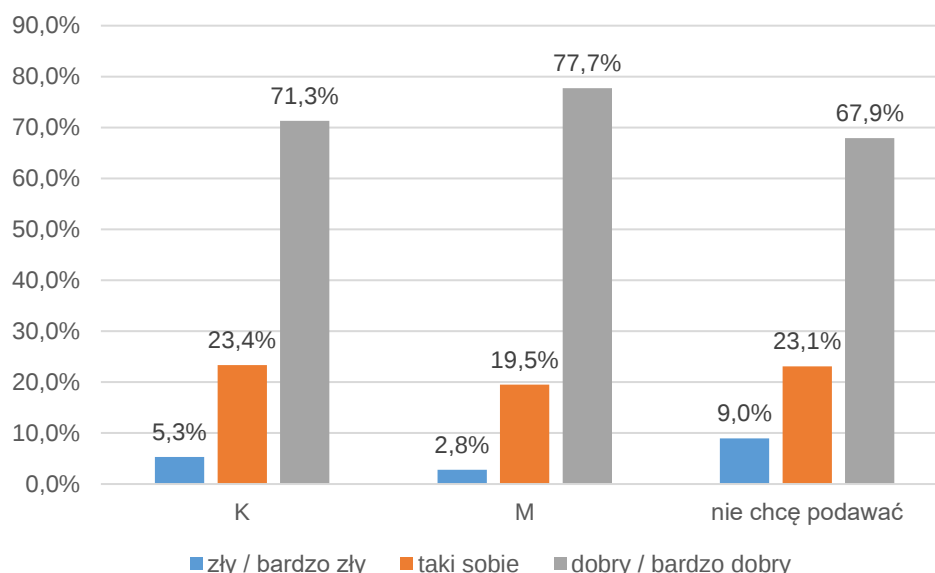
Ryc. 9. Stan zdrowia fizycznego młodzieży w poszczególnych grupach wiekowych.

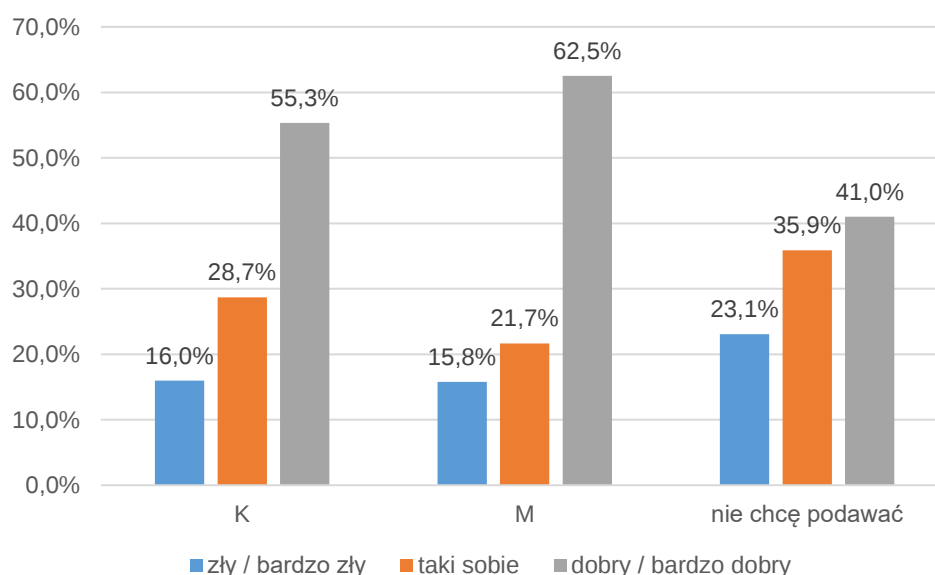
Ryc. 10. Stan zdrowia psychicznego młodzieży w poszczególnych grupach wiekowych.

Dobry lub bardzo dobry stan zdrowia fizycznego odnotowywano najczęściej w przypadku chłopców (77,7%), najrzadziej – wśród osób, które nie chciały podać

swojej płci (67,9%). Ostatnia wymieniona grupa wyraźnie częściej oceniała swój stan zdrowia fizycznego jako zły lub bardzo zły (9% vs. 5,3% dziewcząt oraz 2,8% chłopców). Zbliżone obserwacje dotyczą zdrowia psychicznego, ocenianego ogólnie gorzej przez całą badaną populację, w porównaniu do zdrowia fizycznego. Najczęściej swoje zdrowie psychiczne jako złe lub bardzo złe oceniły osoby niepodające w badaniu swojej płci (9%), najrzadziej - chłopcy (15,8%). Dane zobrazowano za pomocą rycin 11-12.

Ryc. 11. Stan zdrowia fizycznego młodzieży w zależności od płci.

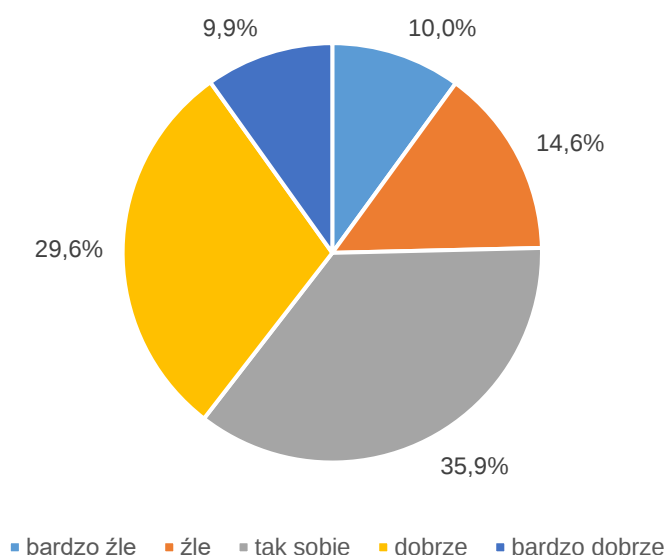

Ryc. 12. Stan zdrowia psychicznego młodzieży w zależności od płci.

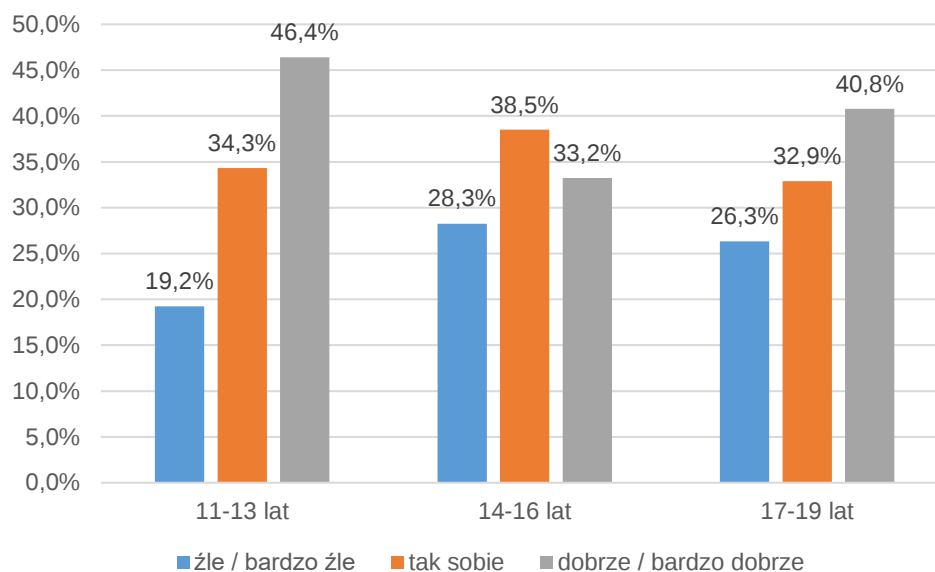
Problemy zdrowotne lub choroby przewlekłe trwające przez 6 miesięcy lub dłużej dotyczą 163 nastolatków (22,1% ogółu), w przypadku 47 osób obejmują one sferę zdrowia psychicznego (6,4% ogółu). Orzeczenie o niepełnosprawności posiada 5,8% badanej populacji (43 osoby), a pod stałą opieką lekarską i/lub pielęgniarską

przebywa 18,9% (140 osób). Wśród ogółu ankietowanych nastolatków ponad połowa (51,4%) wskazała prawidłowo, że w największym stopniu na stan zdrowia wpływają własne zachowania i styl życia. Pozostałe osoby odpowiadały, że są to czynniki środowiskowe (28,6%), czynniki genetyczne i biologiczne (14,5%) oraz organizacja i jakość opieki zdrowotnej (5,5%).

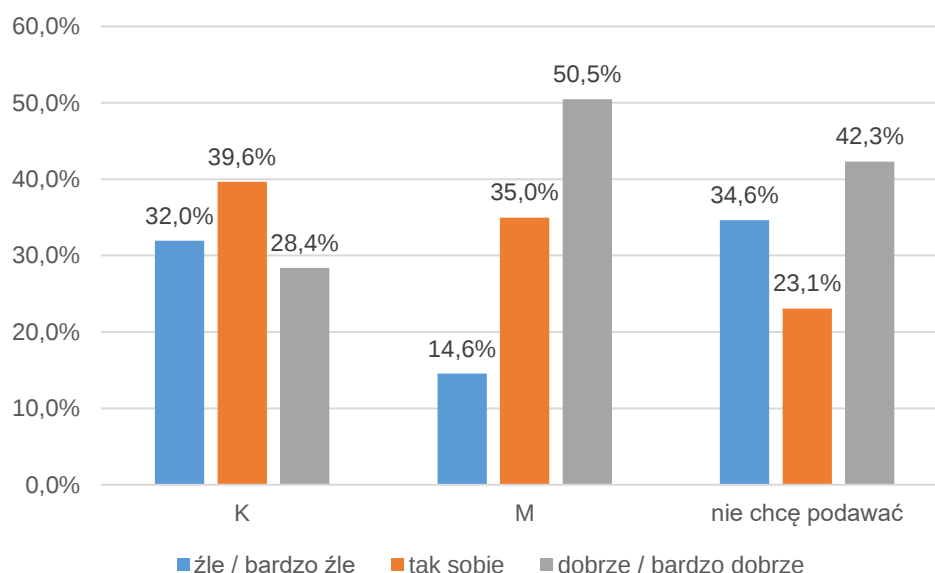
Prawie ¼ badanych nastolatków radzi sobie ze stresem źle lub bardzo źle – łącznie 24,6% (w opinii rodziców było to niespełna 17%). Najwyższy odsetek dzieci radzących sobie ze stresem dobrze i bardzo dobrze zaobserwowano w najmłodszej grupie wiekowej (46,4%), najniższy – w średniej grupie wiekowej tj. 14-16 lat (33,2%). W ostatniej wymienionej grupie odnotowano także najwyższy odsetek nastolatków radzących sobie ze stresem źle lub bardzo źle (28,3%). Biorąc pod uwagę kryterium płci, zdecydowanie najczęściej dobrze lub bardzo dobrze radzą sobie ze stresem chłopcy (50,5% vs. 42,3% osoby niepodające swojej płci oraz 28,4% dziewczęta). Z kolei najwyższy odsetek odpowiedzi „źle” lub „bardzo źle” w tym pytaniu odnotowano dla osób niepodających swojej płci (34,6%) oraz dziewcząt (32%). W przypadku chłopców było to niespełna 15%. Dane zobrazowano za pomocą rycin 13-15.

Ryc. 13. Radzenie sobie ze stresem w populacji młodzieży.

Ryc. 14. Radzenie sobie ze stresem w populacji młodzieży w zależności od wieku.

Ryc. 15. Radzenie sobie ze stresem w populacji młodzieży w zależności od płci.

Kolejnych 12 pytań w kwestionariuszu dotyczyło okresu ostatnich 4 tygodni życia nastolatków i opartych zostało na wybranych pytaniach z kwestionariusza standaryzowanego WHOQOL-BREF, wykorzystywanego do oceny jakości życia. Prawie 71% badanych nastolatków subiektywnie ocenia swoją jakość życia jako dobrą lub bardzo dobrą, a ponad 66% jest zadowolonych lub bardzo zadowolonych ze swojego życia. Wśród pięciu obszarów badanych w kolejnych pytaniach, relatywnie najgorzej przedstawia się kwestia zadowolenia ze snu oraz wydolności w życiu codziennym. Ze swojego snu jest niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych 30% badanych nastolatków, w przypadku codziennej wydolności – jest to prawie 16%. Ponad 12% badanych jest niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych ze swoich osobistych relacji z ludźmi, niespełna 12% ze wsparcia

otrzymywanego od swojej rodziny, a 9% - ze wsparcia otrzymywanego od przyjaciół/znajomych. Prawie 60% nastolatków deklaruje, że ma dużo lub bardzo dużo radości w życiu, z kolei 12% - wcale lub nieco. Ponad 15% badanych uważa, że ich życie ma sens jedynie w małym lub bardzo małym stopniu. Prawie 50% nastolatków zawsze, bardzo często lub często doświadcza negatywnych uczuć. Ponad 71% badanych czuje się dość bezpiecznie lub bardzo bezpiecznie w swoim codziennym życiu. Prawie 59% nastolatków deklaruje, że w ich opinii otoczenie dość dobrze lub bardzo dobrze sprzyja ich zdrowiu, kolejnych 16,5% uważa, że jedynie nieco lub wcale. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli XXVII.

Tab. XXVII. Struktura procentowa odpowiedzi na pytania z obszaru oceny jakości życia w populacji młodzieży.

Pytanie z obszaru oceny jakości życia (% odpowiedzi)						
Odpowiedzi:	Bardzo zła	Zła	Ani dobra, ani zła	Dobra	Bardzo dobra	Razem
Jaka jest Twoja jakość życia?	2,8	4,2	22,1	44,8	26,1	100,0
Odpowiedzi:	bardzo niezadowolony/a	niezadowolony/a	ani zadowolony/a, ani niezadowolony/a	zadowolony/a	bardzo zadowolony/a	razem
Czy jesteś zadowolony/a ze swojego życia?	4,3	6,9	22,6	40,1	26,1	100,0
Czy jesteś zadowolony/a ze swojego snu?	10,4	19,6	26,3	27,7	16,0	100,0
Czy jesteś zadowolony/a ze swojej wydolności w życiu codziennym?	5,4	10,4	27,5	38,7	18,0	100,0
Czy jesteś zadowolony/a ze swoich osobistych relacji z ludźmi?	4,3	8,1	20,3	45,9	21,4	100,0
Czy jesteś zadowolony/a z oparcia i wsparcia, jakie dostajesz od swojej rodziny?	5,8	5,8	16,6	26,8	45,0	100,0
Czy jesteś zadowolony/a z oparcia i wsparcia, jakie dostajesz od swoich przyjaciół/znajomych?	3,9	5,1	17,7	40,1	33,3	100,0
Odpowiedzi:	wcale	nieco	średnio	dużo	bardzo dużo	razem
Ile masz radości w życiu?	2,8	9,2	28,1	38,8	21,0	100,0
Odpowiedzi:	w bardzo	w małym stopniu	w średnim stopniu	w dużym stopniu	w bardzo	razem

	małym stopniu				dużym stopniu	
W jakim stopniu ocenisz, że Twoje życie ma sens?	7,7	7,7	27,3	31,9	25,3	100,0
Odpowiedzi:	wcale	nieco	średnio	dość bezpie- cznie	bardzo bezpie- cznie	razem
Jak bezpiecznie czujesz się w swoim codziennym życiu?	4,9	6,2	17,3	47,0	24,6	100,0
Odpowiedzi:	wcale	nieco	średnio	dość dobrze	bardzo dobrze	razem
W jakim stopniu Twoje otoczenie sprzyja Twojemu zdrowiu?	6,4	10,1	25,0	40,7	17,7	100,0
Odpowiedzi:	nigdy	rzadko	często	bardzo często	zawsze	razem
Jak często doświadczasz negatywnych uczuć, takich jak przygnębienie, rozpacz, czy lęk?	7,2	43,6	28,6	14,6	6,1	100,0

Celem ukazania zależności między oceną jakością życia w populacji młodzieży a wybranymi zmiennymi, wszystkim odpowiedziom na ww. 12 pytań przydzielono punkty w skali 1-5, gdzie 1 punkt odpowiadał zawsze odpowiedzi najbardziej negatywnej (np. wcale, w bardzo małym stopniu), a 5 punktów odpowiedzi najbardziej pozytywnej (np. bardzo dobrze, w bardzo dużym stopniu). Następnie zsumowano liczbę uzyskanych punktów ze wszystkich pytań i obliczono dla nich średnią arytmetyczną, co pozwoliło uzyskać ocenę jakości życia dla każdego z nastolatków w skali 1-5 z minimum na poziomie 1 oraz maksimum na poziomie 5. Im bliższa wartości 1 była uzyskana wartość, tym niższa jakość życia. Parametr ten dla ogółu badanej populacji został oceniony na poziomie 3,66 (mediana 3,75). Porównanie średnich arytmetycznych w podgrupach wykazało, że niższą (niż średnia dla całej populacji) jakość życia obserwuje się u nastolatków w wieku 17-19 lat (3,48) oraz 14-16 lat (3,58), dziewcząt (3,6) oraz u osób, które nie chciały podać w kwestionariuszu swojej płci (3,52). Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli XXVIII.

Tab. XXVIII. Jakość życia w populacji młodzieży na skali 1-5 w zależności od wybranych zmiennych.

Zmienna	Min.	Max.	Średnia	Odchylenie standardowe
Ogółem	1,00	5,00	3,66	0,76
Grupa wiekowa				
11-13 lat	1,33	5,00	3,85	0,74
14-16 lat	1,00	5,00	3,58	0,76

17-19 lat	1,33	5,00	3,48	0,73
Płeć				
kobieta	1,00	5,00	3,60	0,72
mężczyzna	1,00	5,00	3,75	0,78
nie chcę podawać	1,33	4,92	3,52	0,83

Niespełna 43% badanych nastolatków przyznało, że było kiedykolwiek u psychologa i/lub pedagoga szkolnego (316 osób), w tym 29,7% przyznało, że specjalista ten pomaga im rozwiązywać problemy z zakresu zdrowia psychicznego (94 osoby). Prawie 30% nastolatków (219 osób) zadeklarowało, że w ostatnim czasie miała miejsce sytuacja, w której chcieli skorzystać z pomocy psychologa lub pedagoga. Ostatecznie po pomoc sięgnęło jedynie 65 osób (niespełna 30% spośród nich). Respondenci w ramach badania zostali także zapytani o to, które ze wskazanych w kwestionariuszu form wsparcia psychologicznego w ich opinii są obecnie potrzebne najbardziej młodzieży w Rzeszowie. Najwięcej nastolatków wskazywało na porady psychologiczne poza szkołą (ponad 58%), warsztaty prowadzone przez fundacje i stowarzyszenia (ponad 40%), telefony zaufania (ponad 33%) oraz grupy wsparcia (prawie 31%) (tabela XXIX).

Tab. XXIX. Najpotrzebniejsze formy wsparcia psychologicznego dla młodzieży w opinii respondentów.

Rodzaj wsparcia	Korzystający ze wsparcia	
	liczba	%
Porady psychologiczne poza szkołą	431	58,3
Warsztaty prowadzone przez fundacje i stowarzyszenia	300	40,6
Telefon zaufania	245	33,2
Grupy wsparcia	228	30,9
Porady psychologiczne w formie on-line	169	22,9

Najważniejsze wnioski

1. Młodzież w Rzeszowie w zdecydowanej większości ocenia stan swojego zdrowia, zarówno fizycznego, jak i psychicznego, jako dobry lub bardzo dobry. Niemniej jednak ogólnie zdrowie psychiczne oceniane jest gorzej niż zdrowie fizyczne. Dodatkowo, rodzice oceniają stan zdrowia swoich dzieci znacznie lepiej, niż one same. Zarówno stan zdrowia fizycznego, jak i psychicznego, koreluje z wiekiem grupy badanej. Dobry i bardzo dobry stan zdrowia fizycznego znacznie częściej deklarowany był w populacji w wieku 11-13 lat, w porównaniu do nastolatków ze starszych grup wiekowych. Dobry lub bardzo dobry stan zdrowia fizycznego i psychicznego odnotowywano najczęściej w przypadku chłopców, najrzadziej – wśród osób, które nie chciały podać swojej płci.
2. Wśród ogółu ankietowanych nastolatków ponad połowa wskazała prawidłowo, że w największym stopniu na stan zdrowia wpływają własne zachowania i styl życia. Wynik ten jest znacznie lepszy w porównaniu do populacji osób

- dorosłych. Pozostałe osoby odpowiadały, że są to czynniki środowiskowe, czynniki genetyczne i biologiczne oraz organizacja i jakość opieki zdrowotnej.
3. Problemy zdrowotne lub choroby przewlekłe trwające przez 6 miesięcy lub dłużej dotyczą ponad 22% nastolatków, w przypadku 6,4% ogółu obejmują one sferę zdrowia psychicznego.
 4. Prawie ¼ nastolatków radzi sobie ze stresem źle lub bardzo źle. Najwyższy odsetek dzieci radzących sobie ze stresem dobrze i bardzo dobrze zaobserwowano w najmłodszej grupie wiekowej (11-13 lat), najniższy – w średniej grupie wiekowej (14-16 lat). Biorąc pod uwagę kryterium płci, zdecydowanie najczęściej dobrze lub bardzo dobrze radzą sobie ze stresem chłopcy.
 5. Jakość życia młodzieży w Rzeszowie na skali 1-5 kształtuje się średnio na poziomie 3,66. Niższą jakość życia, w porównaniu do ogółu badanej populacji, obserwuje się u nastolatków w wieku 17-19 lat oraz 14-16 lat, dziewcząt oraz u osób, które nie chciały podać w kwestionariuszu swojej płci.
 6. niespełna 43% badanych nastolatków przyznało, że było kiedykolwiek u psychologa i/lub pedagoga szkolnego, w tym jedynie ⅓ tej grupy przyznała, że specjalista ten pomaga im rozwiązywać problemy z zakresu zdrowia psychicznego. Prawie ⅓ ogółu badanych nastolatków zadeklarowała, że w ostatnim czasie miała miejsce sytuacja, w której chcieli skorzystać z pomocy psychologa lub pedagoga. Ostatecznie po pomoc sięgnęło niespełna 30% spośród nich.
 7. Najwięcej nastolatków uważa, że w obszarze wsparcia zdrowia psychicznego najbardziej potrzebne są porady psychologiczne poza szkołą, warsztaty prowadzone przez fundacje i stowarzyszenia, telefony zaufania oraz grupy wsparcia.

6. 4. Potrzeby zdrowotne mieszkańców Rzeszowa - badanie fokusowe specjalistów

W ramach badania potrzeb zdrowotnych i oczekiwań w zakresie zdrowia psychicznego w populacji Rzeszowa, poza badaniami kwestionariuszowymi, przeprowadzono także badanie fokusowe (zogniskowany wywiad grupowy). Badanie to polegało na przeprowadzeniu moderowanej rozmowy ze specjalistami z zakresu różnych dziedzin, udzielającymi mieszkańcom Rzeszowa szeroko rozumianej pomocy i wsparcia w obszarze promocji i ochrony zdrowia psychicznego. Fokus został przeprowadzony w grupie 26 specjalistów, podzielonych na podgrupę kandydatów na członków Zespołu koordynujący realizację Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 oraz podgrupę psychologów/pedagogów szkolnych. W ramach zogniskowanego wywiadu grupowego uczestnikom badania zadano 16 pytań ogólnych. Dodatkowo, przedstawicielom wybranych podmiotów (Powiatowy Urząd Pracy, Dom Pomocy Społecznej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe), zadano łącznie kolejne 4 pytania. W tabeli XXX przedstawiono wszystkie ww. pytania, a także główne wnioski płynące z przeprowadzonego badania fokusowego.

Tab. XXX. Pytania w badaniu fokusowym oraz główne wnioski z jego realizacji.

Badanie fokusowe w grupie specjalistów udzielających mieszkańcom Rzeszowa pomocy i wsparcia w obszarze promocji i ochrony zdrowia psychicznego
1. Jakie główne potrzeby zdrowotne w zakresie zdrowia psychicznego dostrzegacie Państwo u dzieci, młodzieży i osób dorosłych mieszkających w Rzeszowie? Czy mogą Państwo wskazać, które potrzeby zdrowotne są najpilniejsze i jakie konkretne czynniki wpływają na ich występowanie? W jaki sposób różnią się te potrzeby między różnymi grupami wiekowymi i społecznymi? 1) Istnieje potrzeba zapewnienia kompleksowości świadczeń zdrowotnych udzielanych różnym grupom mieszkańców Rzeszowa, zarówno osobom dorosłym ogółem, jak i starszym, a także dzieci i młodzieży. 2) Istnieje potrzeba zwiększenia dostępu do świadczeń udzielanych przez psychoneurologów, specjalistów zaburzeń odżywiania, a także usług realizowanych w ramach poradni dla osób z autyzmem dziecięcym. 3) Istnieje potrzeba objęcia kompleksową profilaktyką rodzin z osobami z niepełnosprawnością, a także rodzin opiekujących się chorymi przewlekłe, w tym cierpiącymi na zaburzenia zdrowia psychicznego. 4) Istnieje potrzeba edukacji zdrowotnej rodziców w obszarze ograniczania czynników ryzyka rozwoju zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania u dzieci, w tym m.in. w aspekcie korzystania z urządzeń cyfrowych. 5) Istnieje potrzeba zwiększenia liczby miejsc w oddziałach i szpitalach psychiatrycznych, zarówno w mieście Rzeszowie, jak i w całym regionie. 6) Istnieje potrzeba wprowadzenia wsparcia emocjonalnego i programów psychologicznych pomagających w rozwijaniu umiejętności społecznych oraz regulacji emocji. 7) Istnieje potrzeba wsparcia w radzeniu sobie z wypaleniem zawodowym i chronicznym stresem, a także wsparcia psychologicznego w obliczu trudności ekonomicznych. 8) Istnieje potrzeba dostępu do usług psychogeriatrycznych oraz programów przeciwdziałających samotności i wspierających zdrowie poznawcze w kontekście starzenia się.
2. Jakie problemy zdrowia psychicznego najczęściej zgłaszają dzieci, młodzież i osoby dorosłe mieszkające w Rzeszowie, z którymi Państwo pracujecie? Czy są jakieś konkretne zaburzenia lub objawy, które dominują wśród zgłoszeń? Jakie czynniki, zarówno środowiskowe, jak i społeczne, mogą wpływać na nasilenie tych problemów? 1) Wśród najczęstszych problemów zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży znajdują się zaburzenia depresyjne, lękowe, adaptacyjne okresu adolescencji, zaburzenia zachowania i emocji, zaburzenia odżywiania, a także całościowe zaburzenia rozwojowe, w tym autyzm. 2) Zmniejszająca się liczba urodzeń dzieci nie powoduje spadku zapotrzebowania na pomoc psychologiczno-pedagogiczną. Dostrzega się, że eskalują problemy społeczne, problemy wewnątrzrodzinne, poszerza się także obszar coraz poważniejszych zaburzeń psychicznych i emocjonalnych dzieci w wieku szkolnym. 3) Rosnącym problemem w populacji, szczególnie wśród dzieci i młodzieży, są szeroko rozumiane zaburzenia cyfrowe, nieobecne w klasyfikacjach (ICD-10, DSM-5), a powodujące liczne szkody zdrowotne. 4) Istotnym problemem w populacji dzieci i młodzieży pozostaje stres szkolny, generowany przez nacisk na wyniki, a także wysokie oczekiwania rodziców/nauczycieli, prowadzące do napięć emocjonalnych. 5) Niekorzystnym zjawiskiem pozostają przemiany społeczne, takie jak np. zmiany w strukturze rodziny i mniejsze wsparcie ze strony najbliższego otoczenia – zjawiska te sprzyjają rozwojowi różnego rodzaju zaburzeń. 6) Szczególnie istotnym i rosnącym problemem zdrowia psychicznego w populacji osób starszych są organiczne zaburzenia psychiczne, w tym choroba Alzheimera.

7) Do najpowszechniejszych problemów zdrowia psychicznego dorosłych mieszkańców miasta należą zaburzenia nastroju, zaburzenia lękowe, uzależnienia od substancji psychoaktywnych, a także schorzenia psychosomatyczne. 8) Główne problemy dorosłych mieszkańców Rzeszowa korzystających z usług Domów Pomocy Społecznej to schizofrenia oraz zaburzenia afektywne dwubiegunowe, a także (spoza sfery zdrowotnej) coraz bardziej ograniczone kontakty z osobami bliskimi. 9) Na nasilenie problemów zdrowia psychicznego wpływać może stres związany z edukacją/pracą, nadmierna cyfryzacja, sytuacja materialna rodziny, problemy w relacjach rodzinnych, utrudniony dostęp do profesjonalnej pomocy.
3. W jaki sposób zmieniły się potrzeby w zakresie zdrowia psychicznego w ciągu ostatnich kilku lat w Rzeszowie (ze szczególnym uwzględnieniem pandemii COVID-19 i okresu popandemicznego)? Jakie nowe wyzwania i problemy zdrowotne pojawiły się w kontekście pandemii? Czy zaobserwowali Państwo długoterminowe skutki zdrowotne lub zmiany w strukturze wsparcia potrzebnego mieszkańcom Rzeszowa?
1) Pandemia COVID-19 pozwoliła na dostrzeżenie wielu problemów zdrowotnych, które były uprzednio pomijane z uwagi na mniejszą ilość czasu spędzanego wspólnie z rodziną. 2) Obserwuje się w populacji problem w odnalezieniu się w środowisku po pandemii COVID-19, dotyczący nie tylko dzieci i młodzieży, ale też osób dorosłych. 3) Istotnym problemem pozostaje dalsze, niezależnie od zakończenia pandemii COVID-19, wychowywanie dzieci w poczuciu izolacji oraz limitowania kontaktów z rówieśnikami. 4) Niezbędnym działaniem jest szeroka profilaktyka społeczna, kierowana szczególnie do rodziców, służąca zapewnieniu dzieciom i młodzieży rozwoju w otoczeniu sprzyjającym zdrowiu psychicznemu. 5) Pandemia COVID-19 oraz trwająca na Ukrainie wojna wpłynęła znacząco na poziom lęku doświadczanego na co dzień przez mieszkańców Rzeszowa, w tym podopiecznych Domów Pomocy Społecznej. 6) Do obserwowanych wśród mieszkańców Rzeszowa skutków pandemii COVID-19 można zaliczyć m.in. wzrost uzależnień od alkoholu/substancji psychoaktywnych, nasilenie konfliktów w rodzinie, zjawisk przemocy domowej, rozwodów, a także wypalenie zawodowe, na które w znacznym stopniu narażeni są przedstawiciele zawodów pomocowych. 7) W zakresie czynów karalnych i demoralizacji nieletnich część zdarzeń przeniosła się ze świata realnego do cyfrowego (m.in. przejawy przemocy, znęcania się psychicznego, nękania). 8) Pandemia COVID-19 wywołała wzrost liczby przypadków zaburzeń lękowych, depresji i problemów adaptacyjnych, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży, dla których izolacja społeczna i nauka zdalna były szczególnie obciążające. 9) Zwiększyło się zapotrzebowanie na długoterminowe terapie, konsultacje oraz pomoc kryzysową, a zmiana społecznego postrzegania zdrowia psychicznego prowadzi do większej otwartości na korzystanie z pomocy specjalistycznej.
4. Które grupy mieszkańców Rzeszowa są najbardziej narażone na problemy związane ze zdrowiem psychicznym? Jakie specyficzne cechy tych grup (np. wiek, status socjoekonomiczny, zawód) przyczyniają się do ich większej podatności? Czy obserwujecie Państwo zwiększone ryzyko wśród określonych mniejszości lub osób z doświadczeniami traumatycznymi?
1) Każda z grup mieszkańców narażona jest na problemy związane ze zdrowiem psychicznym, problemy te się jednak różnią w zależności od grupy wiekowej. 2) Większa podatność na wystąpienie zaburzeń zdrowia psychicznego może się pojawić w rodzinach migracyjnych z dziećmi, u dzieci z pieczy zastępczej i domu dziecka, u osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów, osób z już zdiagnozowanymi zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin, osób z rodzin o niskim statusie socjoekonomicznym, osób doświadczających przemocy domowej, osób w kryzysie bezdomności.

3) Szczególnie istotnym problemem jest trudność w dotarciu z pomocą do osób o słabo rozwiniętych umiejętnościach psychospołecznych, nieradzących sobie w życiu w aspekcie korzystania z dóbr publicznych, w tym tych oferujących pomoc społeczną i zdrowotną. 4) Szczególnie narażoną na problemy związane ze zdrowiem psychicznym grupą są uchodźcy z objętej wojną pobliskiej Ukrainy, którzy doświadczyli traumy. 5) W Rzeszowie, będącym miastem akademickim, wielu studentów mierzy się z wyzwaniami adaptacyjnymi, stresem związanym z nauką, samotnością po przeprowadzce oraz presją wyników akademickich. 6) Osoby w podeszłym wieku, zwłaszcza po przejściu na emeryturę, mogą odczuwać osamotnienie, izolację społeczną, a także trudności związane z pogarszającym się stanem zdrowia fizycznego. 7) Osoby o niższym statusie socjoekonomicznym, szczególnie bez wsparcia społecznego, doświadczają wyższego poziomu stresu i poczucia wykluczenia, co zwiększa ich podatność na zaburzenia psychiczne.
5. Jak oceniacie Państwo dostępność i jakość usług psychologicznych i psychiatrycznych w Rzeszowie? Czy w tym zakresie dostrzegacie Państwo jakieś bariery? Jakie konkretne przeszkody (np. finansowe, logistyczne, społeczne) wpływają na dostępność tych usług? Czy widzą Państwo różnice w dostępności między różnymi dzielnicami miasta lub grupami społecznymi?
1) Dostępność do usług psychologicznych i psychiatrycznych w Rzeszowie jest niska, a czas oczekiwania na świadczenia w ramach NFZ w wielu przypadkach bardzo długi. 2) W Rzeszowie jakość oferowanych usług jest stosunkowo dobra, jednak dostępność do specjalistów, zwłaszcza psychiatrów dziecięcych, pozostaje ograniczona, co prowadzi do długiego oczekiwania na wizyty. 3) Z uwagi na rozwiniętą sieć komunikacji miejskiej nie obserwuje się różnic w dostępie do świadczeń pomiędzy poszczególnymi dzielnicami miasta dla ogółu populacji. Bariery te mogą jednak dotyczyć osób starszych o ograniczonych możliwościach mobilności. 4) Istotnym problemem pozostaje brak Centrum Zdrowia Psychicznego dla dorosłych na terenie Rzeszowa, co przekłada się na udzielanie pomocy w sposób fragmentaryczny, daleki od pożądanego modelu koordynowanej, środowiskowej opieki psychiatrycznej. 5) Za znaczną część problemów związanych z dostępnością do świadczeń odpowiadają niedobory finansowe oraz kadrowe, szczególnie w przypadku doświadczonych psychologów (w tym szkolnych), psychoterapeutów oraz psychiatrów dzieci i młodzieży. 6) Istotnym problemem w Rzeszowie pozostaje działalność tylko jednej poradni psychologiczno-pedagogicznej z 31 zatrudnionymi specjalistami, podczas gdy w polskich miastach o podobnej liczbie mieszkańców działa po kilka poradni z ok. 70-75 specjalistami. 7) Zwiększenie liczby kadry psychologów szkolnych w Rzeszowie jest kluczowe dla zapewnienia odpowiedniego wsparcia psychologicznego dzieciom i młodzieży. 8) Prywatny rynek usług zdrowotnych powinien stanowić jedynie uzupełnienie rynku publicznego, tymczasem z uwagi na ograniczoną dostępność do świadczeń w ramach NFZ mieszkańcy często są zmuszeni do korzystania z tego rynku jako pomocy pierwszego wyboru, a część z nich w ogóle nie korzysta ze świadczeń z uwagi na brak środków finansowych na taki cel. 9) Jakość usług świadczonych w ramach systemu pomocy społecznej jest bardzo dobra. Przedstawiciele pomocy społecznej zwracają uwagę na dobrą jakość współpracy z policją w Rzeszowie, a także na konieczność poprawy w obszarze współpracy z systemem opieki zdrowotnej. 10) Na gorszą dostępność do opieki zdrowotnej wpływa także problematyczność oceny przypadków jako pilne i stabilne, wynikająca w dużej mierze z ograniczonego czasu realizacji wizyt lekarskich. 11) Istotnym problemem pozostaje rezygnacja z uzyskania pomocy psychiatrycznej i/lub psychologicznej lub jej odwlekanie z powodu obaw związanych ze stygmatyzacją z powodu problemów zdrowia psychicznego.

12) Rekomenduje się zwrócenie uwagi na rozwój usług psychologicznych/psychiatrycznych realizowanych online, mogących w wybranych przypadkach zmniejszać bariery logistyczne związane z korzystaniem z pomocy. 13) Głównymi barierami są wysoki koszt prywatnych usług psychologicznych oraz ograniczona liczba specjalistów w ramach NFZ, co powoduje wykluczenie osób o niższym statusie socjoekonomicznym. 14) Organizacja Centrum Zdrowia Psychicznego w regionie jest kluczowe dla zapewnienia kompleksowej i łatwo dostępnej opieki w zakresie zdrowia psychicznego, która obejmowałaby diagnozę, terapię oraz działania kryzysowe. 15) Wprowadzenie dodatkowych działań w zakresie opieki nad osobami z ryzykiem samobójstwa poprzez organizację bardziej dostępnych i skoordynowanych usług w sytuacjach kryzysowych.
6. Jakie wsparcie jest najbardziej potrzebne w zakresie zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży i osób dorosłych mieszkających w Rzeszowie? Jakie formy wsparcia (np. terapia, konsultacje, wsparcie społeczne) byłyby najbardziej efektywne w poprawie zdrowia psychicznego? Jakie grupy społeczne szczególnie potrzebują dodatkowego wsparcia?
1) Rekomenduje się zwiększenie zakresu działania poradni psychologiczno-pedagogicznych w Rzeszowie, w tym poszerzenie kadrowe i lokalowe obecnie działającej placówki. 2) Zalecanym działaniem jest dofinansowanie doskonalenia zawodowego i podnoszenie kwalifikacji specjalistycznych w obszarze zdrowia psychicznego (psychoterapia, Integracja Sensoryczna, praca z rodziną, terapia środowiskowa). 3) Rekomenduje się dofinansowanie superwizji dla pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznej, z uwagi na powagę i duży poziom obciążeń zawodowych zatrudnionych specjalistów. 4) Rekomenduje się kontynuowanie organizacji spotkań specjalistów udzielających w Rzeszowie pomocy i wsparcia w obszarze promocji i ochrony zdrowia psychicznego, w tym w przypadku dzieci i młodzieży szczególnie pedagogów, psychologów, opiekunów w żłobkach oraz nauczycieli, w tym wychowania przedszkolnego. 5) Poprawa zdrowia psychicznego mieszkańców Rzeszowa wymaga nie tylko realizacji różnych działań w obszarze profilaktyki i terapii, ale także pomiaru ich efektywności. 6) Rekomenduje się rozwój samopomocowych grup wsparcia, zarówno dla osób doświadczających problemów psychicznych, jak i ich rodzin. 7) Rekomenduje się rozwój placówek wsparcia kryzysowego i punktów konsultacyjnych, programów reintegracji zawodowej i społecznej. 8) W udzielanych w ramach NFZ świadczeniach zdrowotnych szczególnie brakuje konsultacji rodzinnych i sieciowych, wsparcia rówieśniczego, spotkań grupowych. 9) Grupy szczególnie potrzebujące wsparcia to dzieci i młodzież, osoby z niepełnosprawnościami, osoby LGBT, migranci, osoby dorosłe w kryzysach zawodowych i rodzinnych. 10) Szersza organizacja zajęć treningu umiejętności społecznych zarówno dla dzieci, jak i dorosłych, pozwoli na poprawę umiejętności radzenia sobie w relacjach oraz zwiększenie poczucia wsparcia społecznego. 11) Lepsza organizacja programów prewencyjnych dla osób po stracie bliskiej osoby pomoże zapobiegać długoterminowym konsekwencjom psychicznym i społecznym.
7. Jakie działania profilaktyczne w zakresie zdrowia psychicznego byłyby najbardziej skuteczne w Rzeszowie? Jakie konkretne programy profilaktyczne mogłyby przynieść najlepsze efekty w zapobieganiu problemom zdrowotnym? Czy są jakieś sprawdzone modele, które można by zaadaptować na lokalny grunt?
1) Zasadnym jest realizowanie programów zdrowotnych w obszarze profilaktyki uzależnień i innych problemów zdrowia psychicznego, jednakże należy dbać o zapewnienie odpowiednio wysokiej jakości tych działań oraz opierania ich o interwencje o uzasadnionej naukowo skuteczności.

- 2) Planowanie i realizacja wszelkich działań w zdrowiu psychicznym powinno być poprzedzone identyfikacją potrzeb w konkretnych populacjach.
- 3) Problemem w przypadku programów rekomendowanych przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom pozostaje często ich wysoka cena oraz fakt, że znaczna część z nich została opracowana wiele lat temu i nie odpowiada na obecnie diagnozowane potrzeby.
- 4) Rekomenduje się organizowanie spotkań z przedstawicielami organizacji pozarządowych przed ogłaszaniem konkursów na realizację zadań publicznych, w tym z zakresu zdrowia publicznego w obszarze promocji zdrowia psychicznego.
- 5) Należy realizować działania w obszarze zdrowia psychicznego oparte o wszystkie poziomy profilaktyki.
- 6) W zakresie promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki uniwersalnej należy działać na rzecz wzmacniania odporności psychicznej, rozwijania umiejętności emocjonalno-społecznych oraz umacniania więzi społecznych.
- 7) W ramach profilaktyki selektywnej należy rozszerzać wsparcie psychospołeczne kierowane do dzieci i członków rodzin dorosłych osób z poważnymi problemami zdrowia psychicznego, które osłabiają ich w pełnieniu ról rodzinnych.
- 8) W obliczu ograniczonej dostępności do konsultacji psychologicznych na rynku świadczeń oferowanych w ramach ubezpieczenia zdrowotnego, należy poszukiwać innych możliwości finansowania tego typu usług, w tym ze środków publicznych pozostających w dyspozycji Miasta Rzeszowa (m.in. poprzez projekt Indywidualnej Pomocy Psychologicznej).
- 9) Rekomenduje się realizowanie działań zapobiegających wypaleni zawodowemu wśród dorosłych mieszkańców Rzeszowa, w tym pracowników instytucji pomocowych.
- 10) Rekomenduje się realizację programów wsparcia pracowników, przeciwdziałające wypaleni zawodowemu i zaburzeniom stresowym.
- 11) Zalecanym działaniem jest realizacja kampanii społecznych, mających na celu informowanie o dostępnych formach wsparcia oraz zwiększanie świadomości społecznej z zakresu zaburzeń zdrowia psychicznego.
- 12) Rekomenduje się realizowanie działań profilaktycznych z zakresu wczesnego rozpoznawania zaburzeń psychicznych wśród osób pracujących w bezpośrednim kontakcie z mieszkańcami miasta (m.in. lekarze POZ, nauczyciele, pracownicy socjalni).
- 13) Zaleca się realizację działań promujących aktywność fizyczną i zdrowy styl życia.
- 14) Rekomenduje się inspirowanie działań na modelach międzynarodowych o udowodnionej skuteczności i efektywności.

8. Jakie interwencje uważacie Państwo za najbardziej potrzebne do poprawy zdrowia psychicznego w społeczności Rzeszowa? Jakie kroki mogłyby zostać podjęte przez instytucje lokalne, aby skutecznie odpowiedzieć na najpilniejsze potrzeby zdrowotne? Czy istnieją interwencje, które mogłyby przynieść natychmiastową poprawę?

- 1) Bardzo istotną interwencją, przynoszącą natychmiastowe efekty, jest zapewnianie dostępu do zespołów wczesnej interwencji kryzysowej/centrów wsparcia kryzysowego.
- 2) Rekomenduje się realizację kampanii informacyjno-edukacyjnych z zakresu promocji zdrowia psychicznego, w tym w ramach przeciwdziałania stygmatyzacji.
- 3) Na poprawę zdrowia psychicznego wśród mieszkańców Rzeszowa znaczący wpływ miałyby zwiększenie liczby ośrodków świadczących nieodpłatną dla mieszkańców pomoc psychologiczną i psychiatryczną, a także rozwój wsparcia środowiskowego, z którego mogliby skorzystać mieszkańcy miasta.
- 4) Rekomenduje się zwiększanie dostępności do długotrwałej pomocy psychoterapeutycznej, a nie tylko interwencyjnej.
- 5) Organizacja regularnych warsztatów z zakresu treningu umiejętności społecznych w szkołach i ośrodkach społecznych przyczyni się do poprawy relacji społecznych wśród dzieci i dorosłych.
- 6) Zwiększenie liczby psychologów szkolnych pozwoli na systematyczną pomoc uczniom w zakresie radzenia sobie z wyzwaniami emocjonalnymi i społecznymi.

7) Stworzenie inicjatyw wsparcia dla osób po stracie bliskiej osoby, realizowanych we współpracy z lokalnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi.
9. Jakie inicjatywy społeczne lub programy w zakresie zdrowia psychicznego są potrzebne w Rzeszowie? W jaki sposób w tym zakresie pomoc mogą instytucje lokalne? Jakie role mogą odegrać organizacje pozarządowe, szkoły, miejsca pracy i inne instytucje lokalne w kreowaniu i wspieraniu takich inicjatyw? Jakie konkretne formy współpracy byłyby najbardziej skuteczne?
1) Rekomenduje się realizowanie działań w formie dni zdrowia psychicznego, sprzyjających zwiększaniu świadomości zdrowotnej mieszkańców, a także przeciwdziałających dyskryminacji i stygmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi. 2) Zaleca się realizację działań wielosektorowych, łączących doświadczenia różnych specjalistów, będących przedstawicielami poszczególnych sektorów publicznych, prywatnych oraz ekonomii społecznej. 3) Szkoły pełnią nieocenioną rolę w realizacji programów profilaktycznych kierowanych do dzieci i młodzieży. 4) Urząd Miasta mógłby rozważyć realizację działań profilaktycznych (warsztatów/szkoleń) kierowanych do dorosłych mieszkańców w ramach własnej infrastruktury oraz jednostek podległych. 5) Organizacje pozarządowe mogą tworzyć grupy wsparcia dla osób zmagających się z różnymi problemami, oferować bezpłatne konsultacje psychologiczne oraz organizować kampanie społeczne podnoszące świadomość. 6) Lokalne przedsiębiorstwa mogłyby współpracować z organizacjami non-profit oraz instytucjami publicznymi w zakresie finansowania i wspierania programów zdrowia psychicznego. 7) Warsztaty i programy edukacyjne w szkołach mogą znacząco wpłynąć na świadomość zdrowia psychicznego i wspierać młodzież w radzeniu sobie z emocjami. 8) Grupy wsparcia dla rodziców i opiekunów pomagają w radzeniu sobie z wyzwaniami wychowawczymi, ucząc skutecznego wspierania zdrowia psychicznego dzieci. 9) Instytucje lokalne mogą organizować programy wolontariatu międzypokoleniowego, co przyczyni się do integracji społecznej i zapobiegania izolacji seniorów.
10. Jakie zmiany w polityce zdrowotnej mogłyby przyczynić się do poprawy zdrowia psychicznego w Rzeszowie? Czy mogą Państwo wskazać konkretne obszary polityki zdrowotnej, które wymagają reform? Jakie regulacje, finansowanie lub inne środki byłyby niezbędne do poprawy sytuacji?
1) Na poprawę zdrowia psychicznego z pewnością pozytywnie wpłynęłoby dofinansowanie opieki zdrowotnej w tym zakresie oraz zwiększenie przez NFZ limitów w przypadku świadczeń opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień. 2) Istotne jest zwiększenie liczby miejsc na specjalizacjach dotyczących zdrowia psychicznego (m.in. specjalizacji z psychologii klinicznej). 3) Zaleca się rozważenie realizacji nowych programów profilaktycznych związanych z ochroną zdrowia psychicznego mieszkańców. 4) Rekomenduje się stałe rozwijanie zasobów ochrony zdrowia w opiece psychiatrycznej i leczeniu uzależnień. 5) Zaleca się wzmocnienie roli lekarzy rodzinnych w diagnozowaniu problemów psychicznych. 6) Rekomenduje się rozwijanie systemu komunikacji pomiędzy placówkami wsparcia psychicznego na terenie miasta Rzeszowa w celu szybkiego przekierowania pacjenta do jednostki, która dysponuje wolnymi miejscami. 7) Rekomenduje się wprowadzanie programów stypendialnych dla studentów psychologii i medycyny (specjalizacja z psychiatrii) w zamian za pracę w publicznych placówkach Rzeszowa po ukończeniu studiów. 8) Zaleca się zwiększanie środków finansowych przeznaczanych na zatrudnianie kadry terapeutycznej oraz proponowanie tym osobom wynagrodzeń adekwatnych do posiadanych kwalifikacji, zachęcających nie tylko do pracy w prywatnej praktyce, lecz również w ramach umów z miastem lub NFZ.

9) Rekomenduje się finansowanie regularnej superwizji klinicznej w celu skutecznej pomocy pacjentom oraz redukcji obciążeń psychicznych samych specjalistów i profilaktyki ich wypalenia zawodowego. 10) Rekomenduje się aby samorząd objął rolę koordynatora w zakresie wspierania pozytywnych zmian w obszarze zdrowia psychicznego w Rzeszowie, poprzez inicjowanie i nadzorowanie realizacji licznych sprzyjających temu interwencji (m.in. organizowanie spotkań, seminariów, konferencji, monitorowanie potrzeb zdrowotnych i społecznych, ocena jakości świadczeń i usług, identyfikowanie braków i nieprawidłowości systemowych, określanie priorytetów i celów na przyszłość, motywowanie wszystkich interesariuszy do współpracy i pozyskiwania funduszy z wszystkich możliwych źródeł). 11) Programy profilaktyczne i edukacyjne w szkołach oraz miejscach pracy mogłyby zmniejszyć ryzyko rozwoju zaburzeń psychicznych. 12) Wprowadzenie wsparcia finansowego i stypendialnego dla specjalistów z zakresu psychologii i psychiatrii zachęci ich do pracy na terenach mniej zurbanizowanych.
11. Jakie są Państwa obserwacje dotyczące wpływu cyfryzacji i mediów społecznościowych na zdrowie psychiczne mieszkańców Rzeszowa, w szczególności młodzieży? Jakie działania mogą pomóc w minimalizacji negatywnych skutków związanych z nadmiernym korzystaniem z technologii?
1) Cyfryzacja oraz media społecznościowe negatywnie wpływają na zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży. 2) Dostrzega się następujące zagrożenia związane z nadmiernym korzystaniem przez dzieci/młodzież z technologii: czerpanie niewłaściwych wzorców osobowych, podejmowanie niebezpiecznych wyzwań w świecie online, granie w gry niedostosowane do wieku, obserwowanie w mediach społecznościowych niewłaściwych dla wieku treści (m.in. pełnych agresji, przemocy, obejmujących treści erotyczne). 3) Rekomenduje się realizację działań profilaktycznych w populacji dzieci/młodzieży oraz rodziców, stanowiących dla nich wsparcie w obszarze zapobiegania negatywnym skutkom korzystania z nowych technologii. 4) Zaleca się rozwijanie oferty zajęć skierowanych do młodych mieszkańców miasta, promujących zdrowy styl życia z ograniczeniem mediów społecznościowych i cyfryzacji.
12. W jaki sposób migracja i zmiany demograficzne wpływają na zdrowie psychiczne mieszkańców Rzeszowa? Czy istnieją specyficzne potrzeby zdrowotne wśród osób przybyłych do miasta w ostatnich latach?
1) Migracja związana z napływem uchodźców wojennych pochodzących z Ukrainy wpływa na konieczność zadbania o ich potrzeby zdrowotne oraz ochronę zdrowia psychicznego. 2) Działania skierowane do imigrantów powinny opierać się głównie na wsparciu społecznym, integracji z otoczeniem, zmniejszaniu barier w dostępie do dóbr publicznych. 3) Konieczne są programy wsparcia dla osób z doświadczeniami traumy wojennej, w tym interwencje psychologiczne, terapie indywidualne i grupowe oraz programy wsparcia w zakresie adaptacji do życia po traumie. 4) Aby ograniczyć wykluczenie społeczne, istotne są programy edukacyjne oraz działania promujące integrację społeczną, w tym kursy językowe, pomoc w poszukiwaniu pracy oraz działania wspierające budowanie relacji między migrantami a lokalną społecznością. 5) Osoby przybyłe do Rzeszowa mogą mieć trudności w dostępie do polskiego systemu opieki zdrowotnej z powodu barier językowych, braku informacji o dostępnych usługach czy problemów formalnych. Ważne jest, aby system zdrowotny był otwarty i przystosowany do ich specyficznych potrzeb.
13. Jakie są Państwa doświadczenia związane z dostępnością wsparcia kryzysowego dla osób w nagłej potrzebie psychicznej w Rzeszowie? Czy istnieją wystarczające i skuteczne mechanizmy szybkiego reagowania w przypadkach kryzysów psychicznych?
1) System wsparcia kryzysowego w Rzeszowie wymaga stałego doskonalenia. 2) Rzeszów dysponuje Centrum Interwencji Kryzysowej, które zapewnia wsparcie w sytuacjach nagłych. Placówka ta oferuje pomoc psychologiczną, terapeutyczną i prawną. Zdarza się jednak, że dostępność tych usług, szczególnie w nagłych sytuacjach,

może być ograniczona przez niewystarczającą liczbę personelu lub czas oczekiwania na pomoc. 3) Z powodu dużego obciążenia systemu ochrony zdrowia i niedoborów kadrowych, czas oczekiwania na interwencję psychiatryczną w placówkach stacjonarnych może być długi, a pomoc nie zawsze jest dostępna od razu. Rekomenduje się zwiększenie liczby miejsc na oddziałach i w szpitalach psychiatrycznych, szczególnie w kontekście zapobiegania zachowaniom suicydalnym. 4) Mieszkańcy Rzeszowa, podobnie jak mieszkańcy innych regionów kraju, mają możliwość korzystania z ogólnopolskich telefonów zaufania, które zapewniają wsparcie emocjonalne przez całą dobę. Te formy pomocy są cenione za swoją dostępność, choć ograniczają się głównie do wsparcia w formie rozmów telefonicznych, co może być niewystarczające. 5) Istnieje potrzeba rozwijania całodobowych centrów interwencyjnych oraz większej liczby specjalistów dostępnych w sytuacjach kryzysowych.
14. Czy istnieją w Rzeszowie wystarczające zasoby i programy wsparcia dla rodzin osób z problemami zdrowia psychicznego? Jakie dodatkowe formy wsparcia mogłyby wesprzeć rodziny w radzeniu sobie z wyzwaniami związanymi z chorobami psychicznymi?
1) Wsparcie dla rodzin osób z problemami zdrowia psychicznego w Rzeszowie wydaje się być niewystarczające. 2) Rekomenduje się tworzenie grup wsparcia dla rodzin, działających przy dziennych oddziałach psychiatrycznych, przychodniach, czy też domach pomocy społecznej, a także umożliwianie rodzinom korzystania z indywidualnych form wsparcia psychologicznego. 3) Rodziny często zmagają się z trudnościami finansowymi związanymi z kosztami leczenia, terapii czy utraty pracy przez członka rodziny z problemami psychicznymi. Wsparcie w postaci doradztwa finansowego lub dotacji mogłoby odciążyć opiekunów. Pomoc prawna, związana np. z uzyskaniem zasiłków czy ochroną prawną osób z problemami psychicznymi, także mogłaby być przydatna. 4) Programy opieki wytchnieniowej, w których specjaliści czasowo zajmują się osobą zmagającą się z chorobą psychiczną, dając rodzinie chwilę odpoczynku, są rzadko dostępne, ale mogą być kluczowe dla zdrowia psychicznego opiekunów.
15. Jakie są możliwości współpracy międzysektorowej (np. zdrowie, edukacja, praca socjalna) w celu poprawy zdrowia psychicznego mieszkańców Rzeszowa? Jakie inicjatywy mogłyby połączyć różne sektory w celu lepszej koordynacji działań na rzecz zdrowia psychicznego?
1) Współpraca międzysektorowa zdecydowanie wpłynie na poprawę zdrowia psychicznego mieszkańców Rzeszowa. Współdziałanie różnych sektorów, takich jak zdrowie, edukacja i praca socjalna, mogą lepiej odpowiadać na złożone potrzeby lokalnej społeczności. 2) Współpraca międzysektorowa powinna być podejmowana w takich działaniach jak m.in. kampanie społeczne, organizacja zajęć psychoedukacyjnych, profilaktycznych, czy też skoordynowana opieka nad osobami doświadczającymi kryzysu psychicznego. 3) Rekomenduje się tworzenie przestrzeni dla pracy międzysektorowej i interdyscyplinarnej, takich jak np. centra zdrowia psychicznego, zespoły interdyscyplinarne. 4) Rekomenduje się uruchomienie wspólnej platformy, mającej na celu poprawę komunikacji pomiędzy jednostkami i sektorami, jak również realizowanie działań w formie wspólnych konferencji i szkoleń. 5) Rozwój grup wsparcia dla rodzin umożliwi wymianę doświadczeń i wzajemne wsparcie w przezwyciężaniu trudności związanych z chorobą psychiczną w rodzinie.
16. Jak oceniają Państwo aktywność organizacji pozarządowych działających na terenie Miasta Rzeszowa, służących rozwojowi wsparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi?
1) W Rzeszowie działa zbyt mało organizacji pozarządowych realizujących świadczenia na rzecz rozwoju wsparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

- 2) Aktywność organizacji pozarządowych działających w Rzeszowie w obszarze wsparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest ogólnie oceniana pozytywnie.
- 3) Organizacje pozarządowe odgrywają kluczową rolę w uzupełnianiu i wspieraniu systemu opieki zdrowotnej oraz społecznej, który często nie jest w stanie sprostać wszystkim potrzebom osób z problemami psychicznymi.
- 4) Integracja działań sektorów zdrowia, edukacji i opieki społecznej jest kluczowa w kompleksowym wsparciu zdrowia psychicznego społeczności lokalnych.
- 5) Programy psychoedukacyjne oraz systematyczna wymiana informacji między instytucjami ułatwi skuteczne wsparcie osób potrzebujących.
- 6) Lokalne inicjatywy, takie jak interdyscyplinarne zespoły eksperckie i kampanie społeczne, mogłyby efektywnie wzmocnić współpracę międzysektorową.

7. Działania miasta Rzeszowa oraz jednostek współpracujących na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi

7.1. Urząd Miasta Rzeszowa

Urząd Miasta Rzeszowa realizuje liczne działania w obszarze promocji zdrowia psychicznego, w tym profilaktyki zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania. Są to zarówno programy realizowane we współpracy z placówkami oświatowymi i medycznymi, jak i organizacjami pozarządowymi (w ramach zlecenia zadań publicznych, w tym zadań z zakresu zdrowia publicznego). W tabeli XXXI przedstawiono działania realizowane przez Miasto w omawianym obszarze w latach 2022-2023.

Tab. XXXI. Programy i działania Miasta Rzeszowa w obszarze promocji zdrowia psychicznego, w tym profilaktyki zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w latach 2022-2023.

Rok	Nawa programu/działania
2023	<u>Współpraca z podmiotami innymi niż organizacje pozarządowe:</u> 1. Program z zakresu profilaktyki uzależnień pn.: „Profilaktyka uzależnień, promocja zdrowego trybu życia i kształtowanie zachowań korzystnych dla zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży wieku szkolnego” – realizowany we współpracy z Samodzielnym Publicznym Zespołem Opieki Zdrowotnej Nr 1 w Rzeszowie w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025. 2. Programy z zakresu profilaktyki uzależnień uwzględniające profilaktyczną działalność informacyjną i edukacyjną, w szczególności dla dzieci, młodzieży i rodziców oraz zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i ich rodzin – realizowane we współpracy z Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025. 3. Osiedlowy Program z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych promujący organizację imprez bezalkoholowych. 4. Programy realizowane przez jednostki oświatowe prowadzone przez Gminę Miasto Rzeszów: organizacja pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych, zajęć z gimnastki korekcyjno-kompensacyjnej, program „Aktywny Przedszkolak”, „Rowerowy maj 2023 - zmniejszeniem uzależnień młodzieży” oraz „Współzawodnictwo sportowe w ramach Miejskich Igrzysk Młodzieży Szkolnej zmniejszeniem uzależnień młodzieży”. <u>Współpraca z organizacjami pozarządowymi (udzielanie dotacji):</u> 1. Wsparcie psychoonkologiczne i terapie zajęciowe dla pacjentów podczas leczenia choroby nowotworowej oraz ich rodzin (Fundacja z Miłości do Życia). 2. Świadomy senior. Przeciwdziałanie chorobie Alzheimera (Fundacja Żywieniowe ABC). 3. Świadomy senior. Przeciwdziałanie chorobie Alzheimera (Towarzystwo Inicjatyw Społecznych GAMA).

	4. Zapobieganie chorobom cywilizacyjnym oraz specjalistyczna pomoc dla osób z specjalnymi potrzebami rozwojowymi i rehabilitacyjnymi (Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Edukacji Dziecka EDU ITER). 5. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w tym na rzecz osób uzależnionych i współuzależnionych (Fundacja Ku Wolności). 6. Rzeszów gotowy na zagrożenia („Pasieka” – Fundacja Rozwoju i Wsparcia). 7. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w tym na rzecz osób uzależnionych i współuzależnionych (Towarzystwo Przyjaciół Rzeszowa). 8. Pozytywna dyscyplina dzieci z niepełnosprawnościami (Fundacja Podkarpackie Hospicjum dla Dzieci). 9. I Konferencja na temat zaburzeń odżywiania #wybieramzycie (Stowarzyszenie Pod Skrzydłem Anioła).
2024	<u>Współpraca z podmiotami innymi niż organizacje pozarządowe:</u> 1. Program z zakresu profilaktyki uzależnień pn.: „Profilaktyka uzależnień, promocja zdrowego trybu życia i kształtowanie zachowań korzystnych dla zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży wieku szkolnego” – realizowany we współpracy z Samodzielnym Publicznym Zespołem Opieki Zdrowotnej Nr 1 w Rzeszowie w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025. 2. Programy z zakresu profilaktyki uzależnień uwzględniające profilaktyczną działalność informacyjną i edukacyjną, w szczególności dla dzieci, młodzieży i rodziców oraz zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i ich rodzin – realizowane we współpracy z Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025. 3. Osiedlowy Program z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych promujący organizację imprez bezalkoholowych. 4. Programy realizowane przez jednostki oświatowe prowadzone przez Gminę Miasto Rzeszów: organizacja pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych, zajęć z gimnastki korekcyjno-kompensacyjnej, program „Aktywny Przedszkolak”, „Rowerowy maj 2024 - zmniejszeniem uzależnień młodzieży” oraz „Współzawodnictwo sportowe w ramach Miejskich Igrzysk Młodzieży Szkolnej zmniejszeniem uzależnień młodzieży”. 5. Projekt Indywidualnej Pomocy Psychologicznej dla dzieci i młodzieży Miasta Rzeszowa (terapia psychologiczna, psychoterapia oraz integracja sensoryczna). <u>Współpraca z organizacjami pozarządowymi (udzielanie dotacji):</u> 1. Dzień Osób z Niepełnosprawnościami (Stowarzyszenie „For you”). 2. Specjalistyczne zajęcia terapeutyczne dla dzieci - edycja 2024 (Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci z Nadpobudliwością Psychoruchową). 3. Świadomy senior. Przeciwdziałanie chorobie Alzheimera. Edycja II (Towarzystwo Inicjatyw Społecznych GAMA) 4. Specjalistyczna pomoc dla osób z specjalnymi potrzebami rozwojowymi i rehabilitacyjnymi (Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Edukacji Dziecka EDU ITER). 5. Wybieram życie – współpraca społeczna, edukacja żywieniowa i wsparcie rodzin w procesie leczenia osób z zaburzeniami odżywiania jako klucz do zapobiegania chorobom cywilizacyjnym (Stowarzyszenie Pod Skrzydłem Anioła). 6. Dbam o zdrowie i o sprawność (Fundacja Pomocy Młodzieży Im. Św. Jana Pawła II "Wzrastanie").

	7. Wsparcie na wyciągnięcie ręki (Fundacja Na Rzecz Psychoprofilaktyki Społecznej PRO – FIL). 8. Zrozumieć FASD (Fundacja Aktywny Świat). 9. Twoje wsparcie moją siłą (Fundacja Pomocy Młodzieży Im. Św. Jana Pawła II "Wzrastanie"). 10. Rzeszów gotowy na zagrożenia („Pasieka” – Fundacja Rozwoju i Wsparcia). 11. Rozwój i zdrowie – psychologiczne wsparcie dla uczniów, nauczycieli i rodziców (Fundacja Uszy do Góry). 12. Udzielanie wsparcia psychologicznego oraz prowadzenie profilaktycznej działalności w zakresie zaburzeń odżywiania oraz problemów współwystępujących (Fundacja Centrum Terapii Zaburzeń Odżywiania HELPED). 13. Wybieram życie – edukacja żywieniowa i wsparcie rodzin w procesie leczenia osób z zaburzeniami odżywiania jako klucz do zapobiegania uzależnieniom i patologiom społecznym (Stowarzyszenie Pod Skrzydłem Anioła). 14. Rodzina to jest siła (Stowarzyszenie na Rzecz Wszechstronnego Rozwoju Dzieci, Młodzieży i Dorosłych "Nasza Arka"). 15. Uczniowie z Rzeszowa – gotowi na zagrożenia („Pasieka” – Fundacja Rozwoju i Wsparcia). 16. Integracja międzypokoleniowa kluczem do profilaktyki i wychodzenia z uzależnień (Fundacja z miłości do życia).
--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rzeszowa.

7.2. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie realizuje działania mające na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wśród działań tych znajdują się m.in. specjalistyczne usługi opiekuńcze, w ramach, których w latach 2019-2023 w odniesieniu do osób z zaburzeniami psychicznymi realizowano następujące działania:

- 1) uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, w tym zwłaszcza: kształtowanie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania, motywowanie do aktywności, leczenia i rehabilitacji, prowadzenie treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych oraz wspieranie, także w formie asystowania w codziennych czynnościach życiowych, interwencje i pomoc w życiu w rodzinie, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, wspieranie i pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc w gospodarowaniu pieniędzmi;
- 2) pielęgnacja - jako wspieranie procesu leczenia, w tym: pomoc w dostępie do świadczeń zdrowotnych, uzgadnianie i pilnowanie terminów wizyt lekarskich, badań diagnostycznych, pomoc w wykupywaniu lub zamawianiu leków w aptece, pilnowanie przyjmowania leków oraz obserwowanie ewentualnych skutków ubocznych ich stosowania, w szczególnie uzasadnionych przypadkach zmiana opatrunków, pomoc w użyciu środków pomocniczych i materiałów medycznych, przedmiotów ortopedycznych, a także w utrzymaniu higieny, pomoc w dotarciu do placówek ochrony zdrowia.

W roku 2023 ze specjalistycznych usług opiekuńczych zapewnianych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie skorzystało 60 osób z zaburzeniami w zakresie zdrowia psychicznego, w tym 30 dzieci/nastolatków do 18 roku życia. Liczby te w analizowanym kilkuletnim okresie w przypadku osób dorosłych utrzymują się na względnie stałym poziomie, natomiast w przypadku małoletnich zauważalna jest tendencja spadkowa. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli XXXII.

Tab. XXXII. Liczba mieszkańców Miasta Rzeszowa z zaburzeniami zdrowia psychicznego korzystających w latach 2019-2023 ze specjalistycznych usług opiekuńczych.

Grupa odbiorców i rodzaj interwencji	Rok				
	2019	2020	2021	2022	2023
Osoby dorosłe: 1) uczenie i rozwijane umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia (m.in. interwencje i pomoc w życiu rodzinnym, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych) 2) pielęgnacja jako wspieranie procesu leczenia	32	31	35	35	30
Dzieci do 18 roku życia: 1) uczenie i rozwijane umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia (w tym interwencje i pomoc w życiu rodzinnym)	66	42	39	33	30

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

W analizowanym okresie (2019-2023) liczba mieszkańców Miasta Rzeszowa z zaburzeniami zdrowia psychicznego korzystających z Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ) wynosiła corocznie ok. 40 osób. Były to wyłącznie osoby dorosłe, w ostatnim analizowanym roku 15 spośród nich uczestniczyło w ww. działaniach w Warsztacie Terapii Zajęciowej Caritas Diecezji Rzeszowskiej, natomiast pozostałe 25 – w Warsztacie Terapii Zajęciowej w Domu Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych w Rzeszowie. W latach 2019-2023 na zbliżonym poziomie utrzymuje się liczba mieszkańców Rzeszowa z zaburzeniami zdrowia psychicznego przebywających w Domach Pomocy Społecznej. W roku 2023 było to 298 osób, w tym 194 osoby przewlekłe psychiczenie chore (65%) oraz 104 niepełnosprawne intelektualnie (35%). Prawie połowa mieszkańców Domów Pomocy Społecznej korzysta z oferty Domu Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych w Rzeszowie, poza miasto jest kierowanych ok. 21% ogółu osób potrzebujących tego rodzaju pomocy. Sytuacja taka ma miejsce zazwyczaj wtedy, kiedy w Domach Pomocy Społecznej na terenie Rzeszowa nie ma wolnych miejsc. Należy jednak pamiętać, że kiedy tylko miejsca te zostaną zwolnione, skierowani poza miasto mieszkańcy mogą zamienić placówkę na tę w obrębie Rzeszowa. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli XXXIII.

Tab. XXXIII. Liczba mieszkańców Miasta Rzeszowa z zaburzeniami zdrowia psychicznego korzystających w latach 2019-2023 z oferty Domów Pomocy Społecznej.

Dom pomocy społecznej	Rok				
	2019	2020	2021	2022	2023
Dom Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych w Rzeszowie (osoby przewlekłe psychicznie chore)	144	140	142	147	146
Dom Pomocy Społecznej Powstańców Styczniowych (dorośli niepełnosprawni intelektualnie)	87	86	86	85	90
Osoby skierowane do Domów Pomocy Społecznej poza Rzeszowem	78	73	63	65	62
Łącznie	309	299	291	297	298

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

Mieszkańcy Domu Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych w Rzeszowie korzystali w latach 2021-2023 z szerokiej oferty zajęć terapeutycznych realizowanych na terenie placówki oraz poza nią, w ramach świadczenia statutowych usług bytowych, opiekuńczych i wspomagających, w tym codziennych zajęć z rehabilitacji społecznej. W Domu Pomocy Społecznej działają liczne pracownie (muzykoterapii, plastyczna, rękodzieła, psychologiczna), a także gabinety fizjoterapii i kinezyterapii, gdzie prowadzone są zajęcia terapeutyczne w formie spotkań grupowych bądź indywidualnych. Integralną częścią placówki jest Warsztat Terapii Zajęciowej, gdzie działa 10 specjalistycznych pracowni terapeutycznych (m.in. pracownia ceramiczna, tkacka, introligatorska, plastyczna, komputerowa, kulinarna). Warsztat Terapii Zajęciowej posiada także salę gimnastyczną, na której odbywają się zajęcia sportowe i rekreacyjne. Ponadto przy Domu Pomocy Społecznej funkcjonuje Klub „Nie jesteś sam” dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin z terenu Rzeszowa i okolic. Uczestnikom klubu oferowane jest wsparcie psychologiczne oraz udział w zajęciach kulturalno-oświatowych. Działanie Klubu opiera się na idei samopomocy i wymiany doświadczeń w radzeniu sobie z objawami i skutkami choroby psychicznej. W spotkaniach Klubu, odbywających się średnio raz w miesiącu, uczestniczą również mieszkańcy Domu Pomocy Społecznej. Ponadto w analizowanym okresie Dom Pomocy Społecznej podejmował, we współpracy z różnymi instytucjami pomocy społecznej, kultury i nauki, działania zmierzające do poszerzania sieci wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez stwarzanie możliwości do udziału tych osób w społecznych inicjatywach i zajęciach o charakterze terapeutycznym, aplikował w konkursach ofert na realizację zadań publicznych i realizował w imieniu Gminy Miasto Rzeszów dwa projekty z Programu „Od zależności ku samodzielności” Ministra Pracy, Rodziny i Polityki Społecznej (rok 2019 oraz 2020). Dodatkowo mieszkańcy Domu Pomocy Społecznej uczestniczyli w latach 2019-2023 w cyklicznych wydarzeniach, takich jak np. Światowy Dzień Chorego w Domu Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych w Rzeszowie, Podkarpackie Święto Niepełnosprawnych „Razem Pięknie” w Wojewódzkim Domu

Kultury w Rzeszowie, Spartakiada Osób Niepełnosprawnych CARITAS w Rzeszowie. Każdego roku mieszkańcy uczestniczyli także w wycieczkach, zabawach tanecznych, koncertach, imprezach okolicznościowych i spotkaniach integracyjnych, wyjazdach do zaprzyjaźnionych placówek, wyjściach do kina, teatru, muzeum, galerii sztuki. Brali także udział w świątecznych kiermaszach rękodzieła, przeglądach sztuki, festiwalach i olimpiadach sportowych dla osób z niepełnosprawnościami.

Z bogatej oferty działań korzystali także w okresie 2019-2023 mieszkańcy Domu Pomocy Społecznej im. Józefy Jaklińskiej w Rzeszowie. Była to terapia zajęciowa (m.in. plastyczna, biblioterapia, arteterapia, terapia krawiecka, kulinarna, hortiterapia, teatroterapia, muzykoterapia, terapia śmiechem), organizacja i uczestnictwo w imprezach kulturalnych i spotkaniach religijnych na terenie Domu Pomocy Społecznej (m.in. spotkania modlitewne z klerykami, uroczyste obchody świąt, imienin i urodzin mieszkańców, koncerty, występy dzieci ze szkoły podstawowej, spotkania z wolontariuszami i harcerzami), działania mające na celu zwiększanie sprawności i aktywizowanie, a także działania z zakresu rehabilitacji społecznej wynikające z indywidualnych planów wsparcia. Mieszkańcy brali także udział w imprezach kulturalnych i integracyjnych oraz w spotkaniach sportowych poza placówką (m.in. występy teatralne, spotkania biblioteczne, wycieczki krajoznawczo-turystyczne, odpusty parafialne, Spartakiada Osób Niepełnosprawnych, pikniki integracyjne).

Na terenie Rzeszowa działają dwa Środowiskowe Domy Samopomocy – Środowiskowy Dom Samopomocy Niezapominajka przy ul. Litewskiej 2a (od roku 2021) oraz Środowiskowy Dom Samopomocy przy ul. Ofiar Katynia 1 (od 2014 r.). W roku 2023 z oferty ww. instytucji korzystało 137 osób, w tym głównie osoby niepełnosprawne intelektualnie (40,1%), osoby ze spektrum autyzmu lub z niepełnosprawnościami sprzężonymi (21,2%), osoby z zaburzeniami psychicznymi organicznymi (w tym z otępieniami nieokreślonymi, chorobą Alzheimera; 20,4%) oraz osoby przewlekłe psychicznie chore (9,5%). Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli XXXIV.

Tab. XXXIV. Liczba mieszkańców Miasta Rzeszowa z zaburzeniami zdrowia psychicznego korzystających w latach 2019-2023 z oferty Środowiskowych Domów Samopomocy.

Dom pomocy społecznej	Rok				
	2019	2020	2021	2022	2023
Środowiskowy Dom Samopomocy w Rzeszowie (Ofiar Katynia 1)	57	64	81	91	93
Środowiskowy Dom Samopomocy Niezapominajka (Litewska 2a)	0	0	8	40	44
Łącznie	57	64	89	131	137

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

Uczestnicy Środowiskowych Domów Pomocy Społecznej w Rzeszowie mogą korzystać z bogatej oferty zajęć, takich jak: treningi funkcjonowania w codziennym życiu (np. dbałości o wygląd zewnętrzny, nauki higieny, kulinarny, umiejętności

praktycznych, gospodarowania własnymi środkami finansowymi, umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, umiejętności komunikacyjnych, umiejętności spędzania czasu wolnego), poradnictwo psychologiczne, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych (w tym uzgadnianie i pilnowanie terminów wizyt u lekarza, pomoc w zakupie leków), pomoc w dotarciu do jednostek ochrony zdrowia, niezbędna opieka, terapia ruchowa (zajęcia sportowe, turystyka i rekreacja), terapia zajęciowa (terapię na pracowniach: kulinarnej, artystycznej, rękodzieła artystycznego, stolarskiej, ceramicznej, aktywizacji, rozwoju twórczego). W Środowiskowych Domach Samopomocy są realizowane także inne formy pomocy przygotowujące do uczestnictwa w Warsztatach Terapii Zajęciowej lub podjęcia zatrudnienia, w tym w warunkach pracy chronionej na przystosowanym stanowisku pracy.

W Rzeszowie w okresie 2019-2023 zaobserwowano tendencję spadkową w zakresie liczby osób korzystających ze świadczeń pieniężnych przyznawanych na podstawie ustawy o pomocy społecznej, z powodu trudnej sytuacji życiowej. Jest to spadek o 25% (z 2 294 osób w roku 2019 do 1 709 w roku 2023). W roku 2023 w ogóle osób korzystających z pomocy materialnej znalazło się jedynie 19 osób z zaburzeniami psychicznymi (1,1%). Liczba osób korzystających z pomocy bytowej udzielanej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w okresie 2019-2023 pozostaje na względnie stałym poziomie – corocznie było to ok. 52-69 osób, w roku 2023 – 63 osoby, w tym 16 osób z zaburzeniami psychicznymi (25,4% ogółu). Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje także działania z zakresu poradnictwa specjalistycznego oraz interwencji kryzysowych. W analizowanym okresie (2019-2023) spadła zarówno liczba rodzin, jak i osób korzystających z ww. usług (w przypadku rodzin jest to spadek o 63,5%, w przypadku osób – o 41,2%). Szczegółowe dane ukazano w tabeli XXXV.

Tab. XXXV. Liczba rodzin i osób zamieszkujących Rzeszów będących odbiorcami działań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w formie poradnictwa specjalistycznego oraz interwencji kryzysowej w latach 2019-2023.

Usługa Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	2019		2020		2021		2022		2023	
	r.	os.	r.	os.	r.	os.	r.	os.	r.	os.
Poradnictwo specjalistyczne	883	2538	639	1105	614	1047	408	613	393	528
Interwencja kryzysowa	21	54	19	49	7	14	113	354	181	554
Łącznie	904	2592	658	1154	621	1061	521	967	574	1082

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie w ramach swojej działalności zapewnia także dostęp do konsultacji psychiatrycznych prowadzonych wśród swoich podopiecznych. W latach 2019-2023 udzielono 530 takich konsultacji, w tym 87 w roku 2019 i 94 w roku 2023. Nie zauważono zatem tendencji wzrostowej w tym zakresie. Na terenie Rzeszowa możliwe jest także skorzystanie ze wsparcia

w formie mieszkania treningowego/wspomaganego, jednakże tego rodzaju pomoc nie jest dostępna dla osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz psychicznie chorych.

Rzeszowski Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje także liczne programy i działania kierowane do osób niepełnosprawnych (tabela XXXVI).

Tab. XXXVI. Programy i działania kierowane do osób z niepełnosprawnościami realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie w latach 2019-2023.

Rok	Nawa programu/działania
2019	1. Program „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”. 2. Dotacja celowa z budżetu państwa na 2019 rok na utworzenie filii Środowiskowego Domu Samopomocy. Zadanie inwestycyjne „Adaptacja pomieszczeń pod potrzeby Środowiskowego Domu Samopomocy przy ul. Ofiar Katynia 1”. 3. Projekt „Pokonać niesamodzielność” - doposażenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, działającej przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej.
2020	1. Dotacja celowa z budżetu państwa na 2020 rok na utworzenie filii Środowiskowego Domu Samopomocy. Zadanie inwestycyjne „Adaptacja pomieszczeń pod potrzeby Środowiskowego Domu Samopomocy przy ul. Ofiar Katynia 1”.
2021	1. Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. 2. Program „Opieka wytchnieniowa”. 3. Dotacja celowa z budżetu państwa na 2021 rok na utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy. Zadanie inwestycyjne „Utworzenie ośrodka wsparcia dla osób z otępieniami w tym w chorobie Alzheimera przy ul. Litewskiej 2a w Rzeszowie”. 4. Projekt „Budowa Centrum opiekuńczo – mieszkalnego przy ul. Sucharskiego w Rzeszowie”. 5. Program „Wyrównywanie różnic między regionami III” (likwidacja barier w zakresie poruszania się - zakup schodolazu).
2022	1. Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. 2. Program „Opieka wytchnieniowa” – pobyt całodobowy. 3. Program „Opieka wytchnieniowa” – pobyt dzienny.
2023	1. Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. 2. Program „Opieka wytchnieniowa” – pobyt całodobowy. 3. Program „Opieka wytchnieniowa” – pobyt dzienny.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

Wśród zadań realizowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w pracy na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Rzeszowa są także zadania z zakresu rehabilitacji społecznej. Obejmują one dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) działalności dwóch warsztatów terapii zajęciowej, w których rehabilitację ma zapewnionych 90 uczestników, dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, dofinansowanie do uczestnictwa osoby niepełnosprawnej w turnusie rehabilitacyjnym, a także dofinansowanie likwidacji barier funkcjonalnych (architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych).

7.3. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2 w Rzeszowie

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2 w Rzeszowie w ramach swoich zadań statutowych w największym stopniu wykonuje diagnozy psychologiczno-pedagogiczne oraz logopedyczne, a także prowadzi system opiniodawczy (opinie o specyficznych trudnościach w uczeniu się, dostosowaniu wymagań edukacyjnych, zindywidualizowanych ścieżkach kształcenia i inne) oraz orzecznictwo (orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego na wszystkich etapach edukacyjnych, o potrzebie indywidualnego nauczania oraz o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju). W roku szkolnym 2023/2024 w poradni wydano łącznie 1 427 orzeczeń, podczas gdy w roku szkolnym 2020/2021 było to 795. W analizowanym okresie zaobserwowano 80% wzrost w tym zakresie. Zdecydowana większość orzeczeń dotyczyła kształcenia specjalnego (60,8% w roku 2023/2024) oraz nauczania indywidualnego (23,3%). W Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 w Rzeszowie w roku 2023/2024 przyjęto łącznie 3 734 dzieci, w odniesieniu do których przeprowadzono ponad 5,8 tys. diagnoz (w roku 2020/2021 było to 2 543 dzieci, co przekłada się na 47% wzrost w tym zakresie). Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli XXXVII oraz XXXVIII.

Tab. XXXVII. Liczba wydanych orzeczeń przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną Nr 2 w Rzeszowie w latach 2020-2023.

Rok szkolny	Kształcenie specjalne	Nauczanie indywidualne	Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze	Wczesne wspomaganie rozwoju	Inne	Razem
2023/2024	868	333	26	200	0	1427
2022/2023	755	286	22	217	4	1284
2021/2022	644	216	10	178	1	1049
2020/2021	512	136	19	128	0	795

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 w Rzeszowie.

Tab. XXXVIII. Statutowa pomoc psychologiczno-pedagogiczna w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 w Rzeszowie w latach 2020-2023.

Rok szkolny	Liczba przyjętych dzieci	Opinie psychologiczno-pedagogiczne	Informacje o wynikach diagnozy	Diagnozy ogółem	Inne formy pomocy indywidualnej
2023/2024	3734	1696	122	5871	810
2022/2023	3703	1808	122	5945	540
2021/2022	3351	1240	120	5839	905
2020/2021	2543	1107	116	4370	696

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 w Rzeszowie.

W roku szkolnym 2023/2024 Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2 w Rzeszowie, dzięki współpracy z Wydziałem Polityki Społecznej Urzędu Miasta Rzeszowa, realizowała także działania wspierające w ramach projektu tzw.

Indywidualnej Pomocy Psychologicznej. Projekt przeznaczony był dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym (do 19 roku życia), borykających się z problemami emocjonalnymi i społecznymi, a realizowane działania były odpowiedzią na duże potrzeby mieszkańców Rzeszowa w zakresie dostępności do bezpłatnych usług psychologicznych dla dzieci. Wsparcie w ramach Indywidualnej Pomocy Psychologicznej było prowadzone na trzech poziomach: terapii psychologicznej (psycholodzy), psychoterapii (psycholodzy i pedagodzy posiadający uprawnienia do prowadzenia psychoterapii) oraz integracji sensorycznej (specjaliści posiadający uprawnienia do prowadzenia terapii SI). W zależności od potrzeb, pomoc świadczona była również w formie konsultacji z rodzicami, dziećmi i młodzieżą. Ogółem w ramach projektu Indywidualnej Pomocy Psychologicznej ze wsparcia skorzystało 179 dzieci, w tym 68 uczestniczyło w psychoterapii, 90 w terapii psychologicznej, a 21 objętych zostało terapią integracji sensorycznej.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2 w Rzeszowie corocznie prowadzi także inne rodzaje wsparcia psychologicznego w ramach działalności statutowej. Są to różnego rodzaju działania skierowane do dzieci i młodzieży (m.in. treningi umiejętności społecznej (tzw. TUS) w tym także dla dzieci ze spektrum autyzmu), warsztaty wystąpień publicznych, warsztaty pewności siebie i wystąpień publicznych, warsztaty „Polubić naukę”, rodziców (m.in. szkoła dla rodziców, warsztaty dla dobrych rodziców) a także nauczycieli i opiekunów (warsztaty dla pedagogów i psychologów szkolnych, nauczycieli przedszkolnych, opiekunek w żłobkach oraz logopedów).

7.4. Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie

Powiatowy Urząd Pracy udziela pomocy osobom niepełnosprawnym, w tym niepełnosprawnym z problemami w zakresie zdrowia psychicznego, w uzyskaniu odpowiedniego zatrudnienia, inicjuje i organizuje kontakty osób poszukujących zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej z pracodawcami, a także przyjmuje, upowszechnia i realizuje oferty pracy kierowane do tej grupy osób. W roku 2023 wśród wszystkich osób zarejestrowanych bezrobotnych i poszukujących pracy posiadających orzeczenie o niepełnosprawności do Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie zgłosiło się 109 osób z problemem zaburzeń psychicznych, w tym 97 bezrobotnych (89%) oraz 12 poszukujących pracy (11%). Liczba tych osób ogółem wzrosła w analizowanym okresie o 38%. Szczegółowe dane ukazano w tabeli XXXIX.

Tab. XXXIX. Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi zarejestrowanych jako bezrobotne lub poszukujące pracy w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rzeszowie w latach 2019-2023.

Osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności -choroby psychiczne	2019	2020	2021	2022	2023
Bezrobotni	72	51	89	83	97
Poszukujący pracy	7	8	12	14	12
Razem	79	59	101	97	109

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie.

Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie w latach 2019-2023 realizował kampanie informacyjno-szkoleniowe dotyczące zatrudniania osób z niepełnosprawnościami m.in. poprzez organizację tzw. „Giełd pracy dla osób z niepełnosprawnościami”. W analizowanym okresie, wspólnie z Oddziałem Podkarpackim Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) w Rzeszowie, przeprowadzono 5 takich giełd. Łącznie wzięło w nich udział 94 pracodawców. Przedsięwzięcie adresowane było do wszystkich osób z niepełnosprawnościami bez względu na jej rodzaj. Każdorazowo w giełdach brało udział kilkaset osób. Powiatowy Urząd Pracy w analizowanym okresie w odniesieniu do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności udzielił także 46 porad indywidualnych oraz 12 porad grupowych z zakresu poradnictwa zawodowego. Dodatkowo, w tym samym okresie, zorganizowano 11 szkoleń zawodowych kierowanych do osób z niepełnosprawnościami oraz zapewniono 8 osobom udział w stażu zawodowym.

7.5. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie

Istotny podmiot leczniczy z punktu zabezpieczenia świadczeń zdrowotnych dla pacjentów z problemami uzależnień stanowi Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie. Podmiot ten zapewnił w roku 2023 świadczenia dla osób uzależnionych i ich rodzin dla ponad 900 pacjentów, co oznacza spadek o 9,4% w relacji do roku poprzedniego (2022). Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli XL.

Tab. XL. Liczba mieszkańców miasta Rzeszowa korzystających ze świadczeń zdrowotnych w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień w poszczególnych zakresach w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w latach 2022-2023.

Nazwa zakresu	Rok	
	2022	2023
Poradnia leczenia uzależnień (NFZ)	797	639
Oddział leczenia uzależnień (NFZ)	181	191
Świadczenia realizowane w ramach umowy z Gminą Miasto Rzeszów	25	79
Suma	1 003	909

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie.

W analizowanym okresie Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie zrealizował także 320h działań w ramach poradnictwa i szkoleń wyspecjalizowanych w obszarze profilaktyki uzależnień na podstawie umowy z Gminą Miastem Rzeszów. Działaniami tymi objęto 1 105 osób. Realizowano także liczne działania profilaktyczno-edukacyjne kierowane do dzieci i ich rodziców (m.in. udział w Kampanii „Zachowaj Trzeźwy Umysł” z udziałem kilkunastu szkół podstawowych w Rzeszowie). Ponadto Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie

aktywnie podejmował działania z zakresu profilaktyki uzależnień na terenie rzeszowskich szkół. W latach 2022-2023 zrealizowano łącznie 3 612 godzin edukacyjnych, obejmując działaniami prawie 32 tys. uczniów.

7.6. Placówki oświatowe

Liczne działania z zakresu promocji zdrowia psychicznego realizowane są także przez placówki oświatowe. Zapewnienie modelowych rozwiązań na rzecz wspierania dobrostanu psychicznego dzieci i młodzieży stanowi jeden z najbardziej aktualnych tematów profilaktyki ogólnej w szkołach i innych placówkach oświaty. Programy profilaktyki realizowane w szkołach powinny uwzględniać wyniki aktualnych badań oraz doświadczenie eksperckie w pracy psychologicznej ze współczesną młodzieżą. W Rzeszowie programy profilaktyczne mogą być realizowane w ramach działalności 248 placówek oświatowych, w tym 23 jednostek specjalnych, integracyjnych i ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych. W roku szkolnym 2023/2024 do wszystkich ww. placówek uczęszczało 54 374 dzieci (w tym 2149 uczniów w jednostkach specjalnych, integracyjnych i ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych).

7.7. Oferta pozainstytucjonalna

Osoby z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania w Rzeszowie mogą także korzystać z oferty wsparcia i pomocy pozainstytucjonalnej, udzielanej przez liczne organizacje pozarządowe (fundacje i stowarzyszenia), a także grupy samopomocy pacjentów oraz grupy wsparcia. Na terenie Rzeszowa w obszarze szeroko pojętego wsparcia zdrowia psychicznego aktywnie działa co najmniej 28 tego typu podmiotów. Ich wykaz podmiotów przedstawiono w tabeli XLI.

Tab. XLI. Podmioty pozainstytucjonalne udzielające pomocy i wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi w Rzeszowie.

Lp.	Nazwa podmiotu	Adres
1	"Pasieka" Fundacja Rozwoju i Wsparcia	Plac Kilińskiego 2, 35-005 Rzeszów
2	Stowarzyszenie Inspiracji i Rozwoju PERSPEKTYWA	ul. Osmeckiego 13/2, 35-506 Rzeszów
3	Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci z Dysfunkcjami Rozwojowymi BRUNO	ul. Miła 14A/10, 35-314 Rzeszów
4	Stowarzyszenie Rodzin „Otwarty Umysł”	ul. Kraszewskiego 1, 35-016 Rzeszów
5	Stowarzyszenie „Rzeszowski Klub Amazonka”	ul. Wierzbowa 17, 35-310 Rzeszów
6	Fundacja Żywnościowe ABC	ul. Wierzbowa 2, 35-310 Rzeszów
7	Fundacja Rozwoju Umiejętności Społecznych FRUMIS	ul. Zacisza 5b/84, 35-326 Rzeszów
8	Rzeszowskie Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych i Autystycznych „Solis Radius”	ul. Goździkowa 11, 35-604 Rzeszów
9	Stowarzyszenie Pod Skrzydłem Anioła	ul. Jastrzębia 29, 35-207 Rzeszów
10	Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci z Nadpobudliwością Psychoruchową	ul. Dąbrowskiego 1/5a, 35-033 Rzeszów

11	Fundacja na rzecz profilaktyki społecznej PRO-FIL	Unii Lubelskiej 6/8, 35-016 Rzeszów
12	Fundacja na rzecz dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych Parasol	ul. Lenartowicza 9, 35-051 Rzeszów
13	Fundacja Drzewo Życia	Maława 772b, 36-007 Maława
14	Centrum Diagnostyki i Psychoterapii PoMOC	ul. Dąbrowskiego 33A, 35-036 Rzeszów
15	Fundacja z Miłości do Życia	ul. Kresowa 31D, 35-083 Rzeszów
16	Fundacja Uszy do Góry	ul. Marszałkowska 9/5, 35-215 Rzeszów
17	Fundacja pomocy młodzieży im. Św. Jana Pawła II „WZRASTANIE” Świetlica Profilaktyczno-wychowawcza – oddział w Rzeszowie	ul. Hoffmanowej 23, 35-016 Rzeszów
18	Fundacja Aktywny Świat	ul. Sienkiewicza 8/66, 35-216 Rzeszów
19	Fundacja Centrum Terapii Zaburzeń Odżywiania helpED	ul. Dąbrowskiego 14, 35-036 Rzeszów
20	Fundacja na Rzecz Pomocy Społecznej "PROMYK"	ul. św. Marcina 77a, 35-330 Rzeszów
21	Stowarzyszenie na Rzecz Wszechstronnego Rozwoju Dzieci, Młodzieży i Dorosłych "Nasza Arka"	ul. Wita Stwosza 31, 35-113 Rzeszów
22	Fundacja Walki z Nierównościami REWELACJA	ul. Miła 14A/10, 35-314 Rzeszów
23	Rzeszowskie Stowarzyszenie na rzecz chorych na chorobę Parkinsona	ul. PCK 2, 35-060 Rzeszów
24	Grupa wsparcia dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie	ul. L. Siemieńskiego 18a, 35-234 Rzeszów
25	Terapeutyczna grupa wsparcia dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą	ul. L. Siemieńskiego 18a, 35-234 Rzeszów
26	Grupa wsparcia OKNO	pl. Śreniawitów 9/2, 35-032 Rzeszów
27	Rzeszowskie Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta w Rzeszowie	ul. Jana Styki 21, 35-006 Rzeszów
28	Stowarzyszenie FABLAB Kraków	ul. Laurowa 2, 35-232 Rzeszów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rzeszowa oraz danych kontaktowych publikowanych przez poszczególne podmioty w sieci internetowej.

Najważniejsze wnioski

1. Urząd Miasta Rzeszowa realizuje liczne działania w obszarze promocji zdrowia psychicznego, w tym profilaktyki zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania. Są to zarówno programy realizowane we współpracy z placówkami oświatowymi i medycznymi, jak i organizacjami pozarządowymi.
2. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie realizuje działania mające na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. W roku 2023 ze specjalistycznych usług opiekuńczych zapewnianych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie skorzystało 60 osób z zaburzeniami w zakresie zdrowia psychicznego.

3. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie realizuje także działania z zakresu poradnictwa specjalistycznego oraz interwencji kryzysowych. W analizowanym okresie (2019-2023) spadła zarówno liczba rodzin, jak i osób korzystających z pierwszej z ww. usług. Znacznie wzrosła natomiast liczba osób i rodzin korzystających z działań z zakresu interwencji kryzysowej. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie w ramach swojej działalności zapewnia także dostęp do konsultacji psychiatrycznych prowadzonych wśród swoich podopiecznych. W latach 2019-2023 udzielono 530 takich konsultacji.
4. W analizowanym okresie (2019-2023) liczba mieszkańców Miasta Rzeszowa z zaburzeniami zdrowia psychicznego korzystających z Warsztatów Terapii Zajęciowej wynosiła corocznie ok. 40 osób. Warsztaty Terapii Zajęciowej służą reintegracji zawodowej i społecznej poprzez terapię zajęciową, treningi umiejętności życiowych i społecznych, pomoc w kontakcie z pracodawcami, a także podjęciu i utrzymaniu pracy.
5. W latach 2019-2023 na zbliżonym poziomie utrzymuje się liczba mieszkańców Rzeszowa z zaburzeniami zdrowia psychicznego przebywających w Domach Pomocy Społecznej. W roku 2023 było to 298 osób, w tym osoby przewlekłe psychicznie chore oraz 104 niepełnosprawne intelektualnie. Mieszkańcy korzystają z szerokiej oferty zajęć terapeutycznych realizowanych na terenie placówek oraz poza nimi, w ramach świadczenia statutowych usług bytowych, opiekuńczych i wspomagających, w tym codziennych zajęć z rehabilitacji społecznej.
6. W roku 2023 z oferty Środowiskowych Domów Samopomocy w Rzeszowie korzystało 137 osób, w tym głównie osoby niepełnosprawne intelektualnie, osoby ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi, osoby z zaburzeniami psychicznymi organicznymi oraz osoby przewlekłe psychicznie chore. Środowiskowe Domy Samopomocy świadczą usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.
7. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2 w Rzeszowie w ramach swoich zadań statutowych w największym stopniu wykonuje diagnozy psychologiczno-pedagogiczne oraz logopedyczne, a także prowadzi system opiniodawczy oraz orzecznictwo. W roku szkolnym 2023/2024 w poradni wydano łącznie 1 427 orzeczeń, podczas gdy w roku szkolnym 2020/2021 było to 795. W analizowanym okresie zaobserwowano 80% wzrost w tym zakresie. Zdecydowana większość orzeczeń dotyczyła kształcenia specjalnego oraz nauczania indywidualnego. W Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 w Rzeszowie w roku 2023/2024 przyjęto łącznie 3 734 dzieci, w odniesieniu do których przeprowadzono ponad 5,8 tys. diagnoz (w roku 2020/2021 było to 2 543 dzieci, co przekłada się na 47% wzrost w tym zakresie).
8. Powiatowy Urząd Pracy udziela pomocy osobom niepełnosprawnym, w tym niepełnosprawnym z problemami w zakresie zdrowia psychicznego, w uzyskaniu

odpowiedniego zatrudnienia, inicjuje i organizuje kontakty osób poszukujących zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej z pracodawcami, a także przyjmuje, upowszechnia i realizuje oferty pracy kierowane do tej grupy osób. W roku 2023 wśród wszystkich osób zarejestrowanych bezrobotnych i poszukujących pracy posiadających orzeczenie o niepełnosprawności do Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie zgłosiło się 109 osób z problemem zaburzeń psychicznych, w tym 97 bezrobotnych (89%) oraz 12 poszukujących pracy (11%). Liczba tych osób ogółem wzrosła w analizowanym okresie o 38%.

9. Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie w latach 2019-2023 realizował kampanie informacyjno-szkoleniowe dotyczące zatrudniania osób z niepełnosprawnościami m.in. poprzez organizację tzw. „Giełd pracy dla osób z niepełnosprawnościami”. W analizowanym okresie, wspólnie z Oddziałem Podkarpackim Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Rzeszowie, przeprowadzono 5 takich giełd.
10. Istotny podmiot leczniczy z punktu zabezpieczenia świadczeń zdrowotnych dla pacjentów z problemami uzależnień stanowi Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie. Podmiot ten zapewnił w roku 2023 świadczenia dla osób uzależnionych i ich rodzin dla ponad 900 pacjentów, co oznacza spadek o 9,4% w relacji do roku poprzedniego (2022). W analizowanym okresie Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie zrealizował także 320 godzin edukacyjnych działań w ramach poradnictwa i szkoleń wysokospecjalistycznych w obszarze profilaktyki uzależnień na podstawie umowy z Gminą Miastem Rzeszów. Działaniami tymi objęto 1 105 osób. Ponadto Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie aktywnie podejmował działania z zakresu profilaktyki uzależnień na terenie rzeszowskich szkół. W latach 2022-2023 zrealizowano łącznie 3 612 godzin edukacyjnych, obejmując działaniami prawie 32 tys. uczniów.
11. Liczne działania z zakresu promocji zdrowia psychicznego realizowane są także przez placówki oświatowe. W Rzeszowie mogą być one realizowane w ramach działalności 248 placówek, w tym 23 jednostek specjalnych, integracyjnych i ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych. W roku szkolnym 2023/2024 do wszystkich ww. placówek uczęszczało 54 374 dzieci.
12. Osoby z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania w Rzeszowie mogą także korzystać z oferty wsparcia i pomocy pozainstytucjonalnej, udzielanej przez liczne organizacje pozarządowe (fundacje i stowarzyszenia), a także grupy samopomocy pacjentów oraz grupy wsparcia. Na terenie Rzeszowa w obszarze szeroko pojętego wsparcia zdrowia psychicznego aktywnie działa co najmniej 28 tego typu podmiotów.

8. Cele strategiczne i operacyjne oraz planowane interwencje

CEL STRATEGICZNY 1 Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi, w tym osobom uzależnionym oraz doświadczającym kryzysu psychicznego, wszechstronnej i kompleksowej opieki i wsparcia adekwatnych do ich potrzeb jako wyraz realizacji 1 celu głównego Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego

Cel operacyjny 1	Upowszechnienie zintegrowanego i kompleksowego modelu ochrony zdrowia psychicznego
-------------------------	---

Zaplanowane interwencje [zadania Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego – jeżeli dotyczy]		Czas realizacji	Podmioty realizujące	Mierniki efektywności
1.1.	Opracowanie oraz aktualizacje lokalnego programu zwiększenia dostępności i zmniejszenia nierówności w dostępie do różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym rozwoju Centrum Zdrowia Psychicznego oraz placówek psychiatrycznej opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży w Rzeszowie [CSZ 1a, zadanie 1]	2024	Urząd Miasta	1. Opracowany dokument (załącznik 1)
1.2.	Monitorowanie możliwości w zakresie tworzenia Centrum Zdrowia Psychicznego na terenie Rzeszowa oraz prowadzenie działań promujących takie działania [CSZ 1a, zadanie 2]	2024-2030	Urząd Miasta	1. Liczba Centrum Zdrowia Psychicznego w Rzeszowie 2. Liczba pacjentów korzystających ze świadczeń 3. Liczba udzielonych świadczeń
1.3.	Zapewnienie dostępu do świadczeń w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień dla mieszkańców Rzeszowa	2024-2030	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie	1. Liczba pacjentów korzystających ze świadczeń 2. Liczba udzielonych świadczeń

			Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej Nr 1 w Rzeszowie	
1.4.	Zapewnienie dobrej dostępności do usług i opieki zdrowotnej, zgodnie z celem głównym C2 Strategii Rozwoju Miasta do roku 2025 i kolejne okresy (CS7)	2024-2025	Zgodnie ze Strategią Rozwoju Miasta do roku 2025 (CG C2, CS7)	Zgodnie ze Strategią Rozwoju Miasta do roku 2025 (CG C2, CS7)
1.5.	Zapewnienie dostępności do psychoterapii rodzin z problemem alkoholowym i narkotykowym oraz Dorosłych Dzieci Alkoholików, zgodnie z 3 grupą zadań Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 i kolejne okresy	2024-2030	Zgodnie z Miejskim Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 i kolejne okresy	Zgodnie z Miejskim Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 i kolejne okresy
1.6.	Zapewnienie dostępności do zajęć terapeutycznych dla osób uzależnionych od alkoholu i uzależnień behawioralnych oraz ich rodzin, zgodnie z 4 grupą zadań Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 i kolejne okresy	2024-2030	Zgodnie z Miejskim Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 i kolejne okresy	Zgodnie z Miejskim Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 i kolejne okresy

Cel operacyjny 2	Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego
-------------------------	---

Zaplanowane interwencje [zadania Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego – jeżeli dotyczy]		Czas realizacji	Podmioty realizujące	Mierniki efektywności
2.1.	Poszerzenie, zwiększanie zróżnicowania i unowocześnianie pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej oraz samopomocy środowiskowej [CSZ 1d, zadanie 1]	2025-2030	Urząd Miasta Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Dom Pomocy Społecznej	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań

			Środowiskowy Dom Samopomocy	
			Organizacje pozarządowe	
2.2.	Wspieranie finansowe projektów organizacji pozarządowych służących rozwojowi form oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi – poprzedzone spotkaniami z organizacjami pozarządowymi pozwalającymi na rozeznanie aktualnie najpilniejszych potrzeb [CSZ 1d, zadanie 2]	2025-2030	Urząd Miasta Organizacje pozarządowe	1. Liczba organizacji pozarządowych, którym udzielono wsparcia 2. Liczba uczestników objętych działaniami organizacji pozarządowych
2.3.	Zwiększanie udziału pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi [CSZ 1d, zadanie 3]	2025-2030	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań
2.4.	Deinstytucjonalizacja systemu usług pomocy społecznej	2024-2030	Zgodnie ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030. (COP 5.1)	Zgodnie ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030. (COP 5.1)
2.5.	Rozwój systemu pomocy społecznej bazujący na zasobach miasta	2024-2030	Zgodnie ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030. (COP 5.2)	Zgodnie ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030. (COP 5.2)
2.6.	Doskonalenie systemu zarządzania pomocą społeczną w mieście	2024-2030	Zgodnie ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030. (COP 5.3)	Zgodnie ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030. (COP 5.3)

Cel operacyjny 3	Aktywizacja zawodowa i społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi
-------------------------	--

Zaplanowane interwencje [zadania Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego – jeżeli dotyczy]		Czas realizacji	Podmioty realizujące	Mierniki efektywności
3.1.	Zwiększanie dostępności rehabilitacji zawodowej, organizacja poradnictwa zawodowego i szkoleń zawodowych dla osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi [CSZ 1e, zadanie 1]	2025-2030	Powiatowy Urząd Pracy	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań
3.2.	Prowadzenie kampanii szkoleniowo-informacyjnej adresowanej do pracodawców promującej zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi [CSZ 1e, zadanie 2]	2025-2030	Powiatowy Urząd Pracy Oddział Podkarpacki Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań
3.3.	Zwiększenie udziału zatrudnienia osób z zaburzeniami psychicznymi w działalności powiatowych urzędów pracy [CSZ 1e, zadanie 3]	2025-2030	Powiatowy Urząd Pracy	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań
3.4.	Wspieranie finansowe projektów organizacji pozarządowych służących aktywizacji zawodowej i społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi - poprzedzone spotkaniami z organizacjami pozarządowymi pozwalającymi na rozeznanie aktualnie najpilniejszych potrzeb	2025-2030	Urząd Miasta Organizacje pozarządowe	1. Liczba organizacji pozarządowych, którym udzielono wsparcia 2. Liczba uczestników objętych działaniami organizacji pozarządowych
3.5.	Integracja i reintegracja społeczna oraz zawodowa mieszkańców Rzeszowa	2024-2030	Zgodnie ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030. (COP 4.1)	Zgodnie ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030. (COP 4.1)

Cel operacyjny 4	Skoordynowanie dostępnych form opieki i pomocy
-------------------------	---

Zaplanowane interwencje [zadania Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego – jeżeli dotyczy]		Czas realizacji	Podmioty realizujące	Mierniki efektywności
4.1.	Opracowanie lokalnego programu ochrony zdrowia psychicznego [CSZ 1f, zadanie 2]	2024	Urząd Miasta	1. Opracowany dokument
4.2.	Powołanie lokalnego zespołu koordynującego realizację Programu [CSZ 1f, zadanie 1]	2024	Urząd Miasta	1. Liczba działań
4.3.	Realizacja, koordynowanie i monitorowanie lokalnego programu ochrony zdrowia psychicznego [CSZ 1f, zadanie 3]	2024-2030	Urząd Miasta	1. Liczba spotkań zespołu koordynującego 2. Liczba sprawozdań z realizacji
4.4.	Przygotowanie i udostępnienie mieszkańcom oraz samorządowi województwa aktualizowanego corocznie przewodnika informującego o lokalnie dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi - w postaci elektronicznej [CSZ 1f, zadanie 4]	2024-2030	Urząd Miasta	1. Liczba opracowań lub aktualizacji przewodnika o dostępnych formach pomocy 2. Liczba odbiorców działań (odsłon i pobrań przewodnika)
4.5.	Realizacja akcji informacyjno-edukacyjnych rozwijających kompetencje mieszkańców w zakresie korzystania ze świadczeń gwarantowanych w zakresie opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień	2025-2030	Urząd Miasta Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Narodowy Fundusz Zdrowia	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań
4.6.	Koordynacja realizacji Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego z realizacją zadań wynikających z 4, 5 i 7 celu strategicznego Programu Promocji Zdrowia i Profilaktyki na lata 2021-2025 i kolejne okresy tj.: - profilaktyka uzależnień (CS4) - promocja zdrowia psychicznego (CS5) - wyzwania demograficzne (CS6)	2025-2030	Zgodnie z Programem Promocji Zdrowia i Profilaktyki na lata 2021-2025 i kolejne okresy (CS 4, 5 i 7)	Zgodnie z Programem Promocji Zdrowia i Profilaktyki na lata 2021-2025 i kolejne okresy (CS 4, 5 i 7)

4.7.	Koordinacja realizacji Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego z realizacją zadań wynikających z celów Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025 i kolejne okresy	2025-2030	Zgodnie z Miejskim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025 i kolejne okresy	Zgodnie z Miejskim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025 i kolejne okresy
4.8.	Koordinacja realizacji Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego z realizacją zadań wynikających z celów Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Rzeszowa na lata 2022-2024 i kolejne okresy	2025-2030	Zgodnie z Gminnym Programem Wspierania Rodziny dla Miasta Rzeszowa na lata 2022-2024 i kolejne okresy	Zgodnie z Gminnym Programem Wspierania Rodziny dla Miasta Rzeszowa na lata 2022-2024 i kolejne okresy

Cel operacyjny 5	Udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dzieciom, uczniom, rodzicom i nauczycielom
-------------------------	---

Zaplanowane interwencje [zadania Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego – jeżeli dotyczy]		Czas realizacji	Podmioty realizujące	Mierniki efektywności
5.1.	Zapewnienie wsparcia specjalistycznego dzieciom i uczniom, z uwzględnieniem ich zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych i rozwojowych, ich rodzinom oraz nauczycielom przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne przy współpracy z podmiotami działającymi na rzecz wsparcia dzieci, uczniów, rodzin, nauczycieli [CSZ 1g, zadanie 1]	2024-2030	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań
5.2.	Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i uczniom, z uwzględnieniem ich zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych i rozwojowych, ich rodzinom oraz nauczycielom w jednostkach systemu oświaty [CSZ 1g, zadanie 2]	2024-2030	Placówki Oświatowe	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań

5.3.	Wspieranie finansowe projektów organizacji pozarządowych służących udzielaniu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dzieciom, uczniom, rodzicom i nauczycielom - poprzedzone spotkaniami z organizacjami pozarządowymi pozwalającymi na rozeznanie aktualnie najpilniejszych potrzeb	2025-2030	Urząd Miasta Organizacje pozarządowe	1. Liczba organizacji pozarządowych, którym udzielono wsparcia 2. Liczba uczestników objętych działaniami
5.4.	Zapewnianie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dzieciom, uczniom, rodzicom i nauczycielom w obszarze problemów z uzależnieniami poprzez działania informacyjne, profilaktyczne i edukacyjne	2024-2030	Urząd Miasta Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań

CEL STRATEGICZNY 2
Prowadzenie działań na rzecz zapobiegania stygmatyzacji i dyskryminacji
osób z zaburzeniami psychicznymi jako wyraz realizacji 2 celu głównego
Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego

Cel operacyjny 1	Kształtowanie wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałanie ich dyskryminacji
-------------------------	---

Zaplanowane interwencje (zadania Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego – jeżeli dotyczy)		Czas realizacji	Podmioty realizujące	Mierniki efektywności
1.1.	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących konieczności respektowania praw osób z zaburzeniami psychicznymi w populacji osób dorosłych [CSZ 2b]	2024-2030	Urząd Miasta Organizacje pozarządowe	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań
1.2.	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących konieczności respektowania praw osób z zaburzeniami psychicznymi w populacji dzieci i młodzieży [CSZ 2b]	2024-2030	Placówki Oświatowe Organizacje pozarządowe	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań

Cel operacyjny 2	Tworzenie warunków do społecznej integracji osób z zaburzeniami psychicznymi oraz przeciwdziałanie stygmatyzacji i wykluczeniu
-------------------------	---

Zaplanowane interwencje (zadania Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego – jeżeli dotyczy)		Czas realizacji	Podmioty realizujące	Mierniki efektywności
2.1.	Zapobieganie stygmatyzacji i wykluczeniu dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi w jednostkach systemu oświaty [CSZ 2b]	2024-2030	Placówki Oświatowe	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań
2.2.	Zapobieganie stygmatyzacji i wykluczeniu osób z zaburzeniami psychicznymi w jednostkach ochrony zdrowia, pomocy społecznej i integracji społecznej [CSZ 2b]	2024-2030	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej Nr 1 w Rzeszowie	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań

			Dom Pomocy Społecznej Środowiskowy Dom Samopomocy	
--	--	--	--	--

9. Koszty realizacji zaplanowanych działań

Interwencje zaplanowane w ramach realizacji Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 finansowane będą z budżetu miasta Rzeszowa oraz innych źródeł pozabudżetowych.

10. Monitoring i ewaluacja

Monitoring Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 będzie oparty o opracowywanie sprawozdań okresowych oraz sprawozdania końcowego z wszystkich zrealizowanych działań. Elementarną częścią składową sprawozdań będą sprawozdania cząstkowe, składane przez podmioty realizujące zadania wskazane w Programie (zarówno te składane obligatoryjnie, jak i fakultatywnie – w przypadku jednostek, które nie są podległe lub nadzorowane przez Miasto). Monitoring nie będzie obejmował zadań wynikających z innych komplementarnych dokumentów strategicznych Miasta, na które powołano się w Priorytetach, ponieważ ich realizacja będzie monitorowana zgodnie z zapisami zawartymi w tych dokumentach. Sprawozdania okresowe powinny zostać opracowane w terminach: do dnia 15 marca każdego roku za poprzedni rok kalendarzowy, począwszy od terminu do 15 marca 2025 r. za rok 2024.

Zgodnie z postanowieniami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023–2030 Miasto Rzeszów będzie przekazywało ministrowi właściwemu do spraw zdrowia co 2 lata informację o zrealizowanych lub podjętych zadaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego za 2 ostatnie lata, w terminie do dnia 15 maja roku następującego po ostatnim roku objętym informacją. Informacja ta powinna obejmować działania zrealizowane w ramach celów strategicznych.

Po zakończeniu realizacji Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 zostanie opracowany raport ewaluacyjny, zawierający opis zrealizowanych działań, przedstawienie uzyskanych wartości mierników efektywności, ocenę skuteczności i efektów realizacji Programu, a także wnioski i rekomendacje na przyszłość. Ewaluacja w perspektywie długofalowej będzie pomocna w planowaniu i realizacji dalszych efektywnych działań w obszarze zdrowia psychicznego w Rzeszowie.

Spis tabel

Tab. I. Podmioty lecznicze udzielające świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej w mieście Rzeszowie.....	13
Tab. II. Podmioty lecznicze udzielające świadczeń nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej w mieście Rzeszowie.	15
Tab. III. Struktura organizacyjna podmiotów leczniczych udzielających świadczeń opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień w mieście Rzeszowie.....	15
Tab. IV. Średni czas oczekiwania (w dniach) w poszczególnych zakresach świadczeń w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień dla podmiotów z miejscem udzielania świadczeń w mieście Rzeszów (stan na lipiec 2024 r.).	21
Tab. V. Migracje mieszkańców Rzeszowa, którym udzielono świadczeń opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień w roku 2023 na rynku publicznym.	22
Tab. VI. Liczba rozpoznań zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wg klasyfikacji ICD-10 w latach 2019-2023 wśród dorosłych mieszkańców Rzeszowa.	24
Tab. VII. Liczba dorosłych mieszkańców miasta Rzeszowa z rozpoznaniem 30 najczęstszych zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wg klasyfikacji ICD-10 w latach 2019-2023.	25
Tab. VIII. Liczba rozpoznań zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wg klasyfikacji ICD-10 w latach 2019-2023 wśród dzieci i młodzieży w Rzeszowie.....	27
Tab. IX. Liczba dzieci i młodzieży w Rzeszowie z rozpoznaniem 20 najczęstszych zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wg klasyfikacji ICD-10 w latach 2019-2023.	28
Tab. X. Liczba dorosłych mieszkańców miasta Rzeszowa z rozpoznaniem zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w grupie F00-F99 wg klasyfikacji ICD-10, korzystających ze świadczeń zdrowotnych w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień w poszczególnych zakresach na rynku publicznym w roku 2023.....	29
Tab. XII. Liczba orzeczeń stwierdzająca stopień niepełnosprawności wydanych przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności dla Miasta Rzeszowa w latach 2022-2023.	32
Tab. XIII. Ogólna ocena stanu zdrowia osób dorosłych.....	37
Tab. XIV. Stan zdrowia fizycznego osób dorosłych w zależności od wybranych zmiennych.	37

Tab. XV. Stan zdrowia psychicznego osób dorosłych w zależności od wybranych zmiennych.	38
Tab. XVI. Struktura procentowa odpowiedzi na pytania z obszaru oceny jakości życia w populacji osób dorosłych.	41
Tab. XVII. Jakość życia w populacji osób dorosłych na skali 1-5 w zależności od wybranych zmiennych.	42
Tab. XVIII. Największe problemy w obszarze zdrowia psychicznego osób dorosłych w Rzeszowie w opinii respondentów.	43
Tab. XIX. Działania, które w opinii ankietowanych powinien realizować Urząd Miasta Rzeszowa w zakresie zwiększania dostępności do wybranych świadczeń zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego na terenie miasta.	44
Tab. XX. Ogólna ocena stanu zdrowia dzieci.	46
Tab. XXI. Struktura procentowa odpowiedzi na pytania z obszaru oceny ryzyka wystąpienia zaburzeń nastroju u dzieci/młodzieży.	49
Tab. XXII. Ryzyko wystąpienia zaburzeń nastroju u dzieci na skali 1-5 w zależności od wybranych zmiennych.	50
Tab. XXIII. Korzystanie z wybranych rodzajów wsparcia przez dzieci w Rzeszowie.	51
Tab. XXIV. Największe problemy w obszarze zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w Rzeszowie w opinii rodziców.	52
Tab. XXV. Działania, które w opinii ankietowanych powinien realizować Urząd Miasta Rzeszowa w zakresie zwiększania dostępności do wybranych świadczeń zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży na terenie miasta.	52
Tab. XXVI. Ogólna ocena stanu zdrowia młodzieży.	55
Tab. XXVII. Struktura procentowa odpowiedzi na pytania z obszaru oceny jakości życia w populacji młodzieży.	59
Tab. XXVIII. Jakość życia w populacji młodzieży na skali 1-5 w zależności od wybranych zmiennych.	60
Tab. XXIX. Najpotrzebniejsze formy wsparcia psychologicznego dla młodzieży w opinii respondentów.	61
Tab. XXX. Pytania w badaniu fokusowym oraz główne wnioski z jego realizacji.	63
Tab. XXXI. Programy i działania Miasta Rzeszowa w obszarze promocji zdrowia psychicznego, w tym profilaktyki zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w latach 2022-2023.	72

Tab. XXXII. Liczba mieszkańców Miasta Rzeszowa z zaburzeniami zdrowia psychicznego korzystających w latach 2019-2023 ze specjalistycznych usług opiekuńczych.....	75
Tab. XXXIII. Liczba mieszkańców Miasta Rzeszowa z zaburzeniami zdrowia psychicznego korzystających w latach 2019-2023 z oferty Domów Pomocy Społecznej.....	76
Tab. XXXIV. Liczba mieszkańców Miasta Rzeszowa z zaburzeniami zdrowia psychicznego korzystających w latach 2019-2023 z oferty Środowiskowych Domów Samopomocy.....	77
Tab. XXXV. Liczba rodzin i osób zamieszkujących Rzeszów będących odbiorcami działań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w formie poradnictwa specjalistycznego oraz interwencji kryzysowej w latach 2019-2023.....	78
Tab. XXXVI. Programy i działania kierowane do osób z niepełnosprawnościami realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie w latach 2019-2023.....	79
Tab. XXXVII. Liczba wydanych orzeczeń przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną Nr 2 w Rzeszowie w latach 2020-2023.	80
Tab. XXXVIII. Statutowa pomoc psychologiczno-pedagogiczna w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 w Rzeszowie w latach 2020-2023.	80
Tab. XXXIX. Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi zarejestrowanych jako bezrobotne lub poszukujące pracy w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rzeszowie w latach 2019-2023.	81
Tab. XL. Liczba mieszkańców miasta Rzeszowa korzystających ze świadczeń zdrowotnych w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień w poszczególnych zakresach w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Uzależnień w latach 2022-2023.	82
Tab. XLI. Podmioty pozainstytucjonalne udzielające pomocy i wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi w Rzeszowie.	83

Spis rycin

Ryc. 1. Radzenie sobie ze stresem w populacji osób dorosłych.....	39
Ryc. 2. Radzenie sobie ze stresem w populacji osób dorosłych w zależności od wieku.	39
Ryc. 3. Radzenie sobie ze stresem w populacji osób dorosłych w zależności od płci.	40
Ryc. 4. Stan zdrowia fizycznego dzieci w poszczególnych grupach wiekowych.....	47
Ryc. 5. Stan zdrowia psychicznego dzieci w poszczególnych grupach wiekowych..	47
Ryc. 6. Stan zdrowia fizycznego dzieci w zależności od sytuacji finansowej rodziny.	48
Ryc. 7. Stan zdrowia psychicznego dzieci w zależności od sytuacji finansowej rodziny.....	48
Ryc. 8. Radzenie sobie ze stresem w populacji dzieci.	49
Ryc. 9. Stan zdrowia fizycznego młodzieży w poszczególnych grupach wiekowych.	55
Ryc. 10. Stan zdrowia psychicznego młodzieży w poszczególnych grupach wiekowych.	55
Ryc. 11. Stan zdrowia fizycznego młodzieży w zależności od płci.	56
Ryc. 12. Stan zdrowia psychicznego młodzieży w zależności od płci.....	56
Ryc. 13. Radzenie sobie ze stresem w populacji młodzieży.....	57
Ryc. 14. Radzenie sobie ze stresem w populacji młodzieży w zależności od wieku.	58
Ryc. 15. Radzenie sobie ze stresem w populacji młodzieży w zależności od płci. ...	58

Piśmiennictwo

1. Bank danych lokalnych [bdl.stat.gov.pl].
2. Dane z Kompleksowego badania stanu zdrowia psychicznego społeczeństwa i jego uwarunkowań EZOP II [ezop.edu.pl].
3. Depukat A., Optymalizacja modelu organizacji świadczeń psychiatrycznych dla Województwa, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Wrocław 2020. Eurobarometer survey, 2023 [https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3032].
4. Europejski program prac na lata 2020-2025: wspólne działania na rzecz lepszego zdrowia [euro.who.int].
5. Komunikat Centrum Badania Opinii Społecznej nr BS/124/2008 pt. „Osoby chore psychicznie w społeczeństwie”.
6. Mapa potrzeb zdrowotnych na lata 2022-2026, Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień [https://basiw.mz.gov.pl/].
7. Nierówności w zdrowiu i znaczenie ich pomiaru w ramach realizacji Narodowego Programu Zdrowia, Instytut Matki i Dziecka [https://imid.med.pl/pl/].
8. Rekomendacje dla praktyki i polityki zdrowotnej, EZOP II [ezop.edu.pl].
9. Zabdyr-Jamróz M., Pilotaż Centrów Zdrowia Psychicznego od roku 2018: w stronę modelu psychiatrycznej opieki środowiskowej, Instytut Zdrowia Publicznego UJ CM, Kraków: 31 maja 2022.
10. Zielona Księga, „Poprawa Zdrowia Psychicznego ludności, Strategia Zdrowia Psychicznego dla Unii Europejskiej [ec.europa.eu].

**Załącznik 1 do Załącznika do Uchwały Nr XV/276/2024 Rady Miasta Rzeszowa
z dnia 17 grudnia 2024 r.**

**Lokalny program zwiększenia dostępności i zmniejszenia nierówności
w dostępie do różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej,
w tym rozwoju Centrum Zdrowia Psychicznego oraz placówek psychiatrycznej
opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży w Rzeszowie**

1. Wprowadzenie

Ochrona zdrowia psychicznego mieszkańców Miasta Rzeszowa stanowi ważny obszar polityki zdrowotnej Urzędu Miasta Rzeszowa. Zaburzenia psychiczne bardzo często są przyczyną powstawania trudnych sytuacji życiowych, których dane osoby nie są w stanie przezwyciężyć. Osoby z zaburzeniami psychicznymi bardzo często mają trudności z samodzielnym funkcjonowaniem społecznym i są zagrożone wykluczeniem społecznym, w związku z czym bardzo istotne jest zapewnienie im równego i stale zwiększającego się dostępu do różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym rozwoju Centrum Zdrowia Psychicznego oraz placówek psychiatrycznej opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży.

Lokalny program zwiększenia dostępności i zmniejszenia nierówności w dostępie do różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym rozwoju Centrum Zdrowia Psychicznego oraz placówek psychiatrycznej opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży, powstał na podstawie zapisów Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030. Celem głównym Programu jest upowszechnianie zintegrowanego i kompleksowego modelu ochrony zdrowia psychicznego w oparciu o model opieki środowiskowej, a jego realizacja przyczyni się do poprawy jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi.

Nierówności w zdrowiu, według definicji sformułowanej na rzecz WHO przez M. Whitehead, to systematyczne różnice w stanie zdrowia między różnymi grupami społeczno-ekonomicznymi. Nierówności te są spowodowane czynnikami społecznymi (a zatem mogą być modyfikowane) i jednocześnie są niesprawiedliwe. Osoby, które są w gorszej sytuacji społeczno-ekonomicznej, zazwyczaj umierają w młodszej wieku, a w ciągu krótszego życia często mają więcej problemów zdrowotnych. Te „nierówności zdrowotne” są nieustannym wyzwaniem dla zdrowia publicznego we wszystkich krajach europejskich i wciąż są przedmiotem licznych badań w różnych dziedzinach.

Zróźnicowanie sytuacji zdrowotnej populacji jest głównie efektem nierówności warunków codziennego życia i dostępu do zasobów ekonomicznych, społecznych i kulturowych. Wszystkie wymienione czynniki wpływają na kształtowanie zachowań zdrowotnych, od których zależy przede wszystkim stan zdrowia ludności. Badania obejmujące kraje europejskie pokazują, że stan zdrowia

populacji stale się poprawia, a umieralność maleje we wszystkich grupach społecznych. Mimo to zróżnicowanie zdrowia w zależności od dochodów, pozycji zawodowej czy wykształcenia – bo takie są najczęściej przyjmowane wskaźniki pozycji społecznej – nie tylko jest trwałe, ale też w wielu krajach, zwiększa się w ciągu kolejnych dekad w rezultacie szybszego spadku umieralności w grupach charakteryzujących się lepszą pozycją społeczno-ekonomiczną. Podobne procesy można zaobserwować również w Polsce.

2. Środowiskowy model ochrony zdrowia psychicznego osób dorosłych

- Centra Zdrowia Psychicznego

Polska od wielu lat zmaga się z problemem zapewnienia pacjentom należytej opieki psychiatrycznej od strony systemowej i organizacyjnej. Główną przyczyną tej sytuacji jest skrajnie niski poziom finansowania psychiatrii (jeden z najniższych w Europie) oraz zbyt duża liczba łóżek szpitalnych przy jednoczesnym niedoborze opieki ambulatoryjnej i dziennej. System cechuje brak odpowiedniej proporcji pomiędzy bazą szpitalną i pozaszpitalną, niedorozwój opieki o charakterze środowiskowym i rozproszenie opieki medycznej. Wszystko to powoduje, że część pacjentów nie ma dostępu do kompleksowej i koordynowanej opieki psychiatrycznej. Rosnącym problemem są także niedobory kadry medycznej, szczególnie zbyt mała liczba psychiatrów w stosunku do dużych i stale rosnących potrzeb zdrowotnych, co jeszcze bardziej uwydatniła pandemia koronawirusa. Dodatkową barierą jest to, iż większość łóżek jest zlokalizowanych w dedykowanych szpitalach psychiatrycznych, a nie np. w szpitalach ogólnych. Zdaniem ekspertów może to wzmacniać poczucie społecznej stygmatyzacji pacjentów z problemami psychicznymi. Podobnie jak w kwestii poziomu finansowania, Polska jest daleko w tyle za innymi krajami europejskimi także w zakresie nowoczesnych trendów, takich jak zmniejszanie zakresu opieki szpitalnej na rzecz rozwoju modelu środowiskowego.

Model psychiatrycznej opieki środowiskowej dla dorosłych jest oparty na centrach zdrowia psychicznego (Centrum Zdrowia Psychicznego), działających na zasadzie przychodni zlokalizowanych blisko miejsca zamieszkania (w ramach lokalnej wspólnoty społecznej) przy jednoczesnym odchodzeniu od opieki szpitalnej, która będzie nadal realizowana w najtrudniejszych przypadkach wymagających hospitalizacji. Model opieki środowiskowej zakłada kompleksowość i koordynację opieki nad pacjentem w ramach działających struktur centrów zdrowia psychicznego, a zatem wypełnia dotychczasowe braki związane z rozproszeniem świadczeń zdrowotnych i brakiem koordynacji całego procesu.

Centrum Zdrowia Psychicznego realizuje środowiskową opiekę psychiatryczną, której celem jest:

- poprawa jakości leczenia psychiatrycznego i psychoterapii – jego dostępności, ciągłości, kompleksowości, dostosowania do potrzeb, możliwej do osiągnięcia skuteczności i standardu warunków świadczenia pomocy;

- pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi w odzyskiwaniu zdrowia, pozycji społecznej, oczekiwanej jakości życia;
- tworzenie warunków do społecznej integracji osób z zaburzeniami psychicznymi oraz przeciwdziałanie stygmatyzacji i wykluczeniu;
- ograniczenie częstości i długości czasu trwania hospitalizacji;
- uruchomienie inicjatyw i zasobów lokalnej społeczności na rzecz profilaktyki i ochrony zdrowia psychicznego.

Centrum Zdrowia Psychicznego dla dorosłych jest podmiotem udzielającym skoordynowanych i kompleksowych świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu opieki psychiatrycznej. Placówka ta zapewnia, w miarę możliwości, natychmiastową pomoc w przypadkach nagłych, a w przypadkach pilnych - w czasie nie dłuższym niż 72 godziny. Kompleksowość opieki świadczonej przez Centrum Zdrowia Psychicznego wynika z indywidualizacji i koordynacji pomocy udzielanej osobom z zaburzeniami psychicznymi mieszkającym w obszarze działania Centrum Zdrowia Psychicznego, ze zróżnicowania realizowanych świadczeń zdrowotnych oraz ich koordynacji ze świadczeniami społecznymi, a także z dostosowania struktury organizacyjnej do potrzeb lokalnej wspólnoty społecznej. W ramach systemu ochrony zdrowia psychicznego w Polsce wyróżnia się Centrum Zdrowia Psychicznego typu A oraz Centrum Zdrowia Psychicznego typu B. W obu typach Centrum Zdrowia Psychicznego udzielane są świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne, leczenia środowiskowego (domowego) z punktem zgłoszeniowo-konsultacyjnym oraz dzienne świadczenia psychiatryczne. Świadczenia psychiatryczne stacjonarne udzielane są tylko w Centrum Zdrowia Psychicznego typu A, natomiast całodobową opiekę w ramach punktu zgłoszeniowo-konsultacyjnego zapewnić musi Centrum Zdrowia Psychicznego typu B. W tabeli I przedstawiono różnice pomiędzy ww. typami Centrum Zdrowia Psychicznego.

Tab. I. Rodzaje świadczeń udzielanych w Centrum Zdrowia Psychicznego typu A oraz B.

Rodzaje świadczeń	Centrum Zdrowia Psychicznego typu A	Centrum Zdrowia Psychicznego typu B
Świadczenia stacjonarne (psychiatryczne oraz w miejscu udzielania pomocy doraźnej)	tak	nie
Świadczenia dzienne psychiatryczne	tak	tak
Świadczenia ambulatoryjne całodobowej opieki w ramach punktu zgłoszeniowo-konsultacyjnego	nie	tak
Świadczenia ambulatoryjne psychiatryczne	tak	tak
Świadczenia ambulatoryjne leczenia środowiskowego (domowego) z punktu zgłoszeniowo-konsultacyjnego	tak	tak

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023–2030.

Pierwszy kontakt osoby zgłaszającej się do Centrum Zdrowia Psychicznego z powodu zaburzeń psychicznych ma miejsce w punkcie zgłoszeniowo-konsultacyjnym, gdzie jest możliwe natychmiastowe przekierowanie do ambulatorium

Centrum Zdrowia Psychicznego, poza wyjątkowymi okolicznościami związanymi z ryzykiem dla życia chorych albo dla zdrowia lub życia innych osób. Centrum Zdrowia Psychicznego udziela pomocy:

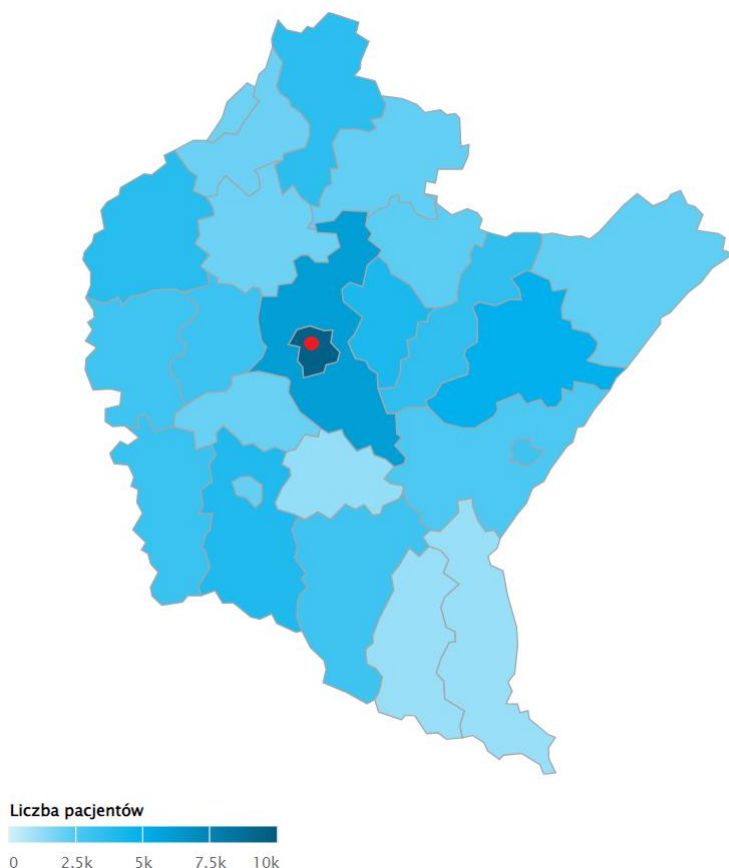
- 1) czynnej – leczenia i wsparcia osobom z przewlekłymi zaburzeniami psychicznymi, wymagającym ciągłości opieki, aktywnego podtrzymywania kontaktu, wyprzedzającego powstawanie poważniejszych problemów zdrowotnych;
- 2) długoterminowej – innym osobom z przewlekłymi zaburzeniami psychicznymi;
- 3) krótkoterminowej – osobom z zaburzeniami epizodycznymi lub nawracającymi;
- 4) doraźnej – osobom w stanach nagłych i pilnych, a w centrach typu B całodobowej w ramach punktu zgłoszeniowo-konsultacyjnego;
- 5) konsultacyjnej – innym osobom potrzebującym świadczeń diagnostycznych lub porad.

Centrum Zdrowia Psychicznego ściśle współdziała w rozwiązywaniu problemów zdrowotnych i społecznych pacjentów z podmiotami świadczącymi oparcie społeczne, aktywizację społeczno-zawodową i inne aktywności pomocowe na terenie odpowiedzialności terytorialnej centrum. Istnieje możliwość udzielania przez Centrum Zdrowia Psychicznego innych specjalistycznych świadczeń, w zależności od potrzeb (np. świadczeń leczenia zaburzeń nerwicowych, świadczeń psychogeriatrycznych, rehabilitacyjnych) lub w celu realizacji niezbędnych świadczeń szczególnych (pomoc kryzysowa, hostele, turnusy). W Centrum Zdrowia Psychicznego można organizować alternatywne wobec tradycyjnych formy wsparcia i leczenia, jeżeli regulacje prawne, dostępne środki i posiadane kompetencje na to pozwalają i jeżeli odpowiadają one na realne zapotrzebowanie osób objętych opieką.

Model psychiatrycznej opieki środowiskowej dla dorosłych organizowany jest w Polsce na podstawie przepisów Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego. Początkowo w pilotażu Centrum Zdrowia Psychicznego zaplanowano udział jedynie dwóch podmiotów obejmujących swym działaniem obszar województwa podkarpackiego, nie było wśród nich podmiotu zlokalizowanego na terenie Rzeszowa. Dopiero 5 lat później, w roku 2023, pilotaż rozszerzono o miasto Rzeszów, gdzie jako Realizatora Pilotażu, pod warunkiem podpisania umowy z NFZ, wskazano Kliniczny Szpital Wojewódzki nr 1 im. Fryderyka Chopina w Rzeszowie. Niestety do chwili obecnej (październik 2024 r.) podmiot ten nie podpisał umowy z Podkarpackim Oddziałem Wojewódzkim NFZ na realizację świadczeń w Centrum Zdrowia Psychicznego w ramach programu pilotażowego, w związku z czym Miasto Rzeszów znajduje się poza obszarem działania Centrum Zdrowia Psychicznego.

Nie należy jednak zapominać, że Centrum Zdrowia Psychicznego nie są jedyną formą opieki psychiatrycznej dostępnej dla mieszkańców. Niezależnie od Centrum Zdrowia Psychicznego w Rzeszowie usługi świadczą m.in. liczne poradnie zdrowia psychicznego, zespoły leczenia środowiskowego, dzienne oddziały psychiatryczne oraz stacjonarny oddział psychiatryczny. Wykaz tych podmiotów

przedstawiono w podrozdziale 4.1. Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030 (Ocena miejskich zasobów mających zastosowanie w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego - Podmioty wykonujące działalność leczniczą). W roku 2023 w ww. placówkach leczono w województwie podkarpackim ponad 75,9 tys. osób (4 502/100 tys. ludności). Najliczniej w opiece psychiatrycznej leczyli się mieszkańcy powiatu łańcuckiego (6 378/100 tys. ludności), Przemyśla (6 215), powiatu bieszczadzkiego (6 147), oraz Rzeszowa (6 002). Z kolei najmniejszą liczbę pacjentów odnotowano w przypadku powiatu brzozowskiego (2 246/100 tys. ludności) oraz dębickiego (2 724) (ryc. 1).

Ryc. 1. Liczba pacjentów leczonych na 100 tys. ludności w powiatach województwa podkarpackiego w roku 2023 w wybranych formach leczenia (poradnia zdrowia psychicznego, zespół leczenia środowiskowego, psychiatryczny oddział dzienny i psychiatryczny oddział stacjonarny).

Źródło. Mapy potrzeb zdrowotnych na lata 2022-2026 [basiw.mz.gov.pl].

Niezależnie od lokalizacji wszystkich podmiotów świadczących usługi w opiece psychiatrycznej i leczeniu uzależnień należy podkreślić, że w związku z brakiem rejonizacji wszyscy mieszkańcy Miasta Rzeszowa mogą korzystać z wszystkich dostępnych w ramach świadczeń gwarantowanych usług realizowanych przez podmioty wykonujące działalność leczniczą na terenie miasta, województwa podkarpackiego oraz poza nim. Zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych świadczeniobiorca ma prawo wyboru świadczeniodawcy udzielającego ambulatoryjnych świadczeń

specjalistycznych oraz szpitala, spośród tych podmiotów, które zawarły umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej z Narodowym Funduszem Zdrowia.

3. Środowiskowy model ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży

Model opieki środowiskowej dla dzieci i młodzieży zakłada tworzenie:

- 1) ośrodków środowiskowych I poziomu referencyjności – zespołów i ośrodków środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży,
- 2) ośrodków środowiskowych II poziomu referencyjności – centrów zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (wyłącznie z poradnią zdrowia psychicznego lub z poradnią zdrowia psychicznego i oddziałem opieki dziennej),
- 3) ośrodków środowiskowych III poziomu referencyjności – ośrodków wysokospecjalistycznej całodobowej opieki psychiatrycznej.

Zespoły i ośrodki środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży zapewniają usługi psychologów, psychoterapeutów i terapeutów środowiskowych. Podmioty te udzielają pomocy nie tylko dzieciom potrzebującym diagnozy psychiatrycznej lub farmakoterapii, ale także tym wymagającym psychoterapii (indywidualnej, grupowej, rodzinnej) oraz pracy z grupami rówieśniczymi. Dzięki usługom świadczonym przez zespoły i ośrodki środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej możliwa jest wczesna reakcja na pojawiające się problemy, co pozwala nie dopuścić do pogorszenia stanu zdrowia psychicznego pacjenta i uniknięcie hospitalizacji na oddziale psychiatrycznym, która jest często dla młodej osoby bardzo trudnym doświadczeniem. Zgodnie z założeniami polskiego modelu opieki środowiskowej dla dzieci i młodzieży ośrodki I stopnia referencyjności docelowo powinny funkcjonować w każdym powiecie lub grupie powiatów, a ich sieć powinna być rozmieszczona w zbliżonej lokalizacji, tak aby umożliwiała pracownikom ścisłą współpracę ze środowiskiem lokalnym. Zapewnienie dzieciom i młodzieży skutecznej i kompleksowej opieki wymaga ścisłej współpracy przede wszystkim z placówkami oświatowymi oraz poradniami psychologiczno-pedagogicznymi. Ośrodki I poziomu referencyjności udzielają następujących świadczeń gwarantowanych: porada psychologiczna diagnostyczna, porada psychologiczna, sesja psychoterapii indywidualnej, sesja psychoterapii rodzinnej, sesja psychoterapii grupowej, sesja wsparcia psychospołecznego, wizyta domowa lub środowiskowa, wizyta osoby prowadzącej terapię środowiskową. W Rzeszowie świadczenia w ramach I poziomu referencyjności udzielane są przez jeden podmiot leczniczy w dwóch lokalizacjach (tabela II).

Ośrodkami II stopnia referencyjności są centra zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży, zatrudniające lekarzy specjalistów psychiatrii lub lekarzy specjalistów psychiatrii dzieci i młodzieży. Pacjenci wymagający bardziej intensywnej opieki mogą skorzystać ze świadczeń diagnostycznych i terapeutycznych w ramach oddziału dziennego lub poradni zdrowia psychicznego, w której będą udzielane również świadczenia w ramach specjalistycznych programów terapeutycznych.

Jeden taki ośrodek powinien obejmować wsparciem pacjentów z kilku położonych obok siebie powiatów oraz koordynować opiekę udzielaną na tym obszarze również przez ośrodki I poziomu referencyjnego. Ośrodki II poziomu referencyjności posiadające poradnię zdrowia psychicznego udzielają następujących świadczeń gwarantowanych: porada lekarska diagnostyczna, porada lekarska terapeutyczna, porada lekarska kontrolna, porada psychologiczna diagnostyczna, porada domowa lub środowiskowa, sesja psychoterapii indywidualnej, sesja psychoterapii rodzinnej, sesja psychoterapii grupowej, porada kompleksowo-konsultacyjna dla osób z autyzmem dziecięcym, program terapeutyczno-rehabilitacyjny dla osób z autyzmem dziecięcym. Ośrodki II poziomu referencyjności posiadające w swej infrastrukturze dodatkowo oddział dzienny, poza ww. świadczeniami, udzielają także świadczeń dziennych psychiatrycznych rehabilitacyjnych dla dzieci i młodzieży. W mieście Rzeszowie świadczenia w ramach II poziomu referencyjności udzielane są w 3 lokalizacjach przez 3 podmioty wykonujące działalność leczniczą (tabela II).

Tab. II. Podmioty udzielające świadczeń w ramach I oraz II poziomu referencyjności w modelu opieki środowiskowej dla dzieci i młodzieży w mieście Rzeszowie.

Lp.	Nazwa podmiotu	Adres	Zakres
1	MEDIKAL S. C.	35-310 Rzeszów ul. Wierzbowa 2	Ośrodek środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży (I poziom referencyjny)
		35-301 Rzeszów ul. Lwowska 64	
2	Kliniczny Szpital Wojewódzki Nr 2 im. św. Jadwigi Królowej w Rzeszowie	35-301 Rzeszów ul. Lwowska 60	Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży - poradnia zdrowia psychicznego oraz oddział dzienny (II poziom referencyjny)
3	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej Nr 1	35-045 Rzeszów ul. Hetmańska 21	Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży - poradnia zdrowia psychicznego (II poziom referencyjny)
4	Zespół Opieki Zdrowotnej Nr 2 w Rzeszowie	35-005 Rzeszów ul. Aleksandra Fredry 9	Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży - poradnia zdrowia psychicznego (II poziom referencyjny)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NFZ – stan na wrzesień 2024 r. [Serwis Gdzie się leczyć? gsl.nfz.gov.pl oraz Informator o umowach aplikacje.nfz.gov.pl/umowy].

Na najwyższym, III poziomie referencyjności, w ramach modelu opieki środowiskowej dla dzieci i młodzieży, funkcjonują ośrodki wysokospecjalistycznej całodobowej opieki psychiatrycznej. Udzielana jest tam pomoc pacjentom wymagającym najbardziej specjalistycznej opieki, w szczególności osobom w stanie zagrożenia życia i zdrowia, które są przyjmowane głównie w trybie nagłym. Ośrodki III poziomu referencyjności udzielają świadczeń w izbie przyjęć oraz świadczeń psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży, obejmujących diagnostykę, leczenie i wczesną rehabilitację osób z zaburzeniami psychicznymi. W Rzeszowie nie funkcjonuje żaden tego typu ośrodek, a najbliższy zlokalizowany podmiot świadczący

tego typu usługi znajduje się w Łąncucie w odległości ok. 20 km od Rzeszowa (Centrum Medyczne w Łąncucie sp. z o. o., Ignacego Paderewskiego 5, 37-100 Łącut).

4. Cel główny Programu i zaplanowane działania

Celem głównym Programu jest upowszechnienie zintegrowanego i kompleksowego modelu ochrony zdrowia psychicznego w oparciu o model opieki środowiskowej (zgodnie z CSZ 1a Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego). Cel ten jest wyrazem realizacji na poziomie Miasta Rzeszowa celu szczegółowego 1a Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030. Rozwijanie modelu psychiatrycznej opieki środowiskowej uzasadnione jest jego licznymi zaletami, w porównaniu do tradycyjnych instytucjonalnych form leczenia psychiatrycznego. W większości krajów europejskich odchodzi się od modelu opartego na dużych szpitalach psychiatrycznych do modelu opieki środowiskowej, gdzie nacisk kładziony jest na usługi dostępne w lokalnej społeczności pacjenta. Na konieczność przekształceń w tym kierunku wskazują zarówno wyniki dotychczasowych badań, jak i postulaty środowiska ekspertów w zakresie psychiatrii.

Tab. III. Działania zaplanowane w ramach programu zwiększenia dostępności i zmniejszenia nierówności w dostępie do różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym rozwoju Centrum Zdrowia Psychicznego oraz placówek psychiatrycznej opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży

Zadania		Czas realizacji	Podmiot realizujący	Miernik efektywności
1	Monitoring sytuacji w zakresie tworzenia i funkcjonowania sieci środowiskowej opieki psychiatrycznej w Rzeszowie - Centrów Zdrowia Psychicznego oraz placówek psychiatrycznej opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży	2024-2030	Urząd Miasta Organizacje pozarządowe	1. Liczba raportów z monitoringu
2	Działania nakłaniające przedstawicieli Klinicznego Szpitala Wojewódzkiego nr 1 im. Fryderyka Chopina w Rzeszowie do podejmowania starań o podpisanie umowy z Podkarpackim Oddziałem Wojewódzkim NFZ na realizację świadczeń w Centrum Zdrowia Psychicznego	2025-2030	Urząd Miasta Organizacje pozarządowe	1. Liczba działań
3	Działania informacyjne w zakresie upowszechniania środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej oraz edukacyjne w zakresie zmniejszenia nierówności w dostępie do tego rodzaju opieki (m.in. organizacja spotkań, konferencji dla przedstawicieli podmiotów	2025-2030	Urząd Miasta Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Podmioty Wykonujące	1. Liczba działań 2. Liczba odbiorców działań

	leczniczych, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, pacjentów i ich rodzin, opiekunów pacjentów)		Działalność Lecznica Organizacje pozarządowe	
4	Rozwój pozainstytucjonalnych form środowiskowej opieki psychiatrycznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi	2025-2030	Urząd Miasta Organizacje pozarządowe	1. Liczba uczestników objętych działaniami organizacji pozarządowych

Wszelkie koszty związane z wdrażaniem, realizacją i monitoringiem zadań przewidzianych w Lokalnym programie zwiększania dostępności i zmniejszenia nierówności w dostępie do różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym rozwoju Centrum Zdrowia Psychicznego oraz placówek psychiatrycznej opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży, finansowane będą z budżetu miasta Rzeszowa oraz innych źródeł pozabudżetowych.

**Załącznik 2 do Załącznika do Uchwały nr XV/276/2024 Rady Miasta Rzeszowa
z dnia 17 grudnia 2024 r.**

**Ocena potrzeb zdrowotnych i oczekiwań w zakresie zdrowia psychicznego dorosłych
mieszkańców Rzeszowa na potrzeby opracowania Programu Ochrony Zdrowia
Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030**

Szanowni Państwo, uprzejmie prosimy o wypełnienie poniższej ankiety. Ankieta jest anonimowa, a jej wyniki posłużą jedynie do celów badawczych. Badanie kwestionariuszowe zostało zlecone przez Miasto Rzeszów, a jego wyniki przyczynią się do kształtowania przyszłej polityki zdrowotnej Miasta.

ANKIETĘ MOŻNA WYPEŁNIĆ WYŁĄCZNIE JEDEN RAZ

1. Czy mieszka Pan/Pani w Rzeszowie?

- ☐ tak
☐ nie (kwestionariusz ankiety kierowany jest wyłącznie do mieszkańców Rzeszowa)

2. W jakiej dzielnicy Rzeszowa Pan/Pani mieszka?

.....

I. METRYCZKA

1. Płeć: ☐ K ☐ M ☐ nie chcę podawać
2. Wiek: ☐ <30 ☐ 30-44 ☐ 45-59 ☐ 60 i więcej
3. Wykształcenie: ☐ wyższe ☐ średnie
☐ zasadnicze zawodowe/zasadnicze branżowe
☐ gimnazjalne/podstawowe ☐ bez wykształcenia
4. Status zawodowy:
☐ aktywny zawodowo ☐ emeryt/rencista ☐ uczeń/student ☐ bezrobotny
5. Stan cywilny:
☐ związek małżeński/nieformalny ☐ stan wolny ☐ wdowa/wdowiec ☐ rozwiedziona/-y
6. Jak ocenia Pan/Pani swoją sytuację finansową?
☐ bardzo zła ☐ zła ☐ przeciętna ☐ dobra ☐ bardzo dobra

II. KWESTIONARIUSZ ANKIETY

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani stan swojego zdrowia fizycznego?
☐ bardzo zły ☐ zły ☐ taki sobie ☐ dobry ☐ bardzo dobry
2. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani stan swojego zdrowia psychicznego?
☐ bardzo zły ☐ zły ☐ taki sobie ☐ dobry ☐ bardzo dobry
3. Czy dotyczą Pana/i problemy zdrowotne lub choroby przewlekłe trwające przez 6 miesięcy lub dłużej?
☐ tak ☐ nie (proszę przejść do pytania 5)
4. Czy są to problemy zdrowotne/choroby przewlekłe dotyczące zdrowia psychicznego?

☐ tak ☐ nie

5. Czy przebywa Pan/Pani pod stałą opieką lekarską/pielęgniarską?

☐ tak ☐ nie

6. Czy jest Pan/i osobą z niepełnosprawnością?

☐ tak, ale bez orzeczenia o stopniu niepełnosprawności

☐ tak, z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności

☐ nie

7. Które z poniższych stwierdzeń dotyczy Pana/i w kontekście występowania ograniczeń wykonywania codziennych czynności w związku ze stanem zdrowia?

☐ bez ograniczeń ☐ umiarkowane ograniczenia ☐ poważne ograniczenia

8. Co w największym stopniu w Pana/i opinii, wpływa na stan Pana/i zdrowia?

☐ czynniki genetyczne i biologiczne

☐ czynniki środowiskowe (ekonomiczne, społeczne, kulturowe i fizyczne)

☐ organizacja i jakość opieki zdrowotnej

☐ własne zachowania i styl życia

WSZYSTKIE PONIŻSZE PYTANIA DOTYCZĄ OSTATNICH CZTERECH TYGODNI

9. Jaka jest Pani/Pana jakość życia?

☐ bardzo zła ☐ zła ☐ ani dobra, ani zła ☐ dobra ☐ bardzo dobra

10. Czy jest Pani/Pan zadowolona/zadowolony ze swojego życia?

☐ bardzo niezadowolony/a ☐ niezadowolony/a ☐ ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a

☐ zadowolony/a ☐ bardzo zadowolony/a

11. Ile ma Pani/Pan radości w życiu?

☐ wcale ☐ nieco ☐ średnio ☐ dużo ☐ bardzo dużo

12. W jakim stopniu ocenia Pani/Pan, że Pani/Pana życie ma sens?

☐ w bardzo małym stopniu ☐ w małym stopniu ☐ w średnim stopniu

☐ w dużym stopniu ☐ w bardzo dużym stopniu

13. Jak bezpiecznie czuje się Pani/Pan w swoim codziennym życiu?

☐ wcale ☐ nieco ☐ średnio ☐ dość bezpiecznie ☐ bardzo bezpiecznie

14. W jakim stopniu Pani/Pana otoczenie sprzyja zdrowiu?

☐ wcale ☐ nieco ☐ średnio ☐ dość dobrze ☐ bardzo dobrze

15. Czy jest Pani/Pan zadowolona/zadowolony ze swojego snu?

☐ bardzo niezadowolony/a ☐ niezadowolony/a ☐ ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a

☐ zadowolony/a ☐ bardzo zadowolony/a

16. W jakim stopniu jest Pan/Pani zadowolony/a ze swojej wydolności w życiu codziennym?

☐ bardzo niezadowolony/a ☐ niezadowolony/a ☐ ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a

☐ zadowolony/a ☐ bardzo zadowolony/a

17. Czy jest Pani/Pan zadowolona/zadowolony ze swoich osobistych relacji z ludźmi?

☐ bardzo niezadowolony/a ☐ niezadowolony/a ☐ ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a

☐ zadowolony/a ☐ bardzo zadowolony/a

18. Czy jest Pani/Pan zadowolona/zadowolony z oparcia, wsparcia, jakie dostaje Pani/Pan od swojej rodziny?

☐ bardzo niezadowolony/a ☐ niezadowolony/a ☐ ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a

☐ zadowolony/a ☐ bardzo zadowolony/a ☐ nie mam rodziny

19. Czy jest Pani/Pan zadowolona/zadowolony z oparcia, wsparcia, jakie dostaje Pani/Pan od swoich przyjaciół/znajomych?

☐ bardzo niezadowolony/a ☐ niezadowolony/a ☐ ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a
☐ zadowolony/a ☐ bardzo zadowolony/a ☐ nie mam przyjaciół/znajomych

20. Jak często doświadczają Pani/Pan negatywnych uczuć, takich jak przygnębienie, rozpacz, lęk?

☐ nigdy ☐ rzadko ☐ często ☐ bardzo często ☐ zawsze

21. Jak Pan/Pani radzi sobie ze stresem?

☐ bardzo źle ☐ źle ☐ tak sobie ☐ dobrze ☐ bardzo dobrze

22. Jak ocenia Pan/Pani dostępność finansowanej przez Narodowy Fundusz Zdrowia opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień dla mieszkańców Rzeszowa?

☐ bardzo niska ☐ niska ☐ przeciętna ☐ wysoka ☐ bardzo wysoka

23. Czy ma Pan/Pani wiedzę na temat funkcjonujących w mieście placówek oferujących wsparcie psychologiczne i/lub psychiatryczne osobom dorosłym, do których można się zwrócić po pomoc w sytuacji potrzeby skorzystania z takiego wsparcia?

☐ tak ☐ nie

24. Czy ma Pan/Pani wiedzę na temat funkcjonujących w mieście placówek oferujących wsparcie psychologiczne i/lub psychiatryczne dzieciom i młodzieży, do których można się zwrócić po pomoc w sytuacji potrzeby skorzystania z takiego wsparcia?

☐ tak ☐ nie

25. Jak często w okresie ostatniego roku odczuwał/a Pan/Pani potrzebę wsparcia psychologicznego i/lub psychiatrycznego?

☐ nigdy ☐ rzadko ☐ często ☐ bardzo często ☐ zawsze

26. Czy w okresie ostatniego roku Pan/Pani lub członkowie Pana/Pani rodziny korzystał/a/li ze wsparcia psychologicznego i/lub psychiatrycznego?

☐ tak ☐ nie ☐ nie mam takiej wiedzy

27. Czy w okresie ostatniego roku Pan/Pani lub członkowie Pana/Pani rodziny korzystał/a/li ze wsparcia psychologiczno-pedagogicznego udzielanego rodzicom przez Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne lub jednostki systemu oświaty?

☐ tak ☐ nie ☐ nie mam takiej wiedzy

28. Czy obecnie odczuwa Pan/Pani potrzebę uzyskania pomocy psychologicznej i/lub psychiatrycznej?

☐ tak ☐ nie

Jeśli tak, to w związku z jakimi problemami? (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź):

- ☐ problemy z uzależnieniem (nadużywanie alkoholu i/lub innych środków psychoaktywnych)
- ☐ obniżenie nastroju (w tym utrata radości życia i odczuwania przyjemności, podejrzwanie występowania depresji)
- ☐ nieustępujące znaczne poczucie lęku (w tym ataki paniki, nieuzasadniony i nadmierny lęk przed konkretną sytuacją, wydarzeniem)
- ☐ problemy z radzeniem sobie ze stresem
- ☐ problemy z przemocą domową
- ☐ problemy z relacjami z innymi

☐ inne problemy

29. Jakie problemy zdrowotne w obszarze zdrowia psychicznego, według Pana/i opinii, stanowią największy problem w populacji dorosłych mieszkańców Rzeszowa? (Proszę zaznaczyć maksymalnie 2 odpowiedzi)

☐ uzależnienia (m.in. od alkoholu, narkotyków, tytoniu)

☐ zaburzenia nastroju (m.in. depresja i epizody depresyjne)

☐ zaburzenia lękowe i nerwicowe (np. fobie, zaburzenia związane ze stresem)

☐ zaburzenia spowodowane uszkodzeniem lub nieprawidłowym funkcjonowaniem mózgu (m.in. różnego rodzaju otępienia, w tym te w chorobie Alzheimera)

☐ choroby powodujące zaburzenia procesów logicznego myślenia, oceny sytuacji i odczuwania emocji (m.in. schizofrenia)

☐ zaburzenia behawioralne (np. zaburzenia odżywiania, snu, zaburzenia seksualne)

☐ upośledzenia umysłowe

☐ zaburzenia rozwoju psychologicznego (np. zaburzenia rozwoju mowy, języka, rozwoju psychologicznego)

☐ nie wiem

30. Jak ocenia Pan/Pani dostępność do świadczeń zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego realizowanych przez Urząd Miasta Rzeszowa?

☐ bardzo niska ☐ niska ☐ przeciętna ☐ wysoka ☐ bardzo wysoka

☐ nie mam wiedzy na temat dostępności do takich świadczeń

31. Czy uważa Pan/i, że Urząd Miasta Rzeszowa powinien realizować działania w zakresie zwiększania dostępności do wybranych świadczeń zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego dla mieszkańców miasta?

☐ tak ☐ nie (dziękujemy za wypełnienie ankiety)

32. Jakie przede wszystkim powinny to być działania?

(Proszę zaznaczyć maksymalnie 2 odpowiedzi)

☐ profilaktyka i wczesne wykrywanie uzależnień (m.in. od alkoholu, narkotyków, tytoniu)

☐ profilaktyka i wczesne wykrywanie zaburzeń nastroju (m.in. depresji)

☐ profilaktyka i wczesne wykrywanie zaburzeń lękowych i nerwicowych (np. fobii, zaburzeń związanych ze stresem)

☐ profilaktyka i wczesne wykrywanie zaburzeń rozwoju psychologicznego (np. zaburzeń rozwoju mowy, języka, rozwoju psychologicznego)

☐ ogólne poradnictwo psychologiczne (wizyty u psychologa)

☐ ogólne poradnictwo psychiatryczne (wizyty u lekarza psychiatry)

☐ rehabilitacja psychiatryczna (świadczenia dla osób już zdiagnozowanych)

☐ inne (jakie?)

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

**Załącznik 3 do Załącznika do Uchwały nr XV/276/2024 Rady Miasta Rzeszowa
z dnia 17 grudnia 2024 r.**

**Ocena potrzeb zdrowotnych w zakresie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży
w Rzeszowie w opinii ich rodziców na potrzeby opracowania Programu Ochrony
Zdrowia Psychicznego dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030**

Szanowni Państwo, uprzejmie prosimy o wypełnienie poniższej ankiety. Ankieta jest anonimowa, a jej wyniki posłużą jedynie do celów badawczych. Badanie kwestionariuszowe zostało zlecone przez Miasto Rzeszów, a jego wyniki przyczynią się do kształtowania przyszłej polityki zdrowotnej Miasta.

ANKIETĘ MOŻNA WYPEŁNIĆ JEDEN RAZ W ODNIESIENIU DO KAŻDEGO DZIECKA

1. Czy jest Pan/i rodzicem dziecka/nastolatka w wieku 6-18 lat, mieszkającego w Rzeszowie?

- ☐ tak
☐ nie (kwestionariusz ankiety kierowany jest wyłącznie do rodziców dzieci/nastolatków w wieku 6-18 lat mieszkających w Rzeszowie)

2. W jakiej dzielnicy Rzeszowa mieszka dziecko?

.....

I. METRYCZKA

1. Pani/Pana płeć ☐ K ☐ M ☐ nie chcę podawać

2. Płeć dziecka: ☐ K ☐ M ☐ nie chcę podawać

3. Wiek dziecka (w latach):

4. Pana/Pani wykształcenie:

- ☐ wyższe ☐ średnie
☐ zasadnicze zawodowe/zasadnicze branżowe
☐ gimnazjalne/podstawowe ☐ bez wykształcenia

5. Pana/Pani status zawodowy:

- ☐ aktywny/a zawodowo ☐ emeryt/ka/rencista/ka ☐ student/ka ☐ bezrobotny/a

6. Jak ocenia Pan/Pani sytuację finansową rodziny?

(1 - bardzo zła, 2 - zła, 3 - przeciętna, 4 - dobra, 5 – bardzo dobra)

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

II. KWESTIONARIUSZ ANKIETY

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani stan zdrowia fizycznego swojego dziecka?

(1 - bardzo zły, 2 - zły, 3 – taki sobie, 4 – dobry, 5 – bardzo dobry)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

2. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani stan zdrowia psychicznego swojego dziecka?

(1 - bardzo zły, 2 - zły, 3 – taki sobie, 4 – dobry, 5 – bardzo dobry)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

3. Czy Pana/i dziecko dotyczą problemy zdrowotne lub choroby przewlekłe trwające przez 6 miesięcy lub dłużej?

☐ tak ☐ nie (przejdźcie do pytania 5)

4. Czy są to problemy zdrowotne/choroby przewlekłe dotyczące zdrowia psychicznego?

☐ tak ☐ nie

5. Czy dziecko przebywa pod stałą opieką lekarską/pielęgniarską?

☐ tak ☐ nie

6. Czy dziecko posiada orzeczenie o niepełnosprawności?

☐ tak ☐ nie

7. Jak Pana/Pani dziecko radzi sobie ze stresem?

(1 - bardzo źle, 2 - źle, 3 – tak sobie, 4 – dobrze, 5 – bardzo dobrze)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

PONIŻSZE PYTANIA DOTYCZĄ OKRESU OSTATNICH 4 TYGODNI

8. Jak często Pana/Pani dziecko wyglądało na smutne lub przygnębione?

(1 - nigdy, 2 - rzadko, 3 – często, 4 – bardzo często, 5 – zawsze)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

9. Jak często Pana/Pani dziecko miało problemy ze snem (np. trudności z zasypianiem lub budzeniem się w nocy)?

(1 - nigdy, 2 - rzadko, 3 – często, 4 – bardzo często, 5 – zawsze)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

10. Jak często Pana/Pani dziecko miało trudności z koncentracją lub skupieniem uwagi?

(1 - nigdy, 2 - rzadko, 3 – często, 4 – bardzo często, 5 – zawsze)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

11. Jak często Pana/Pani dziecko wyrażało negatywne myśli o sobie (np. że jest bezwartościowe lub że nie może niczego osiągnąć)?

(1 - nigdy, 2 - rzadko, 3 – często, 4 – bardzo często, 5 – zawsze)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

12. Jak często Pana/Pani dziecko wykazywało oznaki wycofania się z relacji z rodziną lub przyjaciółmi?

(1 - nigdy, 2 - rzadko, 3 – często, 4 – bardzo często, 5 – zawsze)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

13. Jak często Pana/Pani dziecko wydawało się być zmęczone lub pozbawione energii przez większą część dnia?

(1 - nigdy, 2 - rzadko, 3 – często, 4 – bardzo często, 5 – zawsze)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

14. Jak często Pana/Pani dziecko przejawiało swoim zachowaniem doświadczanie negatywnych uczuć, takich jak przygnębienie, rozpacz, czy lęk?

(1 - nigdy, 2 - rzadko, 3 – często, 4 – bardzo często, 5 – zawsze)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

15. Jak ocenia Pana/Pani dostępność finansowanej przez Narodowy Fundusz Zdrowia opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień dla dzieci i młodzieży w Rzeszowie?

☐ bardzo niska ☐ niska ☐ przeciętna ☐ wysoka ☐ bardzo wysoka

16. Czy ma Pan/Pani wiedzę na temat funkcjonujących w mieście placówek oferujących wsparcie psychologiczne i/lub psychiatryczne dzieciom i młodzieży, do których można się zwrócić po pomoc w sytuacji potrzeby skorzystania z takiego wsparcia?

☐ tak ☐ nie

17. Czy Pana/i dziecko kiedykolwiek korzystało w szkole z następujących rodzajów wsparcia:

1) wsparcie psychologiczne ☐ tak ☐ nie

2) wsparcie pedagogiczne ☐ tak ☐ nie

3) zajęcia dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego

☐ tak ☐ nie

4) zajęcia prowadzone przez organizacje pozarządowe/higienistki szkolne/pracowników centrum leczenia uzależnień z zakresu profilaktyki uzależnień ☐ tak ☐ nie

5) zajęcia korekcyjno-kompensacyjne ☐ tak ☐ nie

6) warsztaty prowadzone przez organizacje pozarządowe dotyczące przemocy

☐ tak ☐ nie

7) warsztaty dotyczące radzenia sobie ze stresem lub emocjami ☐ tak ☐ nie

18. Jaka jest Pani/Pana zdaniem pomoc udzielana w szkole przez psychologa szkolnego?

☐ wystarczająca

☐ niewystarczająca

☐ trudno powiedzieć

19. Czy w okresie ostatniego roku Pana/i dziecko korzystało ze wsparcia psychologiczno-pedagogicznego udzielanego dzieciom i młodzieży przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną?

☐ tak ☐ nie

20. Czy Pana/Pani dziecko korzystało/korzysta ze wsparcia psychologa/psychiatry na rynku usług zdrowotnych (poza szkołą i poradnią psychologiczno-pedagogiczną)?

☐ tak ☐ nie (przejdź do pytania 22)

21. Z jakich środków jest/była finansowana ta pomoc? (można wybrać kilka odpowiedzi)

☐ ze środków NFZ

☐ ze środków prywatnych

☐ ze środków fundacji/stowarzyszeń

☐ z innych środków

22. Jakie problemy zdrowotne w obszarze zdrowia psychicznego, według Pana/i opinii, stanowią największy problem w populacji dzieci i młodzieży na terenie Rzeszowa? (Proszę zaznaczyć **maksymalnie 2 odpowiedzi**)

☐ uzależnienia (m.in. od alkoholu, narkotyków, tytoniu)

- ☐ zaburzenia nastroju (m.in. depresja i epizody depresyjne)
- ☐ zaburzenia lękowe i nerwicowe (np. fobie, zaburzenia związane ze stresem)
- ☐ choroby powodujące zaburzenia procesów logicznego myślenia, oceny sytuacji i odczuwania emocji (m.in. schizofrenia)
- ☐ zaburzenia behawioralne (np. zaburzenia odżywiania, snu)
- ☐ upośledzenia umysłowe
- ☐ zaburzenia rozwoju psychologicznego (np. zaburzenia rozwoju mowy, języka)
- ☐ nie wiem

23. Jak ocenia Pan/Pani dostępność do świadczeń zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży realizowanych przez Urząd Miasta Rzeszowa?

- ☐ bardzo niska ☐ niska ☐ przeciętna ☐ wysoka ☐ bardzo wysoka
- ☐ nie mam wiedzy na temat dostępności do takich świadczeń

24. Czy uważa Pan/i, że Urząd Miasta Rzeszowa powinien realizować działania w zakresie zwiększania dostępności do wybranych świadczeń zdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży na terenie miasta?

- ☐ tak ☐ nie (dziękujemy za wypełnienie ankiety)

25. Jakże przede wszystkim powinny to być działania?

(Proszę zaznaczyć maksymalnie 2 odpowiedzi)

- ☐ profilaktyka i wczesne wykrywanie uzależnień (m.in. od alkoholu, narkotyków, tytoniu),
- ☐ profilaktyka i wczesne wykrywanie zaburzeń nastroju (m.in. depresji)
- ☐ profilaktyka i wczesne wykrywanie zaburzeń lękowych i nerwicowych (np. fobii, zaburzeń związanych ze stresem)
- ☐ profilaktyka i wczesne wykrywanie zaburzeń rozwoju psychologicznego (np. zaburzeń rozwoju mowy, języka)
- ☐ ogólne poradnictwo psychologiczne (wizyty u psychologa)
- ☐ ogólne poradnictwo psychiatryczne (wizyty u lekarza psychiatry)
- ☐ rehabilitacja psychiatryczna (świadczenia dla osób już zdiagnozowanych)
- ☐ inne (jakie?)

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

**Załącznik 4 do Załącznika do Uchwały nr XV/276/2024 Rady Miasta Rzeszowa
z dnia 17 grudnia 2024 r.**

**Ocena potrzeb zdrowotnych w zakresie zdrowia psychicznego młodzieży
w Rzeszowie na potrzeby opracowania Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego
dla Miasta Rzeszowa na lata 2024-2030**

Cześć! Uprzejmie prosimy Cię o wypełnienie poniższej ankiety. Ankieta jest anonimowa, a jej wyniki posłużą jedynie do celów badawczych. Badanie kwestionariuszowe zostało zlecone przez Miasto Rzeszów, a jego wyniki przyczynią się do kształtowania przyszłej polityki zdrowotnej Miasta.

ANKIETĘ MOŻNA WYPEŁNIĆ WYŁĄCZNIE JEDEN RAZ

1. Czy mieszkasz w Rzeszowie?

- ☐ tak
☐ nie (kwestionariusz ankiety kierowany jest wyłącznie do mieszkańców Rzeszowa)

2. W jakiej dzielnicy Rzeszowa mieszkasz?

.....

I. METRYCZKA

1. Płeć: ☐ K ☐ M ☐ nie chcę podawać

2. Wiek: ☐ 11-13 ☐ 14-16 ☐ 17-19

II. KWESTIONARIUSZ ANKIETY

1. Jak ogólnie oceniasz stan swojego zdrowia fizycznego?

(1 - bardzo zły, 2 - zły, 3 – taki sobie, 4 – dobry, 5 – bardzo dobry)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

2. Jak ogólnie oceniasz stan swojego zdrowia psychicznego?

(1 - bardzo zły, 2 - zły, 3 – taki sobie, 4 – dobry, 5 – bardzo dobry)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

3. Czy dotyczą Cię problemy zdrowotne lub choroby przewlekłe trwające przez 6 miesięcy lub dłużej?

☐ tak ☐ nie

4. Czy są to problemy zdrowotne/choroby przewlekłe dotyczące zdrowia psychicznego?

☐ tak ☐ nie

5. Czy przebywasz pod stałą opieką lekarską/pielęgniarską?

☐ tak ☐ nie

6. Czy jesteś osobą z prawną niepełnosprawnością (z orzeczeniem o niepełnosprawności)?

☐ tak ☐ nie

7. Co według Ciebie w największym stopniu wpływa na stan Twojego zdrowia?

☐ czynniki genetyczne i biologiczne

- ☐ czynniki środowiskowe (ekonomiczne, społeczne, kulturowe i fizyczne)
- ☐ organizacja i jakość opieki zdrowotnej
- ☐ własne zachowania i styl życia

WSZYSTKIE PONIŻSZE PYTANIA DOTYCZĄ OSTATNICH CZTERECH TYGODNI

8. Jaka jest Twoja jakość życia?

- ☐ bardzo zła ☐ zła ☐ ani dobra, ani zła ☐ dobra ☐ bardzo dobra

9. Czy jesteś zadowolony/a ze swojego życia?

- ☐ bardzo niezadowolony/a ☐ niezadowolony/a ☐ ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a
☐ zadowolony/a ☐ bardzo zadowolony/a

10. Ile masz radości w życiu?

- ☐ wcale ☐ nieco ☐ średnio ☐ dużo ☐ bardzo dużo

11. W jakim stopniu ocenisz, że Twoje życie ma sens?

- ☐ w bardzo małym stopniu ☐ w małym stopniu ☐ w średnim stopniu
☐ w dużym stopniu ☐ w bardzo dużym stopniu

12. Jak bezpiecznie czujesz się w swoim codziennym życiu?

- ☐ wcale ☐ nieco ☐ średnio ☐ dość bezpiecznie ☐ bardzo bezpiecznie

13. W jakim stopniu Twoje otoczenie sprzyja Twojemu zdrowiu?

- ☐ wcale ☐ nieco ☐ średnio ☐ dość dobrze ☐ bardzo dobrze

14. Czy jesteś zadowolony/a ze swojego snu?

- ☐ bardzo niezadowolony/a ☐ niezadowolony/a ☐ ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a
☐ zadowolony/a ☐ bardzo zadowolony/a

15. Czy jesteś zadowolony/a ze swojej wydolności w życiu codziennym?

- ☐ bardzo niezadowolony/a ☐ niezadowolony/a ☐ ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a
☐ zadowolony/a ☐ bardzo zadowolony/a

16. Czy jesteś zadowolony/a ze swoich osobistych relacji z ludźmi?

- ☐ bardzo niezadowolony/a ☐ niezadowolony/a ☐ ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a
☐ zadowolony/a ☐ bardzo zadowolony/a

17. Czy jesteś zadowolony/a z oparcia i wsparcia, jakie dostajesz od swojej rodziny?

- ☐ bardzo niezadowolony/a ☐ niezadowolony/a ☐ ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a
☐ zadowolony/a ☐ bardzo zadowolony/a ☐ nie mam rodziny

18. Czy jesteś zadowolony/a z oparcia i wsparcia, jakie dostajesz od swoich przyjaciół?

- ☐ bardzo niezadowolony/a ☐ niezadowolony/a ☐ ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a
☐ zadowolony/a ☐ bardzo zadowolony/a ☐ nie mam przyjaciół/znajomych

19. Jak często doświadczasz negatywnych uczuć, takich jak przygnębienie, rozpacz, czy lęk?

- ☐ nigdy ☐ rzadko ☐ często ☐ bardzo często ☐ zawsze

20. Jak radzisz sobie ze stresem?

- ☐ bardzo źle ☐ źle ☐ tak sobie ☐ dobrze ☐ bardzo dobrze

21. Czy kiedykolwiek byłeś/łaś u psychologa (np. psychologa szkolnego)?

- ☐ tak ☐ nie (przejdź do pytania 23)

22. Czy psycholog szkolny pomaga Ci rozwiązywać problemy z zakresu zdrowia psychicznego?

☐ tak ☐ nie

23. Czy w ostatnim czasie miała miejsce sytuacja, w której chciałeś/łaś skorzystać z pomocy, np. psychologa, pedagoga?

☐ tak ☐ nie (przejdź do pytania 25)

24. Czy skorzystałeś/łaś z tej pomocy?

☐ tak ☐ nie

25. Które z poniższych form wsparcia psychologicznego w Twojej opinii są obecnie potrzebne młodzieży? (możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi)

☐ Porady psychologiczne w formie on-line

☐ Porady psychologiczne poza szkołą

☐ Telefon zaufania

☐ Grupy wsparcia

☐ Warsztaty prowadzone przez fundacje i stowarzyszenia (np. dotyczące zaburzeń odżywiania, uzależnień, emocji, radzenia sobie ze stresem)

☐ Inne (Jakie?)

Dziękujemy za wypełnienie ankiety